

การวิเคราะห์การแปลภาพพจน์ของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษ

ในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2

An Analysis of Translating Figurative Language by English Major Students
in Principles of Translation I and II Classes

อาร์มภ์ เอี่ยมละออ

การวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ปีการศึกษา 2554

ชื่อเรื่อง การวิเคราะห์การแปลภาพพจน์ของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษในรายวิชา
หลักการแปล 1 และหลักการแปล 2

ผู้วิจัย นายอาร์มภ์ เอี่ยมละออ

สถาบัน มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ปีที่พิมพ์ 2556

สถานที่พิมพ์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

แหล่งที่เก็บรายงานฉบับสมบูรณ์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

จำนวนหน้างานวิจัย 74 หน้า

คำสำคัญ การแปล ภาพพจน์ นักศึกษา ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

บทคัดย่อ

การวิเคราะห์การแปลภาพพจน์ของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการแปลภาพพจน์ และวัดระดับความสามารถด้านภาษาอังกฤษ ภาษาไทย และด้านการแปล ของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 ในปีการศึกษา 2554 รวมทั้งเพื่อจัดประเภทของภาพพจน์ที่พบในแบบฝึกหัดและข้อสอบในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 ในปีการศึกษา 2554

ผลการศึกษาพบว่าแบบฝึกหัดและข้อสอบในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 ในปีการศึกษา 2554 มีการใช้ภาพพจน์ 5 ประเภท ตามการแบ่งประเภทของ เมอร์เรย์ โนว์เลส และ โรซามุนด์ มูน คือ อุปมา อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน นามนัย และอุปลักษณ์สามัญ โดยมีสื่อเปรียบที่เป็นคำศัพท์ทางวัฒนธรรม 3 ประเภท คือ นิเวศวิทยา วัตถุ และสังคม นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า นักศึกษาได้ใช้กลวิธีการแปลภาพพจน์ 3 วิธี คือ การแปลโดยใช้ภาพพจน์ การแปลโดยไม่ใช้ภาพพจน์ และการแปลโดยใช้สำนวนไทย ซึ่งการแปลโดยใช้ภาพพจน์แบ่งออกเป็นสองวิธีย่อย คือ การแปลเป็นภาพพจน์ประเภทเดียวกับต้นฉบับและการแปลเป็นภาพพจน์ประเภทอื่น กลวิธีการแปลที่นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้ คือ การแปลเป็นภาพพจน์ประเภทเดียวกับต้นฉบับ รองลงมาคือการแปลเป็นภาพพจน์ประเภทอื่น และการแปลโดยใช้สำนวนไทย ตามลำดับ นอกจากนี้นักศึกษาส่วนใหญ่จะแปลภาพพจน์โดยยึดตามประเภทของภาพพจน์ในต้นฉบับแล้ว ก็ยังคงรักษาความหมายของภาพพจน์ไว้ตรงตามต้นฉบับอีกด้วย ซึ่งบ่งบอกว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีระดับความสามารถทางภาษาอังกฤษและภาษาไทยในระดับที่ดี

Research Title An Analysis of Translating Figurative Language by English Major Students in Principles of Translation I and II Classes

Researcher Mr. Aram Iamlaor

Institution Huachiew Chalermprakiet University

Year of Publication 2013

Publisher Huachiew Chalermprakiet University

Sources Huachiew Chalermprakiet University

No. of Pages 74 pages

Keywords translation, figurative language, students, English, Thai

Copyright Huachiew Chalermprakiet University

ABSTRACT

The objectives of this qualitative research are to study and analyze the techniques of translating figurative language by English major students in Principles of Translation I and II classes, to evaluate their English and Thai languages skills, and to categorize figurative language found in assignments and exams in the two classes in academic year 2011.

According to the findings, there were 5 devices of figurative language which were categorized by Murray Knowles and Rosamund Moon, used in the assignments and exams – simile, metaphor, personification, metonymy, and conventional metaphor. In addition, vehicles were used in the figurative language in 3 categories of cultural words, including ecological, material, and social words. The English major students used the following techniques of translating figurative language from English into Thai and from Thai into English: translating into figurative language, translating into non-figurative language, and translating into Thai saying. In addition, translating into figurative language is categorized into 2 sub-techniques – translating into the same category of figurative language and translating into different categories of figurative language. It was found that the students mostly translated figurative language by translating into the same category of figurative language. Obviously, the students did not only maintain the original figurative language, but also conveyed the same meaning in the translated version that indicates their good level of English and Thai languages skills.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก อาจารย์และเจ้าหน้าที่เลขานุการคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ โดยเฉพาะ อาจารย์ ดร.สมศรี จันทร์สม อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษ และ อาจารย์รัชนิพร ศรีรักษา อาจารย์ประจำสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่ได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่างๆ อันมีค่าต่องานวิจัยในครั้งนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณ นักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษทุกคนที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา หลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 ในปีการศึกษา 2554 ที่ทำแบบฝึกหัดและข้อสอบในทั้งสอง รายวิชา เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ที่กรุณาให้ทุนอุดหนุนในการทำวิจัย ครั้งนี้

คุณประโยชน์อันพึงมีจากงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่ผู้มีพระคุณ บิดาและมารดา ตลอดจนเพื่อนๆ ทุกท่านที่เป็นกำลังใจ และให้ความช่วยเหลือด้วยดีมาโดยตลอด

ผู้วิจัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ช
บทที่ 1: บทนำ.....	1
1.1 ความสำคัญและที่มาของหัวข้อการวิจัย.....	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	2
1.3 ขอบเขตการวิจัย.....	2
1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	2
1.5 สมมติฐานการวิจัย.....	3
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
บทที่ 2: ทบทวนวรรณกรรม.....	5
2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการแปล.....	5
2.2 คำนิยามและประเภทของภาพพจน์.....	10
2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการแปลภาพพจน์.....	13
2.4 งานวิจัยเกี่ยวกับการแปลภาพพจน์.....	17
บทที่ 3: วิธีดำเนินการวิจัย.....	22
3.1 ประเภทของการวิจัย.....	22
3.2 แหล่งข้อมูล.....	22
3.3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	23
บทที่ 4: ประเภทของภาพพจน์ในแบบฝึกหัดและข้อสอบในรายวิชาหลักการแปล 1 และ หลักการแปล 2.....	26
4.1 อุปมา (simile).....	26
4.1.1 อุปมาที่มีการเปรียบเทียบกับคำศัพท์วัฒนธรรมทางนิเวศวิทยา.....	27

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

4.1.1.1 อุปมาที่มีการเปรียบเทียบกับสัตว์.....	27
4.1.1.2 อุปมาที่มีการเปรียบเทียบกับลักษณะต่างๆ ทางธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อม.....	28
4.1.2 อุปมาที่มีการเปรียบเทียบกับคำศัพท์วัฒนธรรมทางวัตถุ.....	28
4.1.2.1 อุปมาที่มีการเปรียบเทียบกับอาหาร.....	28
4.2 อุปลักษณ์ (metaphor).....	29
4.2.1 อุปลักษณ์ที่มีการเปรียบเทียบกับคำศัพท์วัฒนธรรมทางวัตถุ.....	29
4.2.1.1 อุปลักษณ์ที่มีการเปรียบเทียบกับอาหาร.....	29
4.3 บุคลาธิษฐาน (personification).....	30
4.3.1 บุคลาธิษฐานที่มีการเปรียบเทียบกับคำศัพท์วัฒนธรรมทางนิเวศวิทยา..	30
4.3.1.1 บุคลาธิษฐานที่มีการเปรียบเทียบกับภูมิศาสตร์.....	30
4.3.2 บุคลาธิษฐานที่มีการเปรียบเทียบกับคำศัพท์วัฒนธรรมทางสังคม.....	30
4.3.2.1 บุคลาธิษฐานที่มีการเปรียบเทียบกับสิ่งที่เป็นนามธรรม.....	30
4.4 นามนัย (metonymy).....	31
4.4.1 นามนัยที่มีการเปรียบเทียบกับคำศัพท์วัฒนธรรมทางวัตถุ.....	32
4.4.1.1 นามนัยที่มีการเปรียบเทียบกับสถานที่.....	32
4.4.2 นามนัยที่มีการเปรียบเทียบกับคำศัพท์วัฒนธรรมทางสังคม.....	32
4.4.2.1 นามนัยที่มีการเปรียบเทียบกับพฤติกรรมของมนุษย์หรืออาชีพ... 32	
4.4.2.2 นามนัยที่มีการเปรียบเทียบกับสัญชาติ.....	33
4.4.2.3 นามนัยที่มีการเปรียบเทียบกับชื่อบุคคลหรือหน่วยงาน.....	34
4.5 อุปลักษณ์สามัญ (conventional metaphor).....	35
4.5.1 อุปลักษณ์สามัญที่มีการเปรียบเทียบกับคำศัพท์วัฒนธรรม ทางนิเวศวิทยา.....	35
4.5.1.1 อุปลักษณ์สามัญที่มีการเปรียบเทียบกับสัตว์.....	35

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

4.5.1.2 อุปลักษณะสามัญที่มีการเปรียบเทียบกับลักษณะต่างๆ ของธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม.....	35
4.5.2 อุปลักษณะสามัญที่มีการเปรียบเทียบกับคำศัพท์วัฒนธรรมทางวัตถุ.....	36
4.5.2.1 อุปลักษณะสามัญที่มีการเปรียบเทียบกับเครื่องมือ หรืออุปกรณ์ต่างๆ.....	36
4.5.2.2 อุปลักษณะสามัญที่มีการเปรียบเทียบกับอาหาร.....	37
4.5.3 อุปลักษณะสามัญที่มีการเปรียบเทียบกับคำศัพท์วัฒนธรรมทางสังคม...	38
4.5.3.1 อุปลักษณะสามัญที่มีการเปรียบเทียบกับกีฬาหรือเกม.....	38
4.5.3.2 อุปลักษณะสามัญที่มีการเปรียบเทียบกับพฤติกรรมของ มนุษย์หรืออาชีพ.....	39
บทที่ 5: กลวิธีการแปลภาพพจน์ของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2.....	43
5.1 การแปลโดยใช้ภาพพจน์.....	43
5.1.1 การแปลเป็นภาพพจน์ประเภทเดียวกับต้นฉบับ.....	43
5.1.1.1 การแปลอุปมาเป็นอุปมา.....	43
5.1.1.2 การแปลอุปลักษณะเป็นอุปลักษณะ.....	46
5.1.1.3 การแปลบุคคลาธิฐานเป็นบุคคลาธิฐาน.....	47
5.1.1.4 การแปลนามนัยเป็นนามนัย.....	48
5.1.1.5 การแปลอุปลักษณะสามัญเป็นอุปลักษณะสามัญ.....	51
5.1.2 การแปลเป็นภาพพจน์ประเภทอื่น.....	53
5.1.2.1 การแปลอุปมาเป็นอุปลักษณะ.....	53
5.1.2.2 การแปลอุปลักษณะสามัญเป็นอุปมา.....	54
5.2 การแปลโดยไม่ใช้ภาพพจน์.....	55
5.2.1 การแปลอุปมาเป็นภาษาธรรมดา.....	55
5.2.2 การแปลอุปลักษณะสามัญเป็นภาษาธรรมดา.....	56

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.3 การแปลโดยใช้สำนวนไทย.....	59
บทที่ 6: สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	63
6.1 สรุปผลการศึกษา.....	63
6.2 อภิปรายผลการศึกษา.....	66
6.3 ข้อเสนอแนะ.....	68
บรรณานุกรม.....	70
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	74

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ความสัมพันธ์ (ร้อยละ) ระหว่างประเภทภาพพจน์กับประเด็นทางวัฒนธรรม	40
2	ความสัมพันธ์ (ร้อยละ) ระหว่างประเด็นทางวัฒนธรรมกับประเภทภาพพจน์	41

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของหัวข้อการวิจัย

ในปัจจุบันนี้ การแปลได้เข้ามามีบทบาทในการสื่อสารเกือบทุกชนิด เนื่องจากผู้คนจำเป็นต้องมีการติดต่อสื่อสาร ทำการค้า หรือแลกเปลี่ยนความรู้ในศาสตร์ต่างๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองและสังคม ถึงแม้การแปลจะมีจุดประสงค์ที่หลากหลายแตกต่างกันไป แต่หัวใจสำคัญของการแปล คือ การรักษาความหมายและรูปแบบดั้งเดิมตามต้นฉบับไว้ให้ได้มากที่สุด ผู้อ่านงานแปลควรได้รับข้อมูล สาร และความหมายที่เทียบเท่าหรือใกล้เคียงกับต้นฉบับมากที่สุด ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้แปลว่าจะมีทักษะและความรู้ความสามารถมากน้อยเพียงใดในการถ่ายทอดภาษาต้นฉบับมาเป็นภาษาฉบับแปล

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้เลือกวิเคราะห์กลวิธีการแปลของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาหลักการแปล และหลักการแปล 2 ในปีการศึกษา 2554 จำนวน 80 คน เนื่องจากนักศึกษาเหล่านี้ยังมีประสบการณ์ในการแปลน้อยหรือไม่มีเลย ผู้วิจัยจึงอยากทราบว่า นักศึกษาเหล่านี้จะใช้กลวิธีการแปลอย่างไรขณะที่ยังมีความรู้ในด้านทฤษฎีและหลักการแปลไม่มากนัก เพื่อเป็นการวัดพื้นฐานและความสามารถทั้งทางด้านภาษาอังกฤษ ภาษาไทย และที่สำคัญ คือ ด้านการแปล ซึ่งวิธีการวัดสิ่งเหล่านี้ให้ได้ดีที่สุด คือ การวิเคราะห์กลวิธีการแปลคำศัพท์หรือสำนวนที่มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมหรือลักษณะเฉพาะของแต่ละภาษา เช่น ภาพพจน์ เป็นต้น

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกวิเคราะห์กลวิธีการแปลภาพพจน์ของนักศึกษา ซึ่งภาพพจน์ (figurative language) คือ กลวิธีการนำเสนอสาร โดยการพลิกแพลงภาษาที่ใช้ในการสื่อสารให้แปลกหรือผิดไปจากความหมายตามตัวอักษร ซึ่งทำให้ผู้อ่านเกิดภาพในใจ เกิดความประทับใจ หรือเกิดความรู้สึกสะเทือนใจ เพื่อเป็นการเปรียบเทียบให้เห็นภาพอย่างชัดเจน ภาพพจน์นั้นย่อมมีอยู่ในทุกภาษา ซึ่งในแต่ละภาษาอาจมีการใช้ภาพพจน์ที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันก็ได้ ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น โครงสร้างทางภาษา ประวัติศาสตร์ วิทยาการ วัฒนธรรม ประเพณี และสิ่งแวดล้อมของแต่ละชนชาติ เป็นต้น ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าภาพพจน์เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความงดงามของแต่ละภาษา หรือความสามารถทางภาษาของแต่ละชนชาติที่มีจินตนาการและความสามารถในการเล่นกับภาษาของตน เพื่อทำให้เกิดสุนทรียะทางภาษานั้นเอง

งานวิจัยที่ผู้วิจัยเลือกวิเคราะห์ในครั้งนี้จะทำให้ทราบว่านักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษที่เพิ่งเคยเรียนแนวคิดและทฤษฎีการแปลเป็นครั้งแรกใช้กลวิธีการแปลภาพพจน์อย่างไร ซึ่งยังเป็นการบ่งบอกถึงความสามารถด้านภาษาอังกฤษ ด้านภาษาไทย และด้านการแปลอีกด้วย รวมทั้งเพื่อให้ผลการวิจัยที่ได้เป็นแนวทางซึ่งเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจในการแปลภาพพจน์ โดยเฉพาะนักแปลด้านบันเทิงคดีที่ต้องพบกับภาพพจน์ในต้นฉบับของงานแปลอยู่เป็นประจำ และเพื่อนำไปปรับปรุงเนื้อหาและวิธีการสอนในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1.2.1 เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการแปลภาพพจน์ของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 ในปีการศึกษา 2554
- 1.2.2 เพื่อวัดระดับความสามารถด้านภาษาอังกฤษ ภาษาไทย และด้านการแปลของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 ในปีการศึกษา 2554
- 1.2.3 เพื่อจัดประเภทของภาพพจน์ที่พบในแบบฝึกหัดและข้อสอบในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 ในปีการศึกษา 2554

1.3 ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์กลวิธีการแปลภาพพจน์ที่พบในการแปลแบบฝึกหัดและข้อสอบของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 ในปีการศึกษา 2554 จำนวน 80 คน

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

ภาพพจน์	สำนวนภาษารูปแบบหนึ่งที่เกิดจากการเรียบเรียงถ้อยคำด้วยวิธีการต่างๆ ให้ผิดแผกไปจากการเรียงลำดับคำหรือความหมายของคำตามปกติ เพื่อให้เกิดภาพหรือให้มีความหมายพิเศษ โดยแบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ อุปลักษณ์ อุปลักษณ์สามัญ อุปมา บุคลาธิษฐาน และนามนัย
อุปลักษณ์สร้างสรรค์	สิ่งที่ผู้เขียนหรือผู้พูดสร้างขึ้นเพื่อแสดงความคิดหรือความรู้สึกเฉพาะในบริบทที่ผิดแปลกไปจากปกติ ซึ่งผู้อ่านหรือผู้ฟังจำเป็นต้องใช้การตีความเพื่อทำความเข้าใจความหมายนั้น

อุปสรรคสามัญ	อุปสรรคสามัญที่มักพบอยู่เป็นประจำในการใช้เพื่อหมายถึงบางสิ่งโดยเฉพาะ ซึ่งอุปสรรคสามัญชนิดนี้ถูกทำให้เป็นส่วนหนึ่งของระบบภาษา
อุปมา	การเปรียบเทียบที่ชัดเจน โดยมีการใช้คำต่างๆ คือ “like” หรือ “as” หรือคำอื่นๆ ที่มีความหมายว่า “เหมือน” หรือ “คล้าย” เป็นการบ่งบอก
อุปสรรคสามัญ	ภาษาที่มีความหมายไม่เป็นไปตามตัวอักษร โดยมีความเกี่ยวข้องกับการเปรียบเทียบหรือลักษณะเฉพาะ ซึ่งถ้าหากตีความตามตัวอักษรแล้วจะไม่มี ความหมาย เป็น ไปไม่ได้ หรือไม่เป็นความจริง การเปรียบเทียบของอุปสรรคสามัญนี้ จะมีความหมายที่บอกเป็นนัย ซึ่งภาพพจน์ประเภทอุปสรรคสามัญนี้ จะเป็นการเปรียบเทียบโดยใช้ Verb to be เช่น คำว่า “am” “is” “are” “was” “were” เป็นการบ่งบอก
บุคลาธิษฐาน	การทำให้สิ่งที่ไม่มีชีวิตมีคุณสมบัติของมนุษย์ หรือสามารถทำกริยาอาการได้เหมือนมนุษย์หรือสิ่งมีชีวิต
นามนัย	ภาษาที่มีความหมายไม่เป็นไปตามตัวอักษร ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อยกับส่วนทั้งหมด คำที่มีความหมายว่าส่วนหนึ่งของบางสิ่งถูกใช้เพื่อหมายถึงส่วนทั้งหมด หรือส่วนทั้งหมดถูกใช้เพื่อหมายถึงบางสิ่งที่มีความเกี่ยวข้อง

1.5 สมมติฐานของการวิจัย

- 1.5.1 นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้วิธีการแปลแบบตรงตัวในการแปลภาพพจน์ทั้งจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยและจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ
- 1.5.2 นักศึกษาส่วนใหญ่มีความสามารถด้านภาษาอังกฤษ ด้านภาษาไทย และด้านการแปลในระดับที่ใกล้เคียงกัน
- 1.5.3 ประเภทของภาพพจน์ที่พบในแบบฝึกหัดและข้อสอบส่วนใหญ่ คือ อุปสรรคสามัญ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.6.1 ทราบถึงประเภทของภาพพจน์ที่ปรากฏอยู่ในแบบฝึกหัดและข้อสอบในรายวิชา หลักการแปล 1 และหลักการแปล 2

1.6.2 ทราบถึงกลวิธีในการแปลภาพพจน์ของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2

1.6.3 ทราบถึงระดับความสามารถด้านภาษาอังกฤษ ด้านภาษาไทยและด้านการแปลของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2

1.6.4 เป็นแนวทางให้กับนักแปลและผู้ที่สนใจในการแปลภาพพจน์ได้อย่างเหมาะสม

1.6.5 เป็นแนวทางในการนำไปปรับปรุงเนื้อหาและวิธีการสอนวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2

ในบทที่ 2 จะเป็นการทบทวนวรรณกรรมที่มีแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแปลภาพพจน์ และเป็นฐานในการวิเคราะห์

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดและทฤษฎีการแปลของนักวิชาการทั้งต่างประเทศและของไทย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์การแปลภาพพจน์ของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 โดยได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ประเด็นดังนี้

- 2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการแปล
- 2.2 คำนิยามและประเภทของภาพพจน์
- 2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการแปลภาพพจน์
- 2.4 งานวิจัยเกี่ยวกับการแปลภาพพจน์

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการแปล

นักวิชาการชาวต่างประเทศได้เสนอแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการแปลไว้ดังต่อไปนี้ ยูจีน ไนดา (Eugene Nida, 1964: 90-100) ได้แบ่งปัญหาในการแปลตามประเด็นทางวัฒนธรรมออกเป็น 5 ประเภท ดังต่อไปนี้

1) วัฒนธรรมทางนิเวศวิทยา (Ecological culture) - วัฒนธรรมทางนิเวศวิทยาเกี่ยวข้องกับคำศัพท์ที่บ่งบอกถึงลักษณะทางนิเวศวิทยา เช่น ฤดูกาล สภาพภูมิศาสตร์ และลักษณะทางแผนที่ คำศัพท์ทางนิเวศวิทยาบางคำอาจเป็นที่เข้าใจสำหรับผู้คนในบางภูมิภาค เนื่องจากผู้คนในภูมิภาคอื่นอาจไม่เคยเห็นสิ่งแวดล้อมทางนิเวศวิทยาเช่นนั้น ดังนั้น จึงเป็นการยากสำหรับผู้แปลที่จะหาคำศัพท์ที่มีความหมายเทียบเคียงกับลักษณะทางนิเวศวิทยาได้

2) วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material culture) - ไนดาได้กล่าวว่าการหาคำที่มีความหมายเทียบเคียงสำหรับวัฒนธรรมทางวัตถุนั้นยากยิ่งกว่าวัฒนธรรมทางนิเวศวิทยาเสียอีก เนื่องจากในบางสถานการณ์ ทั้งสองวัฒนธรรมอาจมีวัฒนธรรมทางวัตถุที่คล้ายกันแต่ก็ยังมีความแตกต่างกันอยู่หลายอย่างระหว่างทั้งสองสิ่ง วัฒนธรรมทางวัตถุอาจรวมถึงการเพาะปลูกและเกษตรกรรม ซึ่งมีความแตกต่างกันในทุกๆ ภูมิภาค

3) วัฒนธรรมทางสังคม (Social culture) - วัฒนธรรมทางสังคมประกอบไปด้วยคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรทางสังคมและการควบคุมทางสังคม เช่น คำศัพท์ที่บ่งบอกถึง ชนชั้น

วรรณะ สถานภาพการสมรส และกฎหมาย ปัญหาในการแปลวัฒนธรรมทางสังคมคือการตีความ และการหาคำที่มีความหมายเทียบเคียง

4) วัฒนธรรมทางศาสนา (Religious culture) - วัฒนธรรมทางศาสนาเกี่ยวข้องกับนามของพระเจ้า คำที่เกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และความศักดิ์สิทธิ์ การใช้คำในภาษาฉบับแปลหรือภาษาต้นฉบับที่มีความหมายเทียบเคียงไม่สามารถทำให้เกิดความเทียบเคียงที่เหมาะสมได้ เนื่องจากคำในภาษาฉบับแปลอาจเป็นคำที่มีความหมายกว้าง จึงทำให้การแปลนั้นฟังดูไม่เหมาะสม ขณะที่การใช้คำในภาษาต้นฉบับก็อาจทำให้เกิด “ความแปลก” ที่ทำให้รู้สึกว่าไม่เกี่ยวข้องกับบริบท

5) วัฒนธรรมทางภาษาศาสตร์ (Linguistic culture) – ปัญหาในการแปลด้านนี้มีความเกี่ยวข้องกับความแตกต่างด้านภาษาศาสตร์ระหว่างภาษาหนึ่งกับอีกภาษาหนึ่ง เนื่องจากภาษาต่างๆ ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ในการแปล ผู้แปลต้องเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากลักษณะเฉพาะของภาษา ความแตกต่างทางภาษาศาสตร์อาจมีผลจาก ระบบของภาษา โครงสร้างทางภาษา รูปแบบการเรียงคำในประโยค และปัจจัยด้านคำศัพท์

เค.จี.แอล. บาร์นเวลล์ (K.G.L. Bamwell. 1980: 8-15) กล่าวว่า ภาษาแต่ละภาษามีระบบของตัวเองที่จะเชื่อมโยงเสียงและความหมายเข้าด้วยกัน ซึ่งระบบดังกล่าวจะประกอบไปด้วยคำศัพท์ ไวยากรณ์ และเสียง โดยที่ความหมายจะแสดงออกผ่านรูปแบบของภาษา ซึ่งอาจจะเป็นคำศัพท์ ไวยากรณ์ หรือเสียงก็ได้

บาร์นเวลล์ยังได้กล่าวอีกว่า การแปลเป็นเรื่องของความหมายและรูปแบบ ความหมายเป็นสิ่งสากลที่ทุกภาษาย่อมมีเหมือนกัน แต่มีสิ่งที่แตกต่างกัน คือ รูปแบบของภาษาที่แต่ละภาษาต่างก็มีรูปแบบของตนเอง การแปลจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบบ้าง โดยที่ยังคงความหมายเดิมเอาไว้ ถ้าหากผู้แปลพยายามจะถ่ายทอดความหมายโดยไม่ปรับเปลี่ยนรูปแบบเลย จะทำให้งานแปลเป็นงานแปลที่ยากต่อการทำความเข้าใจ หรืออาจแปลผิดความหมายไปเลย ดังนั้น ขั้นตอนการแปลจึงควรเริ่มจากการวิเคราะห์ความหมายของภาษาต้นฉบับ และถ่ายทอดความหมายในรูปแบบของภาษาฉบับแปลที่เป็นธรรมชาติที่สุดเท่าที่จะทำได้

นอกจากนี้ บาร์นเวลล์ ยังได้กล่าวถึงคุณสมบัติของนักแปลที่ดีว่าต้องประกอบไปด้วยส่วนสำคัญ 3 ประการ คือ

- ความถูกต้อง (Accuracy) ผู้แปลควรแปลให้ได้ความหมายใกล้เคียงกับต้นฉบับมากที่สุด

- ความชัดเจน (Clear) ผู้แปลควรเลือกวิธีการเสนอความหมายที่ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจความหมายได้อย่างชัดเจนที่สุด

- ความเป็นธรรมชาติ (Naturalness) ผู้แปลควรใช้ภาษาที่เป็นธรรมชาติมากที่สุด เพื่อให้ไม่ให้อ่านรู้สึกว่กำลังอ่านงานแปลอยู่

ผู้แปลควรแปลโดยยึดหลักทั้ง 3 ประการนี้ หากในกรณีที่ไม่สามารถแปลโดยยึดหลักทั้ง 3 ประการนี้ได้พร้อมๆ กัน ผู้แปลก็ควรคำนึงถึงความถูกต้องเป็นอันดับแรก

ส่วนนักวิชาการชาวไทยได้เสนอแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการแปลไว้ดังต่อไปนี้

ชำนาญ รอดเหตุภัย (2522: 165) กล่าวว่า “การแปลเป็นงานศิลปะที่ต้องใช้ความสามารถในการใช้ภาษาอย่างสูง เพราะผู้แปลจะต้องสามารถอ่านภาษาอื่นเข้าใจและจะต้องสามารถนำมาถ่ายทอดเป็นภาษาไทยที่ไพเราะสละสลวย เข้าใจง่าย มีอรรถรส และมีน้ำเสียงตรงตามภาษาเดิม” ซึ่งการใช้ภาษาในการแปลนั้น ผู้แปลควรปฏิบัติดังนี้

- ใช้ภาษาที่ไพเราะสละสลวย ไม่ขัดต่อวัฒนธรรมของคนไทย
- รักษา น้ำเสียง (tone) หรือบรรยากาศ (atmosphere) รวมทั้งอรรถรสของเรื่องให้ตรงตามภาษาเดิมมากที่สุด
- รักษาเนื้อหาสาระให้ตรงตามภาษาต้นฉบับ และไม่ตัดทอนหรือต่อเติมจนผิดไปจากต้นฉบับ
- หากเป็นเรื่องที่ทำความเข้าใจยาก ควรมีหมายเหตุอธิบายไว้ให้อ่านตามความเหมาะสม
- ควรใช้เครื่องหมายวรรคตอนตามความจำเป็นในภาษาไทย โดยที่ไม่จำเป็นต้องใช้ตามต้นฉบับเดิมทั้งหมด
- การเรียงลำดับความและการเรียงเรียงประโยค ควรคำนึงถึงความถูกต้องตามหลักภาษาไทยและคำนึงถึงความสะดวกในการสื่อความหมายเป็นหลัก

สัญญาวิ สายบัว (2542: 21-57) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการแปลว่า การแปลเป็นเรื่องของการถ่ายทอดความหมายจากบทต้นฉบับลงสู่บทที่เป็นฉบับแปล ความหมายจึงเป็นเป้าหมายสำคัญสำหรับผู้แปลที่จะต้องรักษาไว้ให้ได้จากต้นฉบับ และได้กล่าวถึงกระบวนการแปลเป็นขั้นตอน ดังนี้

- การศึกษาด้านฉบับ ผู้แปลต้องวิเคราะห์ความหมายทางไวยากรณ์ ได้แก่การวิเคราะห์คำหรือสำนวนที่จัดเรียงเข้าเป็นประโยคหรือหน่วยที่ใหญ่กว่าประโยค และวิเคราะห์ความหมายของคำและสำนวน โดยวิเคราะห์ความหมายอ้างอิง ความหมายโดยอุปมา และความหมายแฝง นอกจากการวิเคราะห์ต้นฉบับแล้ว ผู้แปลควรรหาข้อมูลเกี่ยวกับผู้เขียน และศึกษางานเขียนอื่นๆ เพิ่มเติม เพื่อให้ได้สาระที่ผู้เขียนต้องการถ่ายทอด

- การตีความและเข้าใจความหมายของต้นฉบับ คือ การถ่ายทอดความหมายของผู้เขียนต้นฉบับมาเป็นความหมายของผู้แปล ซึ่งความหมายอาจคลาดเคลื่อนได้ เนื่องจากผู้แปลขาดความรู้หรือภูมิหลังในเรื่องที่จะแปล หรือธรรมชาติของภาษาที่ทำให้ตีความผิดพลาด

- การถ่ายทอดเป็นภาษาฉบับแปล คือ การพิจารณาจุดมุ่งหมายเดิมของผู้เขียนต้นฉบับและความมุ่งหมายของผู้แปล รวมทั้งต้องพิจารณาถึงกลุ่มผู้อ่านงานแปลด้วย แล้วจึงค่อยตัดสินใจเลือกวิธีการแปล ได้แก่ การแปลตรงตัวเพื่อรักษารูปแบบของการเสนอความหมาย ซึ่งหมายถึง การรักษาระเบียบวิธีการเรียงคำเป็นกลุ่มคำ เป็นประโยค และการเรียงประโยคเข้าเป็นข้อความที่ใหญ่ขึ้น หรือการแปลแบบเอาความ คือการแปลที่เปลี่ยนรูปแบบไปจากเดิม มีการเรียบเรียงลำดับความคิดใหม่เพื่อให้งานแปลสามารถสื่อความหมายได้ดี

- การทดสอบงานแปล เพื่อพิจารณาว่างานแปลนั้นสร้างผลตอบสนองได้เช่นเดียวกับต้นฉบับหรือไม่ โดยที่มีประเด็นในการทดสอบ ได้แก่ ความถูกต้องด้านความหมาย ความยากง่ายของระดับภาษา และทำนองการเขียน

นอกจากนี้ สัทฉวี สายบัว (2542: 63-78) ยังได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการปรับบทแปลว่า การที่ผู้แปลต้องพยายามรักษาความหมายเดิมไว้ให้มากที่สุดนั้น ผู้แปลจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงรูปแบบการนำเสนอไปบ้างตามความเหมาะสม โดยที่ผู้แปลอาจใช้วิธีการปรับบทแปล ซึ่งไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขบทแปลให้ผิดไปจากต้นฉบับ แต่เป็นการทำด้วยความจำเป็นเพื่อให้บทแปลนั้นอ่านเข้าใจได้ และสื่อความหมายได้เทียบเคียงกับความหมายในต้นฉบับ ซึ่งการปรับบทนั้นทำได้ 2 ระดับ ดังต่อไปนี้

1) การปรับบทแปลระดับคำ ทำได้โดยวิธีการต่อไปนี้

- การเติมคำอธิบาย โดยการเติมลงไปในเรื่องหา หรือใส่คำอธิบายในรูปแบบของเชิงอรรถหรือหมายเหตุ ซึ่งการเติมคำอธิบายลงในเนื้อหานั้นจะดีกว่าการทำเชิงอรรถ เพราะจะไม่ทำให้กระบวนการความคิดของผู้อ่านสะดุด ซึ่งจะทำงานแปลนั้นเสียรสชาติไป และยังทำให้ฉบับแปลมีความกระชับมากกว่า

- การใช้วลีหรือประโยคแทนคำ ซึ่งเป็นการใช้ลักษณะของสิ่งใดๆ มาแทนคำศัพท์นั้น

- การใช้คำอ้างอิงถึงความหมายที่กว้างขึ้นแทนคำที่อ้างอิงถึงสิ่งที่เฉพาะกว่า

- การเติมตัวเชื่อมระหว่างกลุ่มความคิดต่างๆ ซึ่งเป็นการใช้คำหรือสำนวนที่บ่งบอกถึงความสัมพันธ์นั้นๆ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายได้ชัดเจนขึ้น

- การตัดคำหรือสำนวนทิ้งไป ในกรณีที่ไม่สามารถหาคำ หรือสำนวนในฉบับแปลที่มีความหมายอ้างอิงถึงสิ่งที่กล่าวถึงในต้นฉบับได้ และคำนั้นไม่ได้มีความหมายที่สำคัญของต้นฉบับ ผู้แปลจึงสามารถละคำนั้นได้

2) การปรับบทแปลระดับโครงสร้างของภาษา วิธีการนี้จะนำมาใช้ในกรณีที่ต้องการให้ลักษณะภาษาที่ใช้ในบทแปลเหมาะสมกับบริบท และมีลักษณะที่ไม่ขัดกับธรรมชาติของภาษาฉบับแปล ซึ่งการปรับระดับโครงสร้างของภาษานี้สามารถทำได้ 4 ระดับ ดังนี้

- ระดับเสียง คือ การใช้ตัวอักษรในภาษาฉบับแปลที่แทนเสียงได้ตรง หรือใกล้เคียงกับเสียงของคำในต้นฉบับได้ หรือที่เรียกว่า การทับศัพท์

- ระดับโครงสร้างของคำ คือ การเปลี่ยน โครงสร้างของคำใหม่ให้เหมาะสมและถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ของภาษาฉบับแปล และสื่อความหมายได้เทียบเคียงกับต้นฉบับ

- ระดับประโยค คือ การปรับโครงสร้างของประโยคเมื่อโครงสร้างของประโยคในต้นฉบับไม่เป็นที่คุ้นเคยสำหรับผู้อ่านฉบับแปล เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการไม่เข้าใจความหมาย และเป็นการทำให้ลักษณะภาษาสละสลวย และรื่นหู

- ระดับที่สูงกว่าประโยค คือ การปรับทำนองการเขียน ซึ่งเป็นการเรียงลำดับกลุ่มความคิดให้เป็นระเบียบ แต่มีวิธีเรียงประโยคในบทแปลแตกต่างไปจากต้นฉบับ

สิทธา พินิจภูวดล (2542: 1-37) ได้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับการแปลว่า “การแปล คือ การถ่ายทอดข้อความจากภาษาหนึ่งโดยรักษารูปแบบ คุณค่า และความหมายในข้อความเดิมไว้อย่างครบถ้วน รวมทั้งความหมายแฝงซึ่งได้แก่ ความหมายทางวัฒนธรรม ปรัชญา ความคิด ความรู้สึก”

นอกจากนี้ สิทธา พินิจภูวดล ยังได้กล่าวถึงขั้นตอนในการแปลเพื่อให้งานแปลมีคุณภาพประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

- วิเคราะห์ต้นฉบับ ผู้แปลต้องรู้ว่าลักษณะของต้นฉบับที่แปลคืออะไร เช่น ข่าว สารคดี นวนิยาย ฯลฯ ต้นฉบับเน้นหนักในด้านใด เช่น ด้านประวัติศาสตร์ ด้านศาสนา ฯลฯ และมีจุดมุ่งหมายอย่างไร เช่น เพื่อสอน เชิญชวน ฯลฯ ประการสุดท้ายคือ วิเคราะห์ว่าผู้อ่านคือใคร

- การอ่านเพื่อทำความเข้าใจ ผู้อ่านต้องเข้าใจรายละเอียดของเนื้อเรื่อง จำนวนภาษา ความคิด และสิ่งต่างๆ ที่แฝงอยู่ โดยวิธีที่จะตรวจสอบความเข้าใจต้นฉบับ คือ ตั้งคำถามว่าใครทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อใด ทำไม แล้วจดสรุปเนื้อเรื่องย่อไว้

- การผลจากภาษา วิธีการผลจากภาษา คือ การอ่านซ้ำๆ จนเข้าใจอย่างถ่องแท้ และเห็นภาพความคิดอย่างชัดเจน จนสามารถทำให้ผู้แปลหาถ้อยคำในภาษาฉบับแปลมาใช้ได้อย่างเป็นธรรมชาติ โดยไม่ติดอยู่กับคำในภาษาต้นฉบับ ซึ่งนับว่าเป็นขั้นตอนที่ยากที่สุดของการแปล

- การเขียนบทแปล คือการถ่ายทอดความหมายของต้นฉบับมาเป็นภาษาไทย ผู้แปลต้องพยายามเขียนบทแปลภาษาไทยด้วยภาษาไทยที่เป็นธรรมชาติ ไม่แปลคำต่อคำ หรือประโยคต่อประโยคอย่างตายตัว โดยต้องคำนึงถึงบริบทในประโยค และสถานการณ์ด้วย นอกจากนี้ผู้แปลต้องคำนึงถึงความหมายของคำที่ไม่เท่ากัน และวัฒนธรรมภาษาที่แตกต่างกันด้วย

2.2 คำนิยามและประเภทของภาพพจน์

คำว่า “ภาพพจน์” เป็นศัพท์บัญญัติมาจากคำว่า “figurative language” หรือ “figure of speech” ซึ่งพจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม: อังกฤษ - ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2545: 182) อธิบายความหมายของ “ภาพพจน์” ไว้ว่า “figure of speech ภาพพจน์ สำนวนภาษารูปแบบหนึ่ง เกิดจากการเรียบเรียงถ้อยคำด้วยวิธีการต่างๆ ให้ผิดแผกไปจากการเรียงลำดับคำหรือความหมายของคำตามปกติ เพื่อให้เกิดภาพหรือให้มีความหมายพิเศษ”

นอกจากนี้ จากการศึกษาแนวคิดของนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญทั้งหลายเกี่ยวกับคำนิยามและความสำคัญของภาพพจน์ พบแนวคิดต่างๆ ดังนี้

ปรีชา ช้างขวัญยืน (2517: 70) กล่าวถึงความหมายของ “ภาพพจน์” ไว้ว่า “ภาพพจน์ แปลว่าคำพูดที่ทำให้เกิดภาพ เกิดขึ้นจากการเปรียบเทียบสิ่งสองสิ่ง เป็นการพูดถึงสิ่งหนึ่งโดยอาศัยอีกสิ่งหนึ่ง”

ชำนาญ รอดเหตุภัย (2522: 86) ได้ให้ความหมายของภาพพจน์ไว้ว่า “กลวิธีในการประพันธ์ที่ทำให้เกิดภาพขึ้นในใจผู้อ่าน หรือทำให้เกิดความซาบซึ่งประทับใจมากขึ้นกว่าการเขียนอย่างธรรมดา” ภาพพจน์มีความสำคัญต่องานประพันธ์ดังนี้

- ช่วยให้งานประพันธ์มีรสชาติไม่จืดชืด
- ช่วยให้เกิดความรู้สึกนึกคิดและจินตนาการได้ลึกซึ้งมากกว่าการเขียนแบบธรรมดา
- ช่วยให้เกิดความประทับใจและซาบซึ่งในงานประพันธ์
- ช่วยให้เกิดความไพเราะสละสลวยทั้งในด้านเสียงและความหมาย

กุหลาบ มัลลิกะมาส (2529: 126) อธิบายความหมายของ “ภาพพจน์” ไว้ว่า “ภาพพจน์ คือถ้อยคำที่เรียบเรียงอย่างใช้โวหาร ไม่กล่าวอย่างตรงไปตรงมา ทั้งนี้โดยมีเจตนาให้มีประสิทธิภาพต่อความเข้าใจและต่อความรู้สึกยิ่งขึ้นกว่าการใช้ถ้อยคำบอกเล่าตามธรรมดา”

ดวงมน จิตรจันทน์ (2541: 118) กล่าวว่า “ภาพเปรียบเทียบหรือความเปรียบ (imagery หรือ figures of speech) คือ ลักษณะต่างๆ ที่ผู้ประพันธ์ตั้งใจสร้างขึ้นให้ผิดแผกจากโครงสร้าง ความหมายหรือการเรียงลำดับของภาษาโดยปกติ จุดประสงค์ของการใช้ความเปรียบคือการให้พลังและความสดใสน่าสนใจแก่การแสดงออกและเพื่อให้เกิดผลกระทบต่อการสร้างจินตภาพ”

กาญจนา วิชญ์ปกรณ์ (2542: 102) เสนอแนะเกี่ยวกับภาพพจน์ในวรรณกรรมว่าเป็นศิลปะในการใช้ภาษาอย่างหนึ่งที่ใช้วิธีการเปรียบเทียบ เพื่อให้ถ้อยคำและความหมายเกิดพลัง เกิดภาพที่แจ่มชัด และลึกซึ้งขึ้นในใจของผู้อ่าน นอกจากนี้ยังช่วยให้เกิดการตอบสนองทางอารมณ์ตามที่ผู้เขียนต้องการ ดังนั้นภาพพจน์จึงมีความหมายไม่เป็นไปตามตัวอักษร และมีการเรียง ลำดับความคิดแตกต่างไปจากภาษาธรรมดาทั่วไป

ยูวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา (2542: 21) ให้นิยามคำว่า “ภาพพจน์” (figurative language) หรือ “ภาษาโวหาร” ไว้ว่า คือ “การใช้ภาษาเปรียบเทียบ ความหมายของภาษาโวหารจึงไม่ตรงกับตัวอักษร ภาพพจน์ส่วนใหญ่จะใช้ลักษณะสำคัญของภาพพจน์ในการเปรียบเทียบอันเป็นวิธีการที่ผู้แต่งเลือกใช้เพื่อพยายามทำให้สิ่งที่เป็นนามธรรมหรือเป็นที่รู้จักน้อยหรือกลางเลือน ให้มีความเป็นรูปธรรมเป็นที่รู้จักและมีความชัดเจนขึ้น โดยผู้แต่งมักนำไปเปรียบเทียบกับสิ่งที่เป็นที่รู้จักกันคืออยู่แล้ว การใช้ภาษาโวหารทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกได้ลึกซึ้งกว่าการกล่าวอย่างตรงไปตรงมา เพราะภาษาโวหารให้สุนทรียะทางอารมณ์ด้วยเป็นภาษาที่สร้างสรรค์ มีความน่าสนใจและจุดประกายความคิดและจินตนาการให้ผู้อ่าน”

ถนอมนวล โอเจริญ (2548: 240) กล่าวว่า “ในงานวรรณคดีนั้น นักประพันธ์ส่วนใหญ่แสดงอัจฉริยภาพทางภาษาเพื่อสะท้อนความคิดและอารมณ์ที่ซับซ้อน การแสดงออกบางครั้งเป็นนามธรรม จึงจำเป็นต้องใช้ภาพเปรียบเทียบเพื่อให้ผู้อ่านรู้สึกซาบซึ้งใจ”

ส่วนนักวิชาการชาวต่างประเทศได้ให้นิยามของภาพพจน์และแบ่งประเภทของภาพพจน์ไว้ดังต่อไปนี้

เอ็ม. เอ็ม. ลิเบอร์แมนและอี.อี. ฟอสเตอร์ (M.M. Liberman and E.E. Foster. 1968: 53) ได้ให้นิยามและข้อสังเกตเกี่ยวกับภาพพจน์ไว้ว่า นอกจากภาพพจน์จะเป็นการเปรียบเทียบของสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่งแล้ว ยังเป็นการใช้ภาษาที่สื่อความหมายโดยนัยอีกด้วย นอกจากนี้ ภาพพจน์ยังไม่ใช่เพียงแค่การใช้ภาษาเพื่อให้อ่านเกิดจินตนาการหรือภาพขึ้นในขณะที่ย่านวรรณกรรม แต่เป็นการทำให้อ่านเกิดความรู้สึกร่วมไปกับงานชิ้นนั้นๆ ด้วย รวมทั้งยังเป็นการเพิ่มคุณภาพของวรรณกรรมอีกด้วย

เอ็ม. เอช. อับรามส์ (M.H. Abrams. 1996: 96) ได้ให้ความหมายของภาพพจน์ไว้ว่า “การใช้ภาษาที่แตกต่างไปจากภาษามาตรฐานอย่างชัดเจน ในด้านความหมายของคำหรือการเรียงลำดับคำ เพื่อให้เกิดความหมายหรือผลกระทบเป็นพิเศษ ภาพ (figures) ดังกล่าวมักใช้ในบทร้อยกรอง และอันที่จริงแล้วภาพเหล่านั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งไม่เฉพาะในแต่บทร้อยกรองเท่านั้น แต่ยังเป็นในการพูดหรือเขียนแบบอื่นๆ ด้วย”

เมอร์เรย์ โนว์เลส และโรซามุนด์ มูน (Murray Knowles and Rosamund Moon. 2006: 3-6) ได้ใช้คำว่าอุปมาอุปไมย (metaphor) แทนคำว่าภาพพจน์ (figurative language) โดยให้นิยามว่า “การใช้ภาษาเพื่ออ้างถึงสิ่งอื่นนอกเหนือจากความหมายดั้งเดิมหรือความหมายตามตัวอักษรเพื่อที่จะเสนอความเหมือนหรือสร้างความเชื่อมโยงระหว่างสองสิ่ง”

นอกจากนี้ เมอร์เรย์ โนว์เลส และ โรซามุนด์ มูนยังได้แบ่ง “ภาพพจน์” หรือที่เรียกว่า “อุปลักษณ์” ออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

- อุปลักษณ์สร้างสรรค์ (Creative metaphors / Novel metaphors) คือ สิ่งที่ผู้เขียนหรือผู้พูดสร้างขึ้นเพื่อแสดงความคิดหรือความรู้สึกเฉพาะในบริบทที่ผิดแปลกไปจากปกติ ซึ่งผู้อ่านหรือผู้ฟังจำเป็นต้องใช้การตีความเพื่อทำความเข้าใจความหมายนั้น

- อุปลักษณ์สามัญ (Conventional metaphor) คือ อุปลักษณ์ที่มักพบอยู่เป็นประจำในการใช้ เพื่อหมายถึงบางสิ่งโดยเฉพาะ ซึ่งอุปลักษณ์ชนิดนี้ถูกทำให้เป็นส่วนหนึ่งของระบบภาษาดังนั้นคนส่วนใหญ่จึงไม่ค่อยได้สังเกตหรือคิดว่าอุปลักษณ์ประเภทนี้เป็นอุปลักษณ์เมื่อได้พบเห็น ซึ่งอุปลักษณ์ประเภทนี้สามารถแบ่งออกเป็นสองประเภทหลักๆ คือ สำนวนและสุภาษิต

เมอร์เรย์ โนว์เลส และ โรซามุนด์ มูน (Murray Knowles and Rosamund Moon, 2006: 6-9) ได้แบ่งประเภทของภาพพจน์ไว้ดังนี้

- **อุปลักษณ์ (metaphor)** คือ ภาษาที่มีความหมายไม่เป็นไปตามตัวอักษร โดยมีความเกี่ยวข้องกับการเปรียบเทียบหรือลักษณะเฉพาะ ซึ่งถ้าหากตีความตามตัวอักษรแล้วจะไม่มี ความหมาย เป็นไปไม่ได้ หรือไม่เป็นความจริง การเปรียบเทียบของอุปลักษณ์นี้จะมีความหมายที่บอกเป็นนัย ถ้าหากเรากล่าวว่าใครสักคนเป็นสุนัขจิ้งจอก หรือกล่าวว่าบางสิ่งเป็นเพชรพลอย นั้นหมายความว่าเรากำลังเปรียบเทียบคนๆ นั้นและสิ่งของนั้นกับสุนัขจิ้งจอกหรือเพชรพลอย และเพื่อสื่อความหมายว่าทั้งสองอย่างนั้นมีคุณสมบัติบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับสุนัขจิ้งจอกหรือเพชรพลอย

- **บุคลาธิษฐาน (personification)** คือ การทำให้สิ่งที่ไม่มีชีวิตมีคุณสมบัติของมนุษย์ หรือสามารถทำกริยาอาการได้เหมือนมนุษย์ เช่น *to take arms against a sea of troubles* คำว่า *troubles* ถูกทำให้เป็นศัตรูของมนุษย์ อีกตัวอย่าง เช่น *outrageous fortune* และ *cells* กับ *micro-organisms* ในตัวอย่างนี้ *the white blood cells which help to fight off invading micro-organisms.*

- **อุปมา (simile)** คือ การเปรียบเทียบที่คล้ายกับอุปลักษณ์แต่มีความแตกต่างตรงที่การเปรียบเทียบนั้นจะชัดเจน โดยมีการใช้คำต่างๆ เช่น *like, as, compare, resemble* เป็นการบ่งบอก ถ้าหากเรากล่าวว่าใครสักคนเป็นสุนัขจิ้งจอก (He is a fox.) นั้นเป็นการใช้อุปลักษณ์ แต่ถ้ากล่าวว่าเขาเหมือนสุนัขจิ้งจอก (They are like a fox.) จะเป็นการใช้อุปมา ความแตกต่างของอุปลักษณ์กับอุปมานั้นมีเพียงเล็กน้อย คือทั้งสองต่างกันเพียงที่การใช้ถ้อยคำเท่านั้น

- **นามนัย (metonymy)** คือ ภาษาที่มีความหมายไม่เป็นไปตามตัวอักษร ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อยกับส่วนทั้งหมด คำที่มีความหมายว่าส่วนหนึ่งของบางสิ่งถูกใช้เพื่อหมายถึงส่วนทั้งหมด หรือส่วนทั้งหมดถูกใช้เพื่อหมายถึงบางสิ่งที่มีความเกี่ยวข้อง ตัวอย่างของประเภทแรก คือ *hand* ที่ใช้เพื่อหมายถึง *a worker* โดยเฉพาะ *a manual worker* ตัวอย่างในบริบทอื่น

เช่น นักพากย์ฟุตบอลกล่าวถึงผู้เล่นตัวสำรองว่า *a fresh pair of legs* และ การเรียกนักวิทยาศาสตร์ที่เก่ง นักวิชาการ และนักคิดว่า *the brain drain* ส่วนตัวอย่างในประเภทที่สอง คือ คำว่า *stage* ที่ถูกใช้เพื่อหมายถึงอาชีพนักแสดงละคร และการแสดงละคร

2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการแปลภาพพจน์

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการแปลภาพพจน์ของนักวิชาการทั้งไทย และต่างประเทศ ดังต่อไปนี้

วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2540: 108-109) ให้ข้อคิดแก่นักแปลทั้งในการแปลจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ และจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยไว้ว่า “นักแปลจะต้องคำนึงอยู่เสมอว่าในกรณีส่วนใหญ่ทั้งสองภาษานี้ต่างก็มีคำอุปมาซึ่งนับว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งในภาษาอยู่แล้ว ซึ่งอาจมีความผิดแผกแตกต่างกันอยู่มาก หรือในบางกรณีบังเอิญมาใกล้เคียงกันเข้า ในการถอดโวหารอุปมาจากภาษาหนึ่งเป็นอีกภาษาหนึ่งจึงต้องใช้คำอุปมาตามแบบอย่างในภาษาที่เป็นคำแปล เช่น ถ้าจะแปลจากภาษาไทยว่าคำเหมือนตอตะโกเป็นภาษาอังกฤษ ก็จะต้องหาคำอุปมาที่เกี่ยวกับ คำ ในภาษาอังกฤษที่เขาใช้กันอยู่มาเทียบกัน มิใช่แปลโวหารในภาษาไทยตามตัวอักษรออกไปเป็นภาษาอังกฤษ เพราะจะไม่ได้รสชาติและไม่เป็นภาษาอังกฤษ”

สัญญาวี สายบัว (2542: 99-102) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการแปลภาพพจน์ไว้ว่า การแปลภาพพจน์นั้น ผู้แปลจำเป็นต้องเลือกรูปแบบการแปลที่สามารถสื่อความหมายจากต้นฉบับให้ตรงที่สุด โดยรูปแบบการแปลที่ผู้แปลมักเลือกใช้ มีดังต่อไปนี้

- การแปลแบบตรงตัว หมายถึงการเลือกใช้คำที่มีความหมายอ้างอิงตรงกับคำในต้นฉบับ ในกรณีนี้ คำและความหมายของภาพพจน์ที่เลือกใช้นั้นต้องเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในหมู่ผู้อ่านฉบับแปล

- การแปลแบบตีความ หมายถึงผู้แปลต้องตีความหมายเปรียบเทียบแล้วให้ความหมายที่ตีความได้นั้นมาถ่ายทอดในฉบับแปล การแปลในรูปแบบนี้มักใช้กับต้นฉบับที่ผู้เขียนใช้คำและสำนวนที่ผู้อ่านฉบับแปลไม่สามารถเข้าใจได้ นอกจากนี้ การแปลแบบตีความนี้ยังใช้กับคำหรือสำนวนใหม่ ที่ไม่มีคำหรือสำนวนในภาษาฉบับแปลมาใช้แทนหรือเทียบเคียงได้

- การแปลแบบตรงตัวประกอบการตีความ หมายถึงการแปลที่ผู้แปลเลือกใช้คำ และสำนวน เดิมในต้นฉบับมาใช้ในฉบับแปลและตีความหมายเพิ่มลงไป เพื่อให้ผู้อ่านฉบับแปลเข้าใจความหมายของคำและสำนวนที่ใช้ในการเปรียบเทียบได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

- การแปลด้วยโวหารเทียบเคียง หมายถึงการแปลที่ผู้แปลตีความหมายของภาพพจน์ในต้นฉบับ แล้วสร้างหรือหาคำหรือสำนวนโวหารในภาษาฉบับแปลที่มีความหมายเทียบเคียงกันมาใช้

แทน การแปรรูปแบบนี้ใช้ในกรณีที่การถ่ายทอดภาพพจน์ตามรูปแบบเดิมอย่างตรงตัวไม่สามารถสื่อความหมายให้ผู้อ่านฉบับแปลเข้าใจได้ หรือในกรณีที่การถ่ายทอดความหมายโดยการตีความทำให้เสียอรรถรสของต้นฉบับ และกรณีที่ภาพพจน์ใหม่ที่เลือกใช้นั้นมีความหมายบรรยายภาพและรสชาติเทียบเคียงได้กับภาพพจน์เดิมในต้นฉบับและผู้อ่านฉบับแปลสามารถเข้าใจได้

มณีรัตน์ สวัสดิวัตน์ ณ อยุธยา (2548: 168-176) กล่าวว่า “การสื่อความหมายนั้นมีความสำคัญกับการแปล โดยเฉพาะเมื่อต้องการสื่อความจากข้อความที่ไม่ให้ความหมายและการสื่อความที่ตรงไปตรงมา ดังเช่น คำอุปมาอุปไมย คำที่มีความหมายแฝง สำนวน คำพังเพย และสุภาษิต การสื่อความหมายที่มีลักษณะในเชิงอ้างอิง แฝง หรือเปรียบเทียบ โดยเฉพาะถ้ามาจากแนวคิดวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน จะทำให้เกิดความยุ่งยากในการแปล ทั้งในขั้นตอนการอ่านให้เข้าใจจนถึงการเลือกคำ หรือข้อความเพื่อสื่อให้ตรงความหมายตามที่ผู้แต่งเขียนไว้”

มณีรัตน์ได้ให้แนวทางการแปลคำหรือข้อความนัยประหวัดหรืออ้างอิง ซึ่งได้แก่ คำที่สื่อให้เห็นภาพ (figurative) การทำสิ่งไม่มีชีวิตให้เป็นบุคคล (personification) คำผสมหรือกริยาวลี (collocation) การใช้ความตรงข้าม (antithesis) การใช้ความเปรียบเทียบในทำนองเดียวกันกับสิ่งที่คุ้นเคย (simile) ความหมายแฝง (implied) การโยงความคิดจากสิ่งหนึ่งไปอีกสิ่งหนึ่ง (metonymy) การใช้คำเกินความจริง (hyperbole) การเล่นคำ (pun) และการใช้คำเบาลงหรือสุภาพขึ้น (euphemism) ไว้ดังนี้

- *แปลเหมือนของเดิม* เช่น He has a lion heart. เขามีหัวใจสิงห์ ซึ่งการจะหาถ้อยคำและความหมายพร้อมทั้งการสื่อความเหมือนเดิมนั้นค่อนข้างยาก การแปลด้วยวิธีนี้เป็นการให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมต้นทาง (source-oriented) และเป็นการรับวัฒนธรรมต้นทางมา ซึ่งในบางกรณีนั้น การคงต้นฉบับไว้ก็เพื่อให้รู้ว่าเป็นงานแปล

- *แปลใหม่* การแปลแบบนี้เป็นการให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมปลายทาง (target-oriented) เป็นการแปลให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมของผู้รับ แต่รักษาการสื่อความหมายไว้ เช่น His behavior is like window-dressing. ผักชีโรยหน้า

- *แปลมีนัยเป็นไม่มีนัย* เช่น She has moved from Phuket and put down roots here. เธอย้ายมาจากภูเก็ต และอาศัยอยู่ที่นี้เป็นการถาวร โดยไม่แปลเป็นอุปมา ทั้งที่มีอุปมาที่เทียบเคียงกันได้คือ “ฝังรกราก” ในกรณีนี้อาจเป็นเพราะผู้แปลมองว่า “ฝังรกราก” เป็นถ้อยคำที่คนสมัยใหม่อาจไม่เข้าใจ

- *มีนัยแต่ไม่แปล* ผู้แปลอาจเลือกที่จะไม่แปลอุปมาที่ปรากฏในต้นฉบับ เพื่อไม่ทำให้การสื่อความทั้งความหมาย และนัยเสียไป หรือถ้าแปลอาจทำให้ยึดเชื้อโดยไม่จำเป็น เพราะบางครั้ง

อาจหาการเปรียบเทียบที่เหมาะสมไม่ได้ เช่น เป็นการเปรียบเทียบที่ลำสมัย หรือต้องอธิบายความเพิ่มเติมอีก

- คำหรือข้อความธรรมดาแปลให้มีนัย เช่น หนังสือที่น่ากลัวจัง อาจแปลให้มีนัยเป็น This film is spine-chilling. ว่าน่ากลัวจนเย็นสันหลังวาบ ผู้แปลควรเลือกใช้คำเปรียบเทียบที่สอดคล้องกับวัยของผู้อ่านและวัฒนธรรมปลายทาง

- ไม่มีนัยแต่แปลให้มีนัย (เพิ่มเติมจากตัวบท) เช่น ต่อมหิวซึก ผู้แปลอาจเพิ่มเติมตามวัฒนธรรมของผู้รับเป็น Tom is as hungry as a hawk. เพื่อให้เข้ากับวัฒนธรรมของผู้อ่าน

- การแปลอุปมาให้เป็นข้อความธรรมดาที่ง่ายขึ้น (simplified) ยกตัวอย่างเช่น ย่างก้าวของหนังสือพิมพ์ไทย อาจแปลให้เข้าใจง่ายเป็น The development of the press in Thailand. เพื่อปรับสำนวนที่ใช้ในสาขาวิชาเฉพาะที่อ่านยากให้เป็นถ้อยคำธรรมดา เข้าใจง่าย

มณีรัตน์ (2548: 176) สรุปว่า “การแปลคำมีนัยหรืออ้างถึงเป็นเรื่องยาก เพราะเป็นการสื่อให้เห็นความหมายหรือภาพ หรือการดัดแปลงอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่าง โดยอยู่ที่บริบท ความสำคัญของนัยที่มีอยู่ในตัวบท การแปลนัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม จะยากกว่านัยที่เป็นที่รู้จักแพร่หลาย เพราะนัยเหล่านี้ได้ข้ามวัฒนธรรมมาแล้วและมีความเป็นสากลแล้ว ผู้แปลต้องทำความเข้าใจ ดังเช่น อาจต้องค้นคว้าหาที่มา เพื่อพิจารณาเลือกวิธีการแปลที่เหมาะสม การพิจารณานี้ แม้จะขึ้นกับผู้แปลและหลักการในการแปล แต่เมื่อวิเคราะห์ให้ดีแล้วจะเห็นว่า ควรยึดหลักสอดคล้องหรือการยอมรับในวัฒนธรรมปลายทาง ซึ่งก็ตรงกับการแปลให้เป็นธรรมชาติในภาษานั้นๆ”

ส่วนนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญชาวต่างชาติได้เสนอแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการแปล ภาพพจน์ไว้ ดังต่อไปนี้

เค.จี.แอล. บาร์นเวลล์ (K.G.L. Barnwell. 1980: 101-122) ได้ให้ความเห็นว่า การแปลภาพพจน์นั้นผู้แปลต้องเข้าใจความหมายที่แท้จริงของภาพพจน์ และวัตถุประสงค์ที่ต้นฉบับต้องการจะสื่อ ซึ่งส่วนใหญ่คือเพื่อขยายความให้ชัดเจนขึ้น เพื่อให้ข้อความนั้นจับใจผู้ฟัง หรือเพื่อถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด

บาร์นเวลล์ยังได้กล่าวถึงการแปลอุปมาและอุปลักษณ์ว่า ผู้แปลต้องพิจารณาองค์ประกอบ 3 อย่าง ดังนี้

- สิ่งที่น่ามาเปรียบ (topic)
- สิ่งที่ถูกนำมาเปรียบ (illustration)
- ประเด็นของการเปรียบเทียบ (point of similarity)

ผู้แปลจะสามารถแปลได้อย่างถูกต้อง ถ้าหากสามารถจับประเด็นของการเปรียบเทียบ และจับความหมายที่แฝงมากับถ้อยคำได้ เนื่องจากการใช้สำนวนเปรียบเทียบเป็นส่วนที่ช่วยเพิ่มรสชาติและบรรยากาศให้กับเรื่อง ดังนั้น ผู้แปลจึงจำเป็นต้องรักษาความหมายและอารมณ์ของต้นฉบับเอาไว้ เพื่อให้ผู้อ่านได้รับอรรถรสตามที่ผู้เขียนต้องการสื่อ รวมทั้งผู้แปลยังจะต้องตระหนักว่าผู้รับสารนั้นมีวัฒนธรรมที่ต่างไปจากวัฒนธรรมของผู้ส่งสาร บางสิ่งอาจไม่มีในวัฒนธรรมของผู้รับสาร ซึ่งเป็นเรื่องยากที่จะสามารถอธิบายให้ผู้อ่านฉบับแปลเข้าใจถึงสิ่งที่ผู้เขียนต้นฉบับต้องการจะสื่อ

ปีเตอร์ นิวมาร์ค (Peter Newmark. 1981: 88) ได้แนะนำวิธีการแปลอุปมาอุปไมยไว้ดังนี้

- ถอดความภาพพจน์ในต้นฉบับ ให้มีภาพพจน์เหมือนกับภาพพจน์ในภาษาฉบับแปล
- เลือกใช้ถ้อยคำที่มีภาพพจน์คล้ายกับภาพพจน์ในภาษาต้นฉบับ โดยที่ไม่ขัดกับวัฒนธรรมของภาษาในฉบับแปล

- ใช้อุปมา (simile) ในการเปรียบเทียบอุปลักษณ์ (metaphor) เพื่อให้มองเห็นภาพพจน์ได้ชัดเจน เพราะผู้อ่านฉบับแปลจะสามารถทำความเข้าใจได้ง่ายกว่า

- เพิ่มคำที่แสดงความหมายนัยประหวัดของภาษาฉบับแปล
- ใช้ถ้อยคำอื่นที่มีความหมายโดยนัยคล้ายกับภาพพจน์ในต้นฉบับ
- ตัดคำภาพพจน์นั้นทิ้ง หากไม่สามารถหาความหมายที่ถูกต้องหรือเทียบเคียงกับภาพพจน์ตามต้นฉบับได้ และภาพพจน์นั้นไม่มีความสำคัญพอที่จะทำให้เนื้อหาสาระของเรื่อง ผิดเพี้ยนหรือบิดเบือนไป

- ใช้ถ้อยคำตามภาพพจน์เดิม แต่เพิ่มเติมความหมายโดยนัยของภาพพจน์เข้าไปด้วย

เมอร์เรย์ โนว์เลส และ โรซามุนด์ มูน (Murray Knowles and Rosamund Moon. 2006: 89-94) กล่าวว่า อาจมีภาพพจน์ที่เหมือนกันในภาษาต้นฉบับและภาษาปลายทาง แต่บางครั้งก็อาจมีความแตกต่างในด้านความถี่หรือแบบแผนในการใช้ ดังนั้นผู้แปลจึงอาจเลือกใช้วิธีการแปลโดยใช้คำในรูปแบบที่แตกต่างไป บางครั้งภาพพจน์ก็ไม่สามารถแปลเป็นภาษาอื่นได้โดยตรง ถึงแม้ว่าอาจมีภาพพจน์ที่คล้ายคลึงกัน และมีความหมายโดยนัยเหมือนกัน หรือในบางครั้งก็อาจไม่มีภาพพจน์ที่แทนกันได้ ดังนั้นวิธีการแปลที่ดีที่สุดคือ การแปลโดยไม่ใช้ภาพพจน์

อย่างไรก็ตาม ในการแปลบทความที่ไม่ใช่วรรณกรรมหรือวรรณคดี ผู้แปลต้องรักษาสมดุลของลีลาการเขียนของภาษาต้นฉบับเอาไว้ และต้องหลีกเลี่ยงการแปลคำต่อคำ แต่ถ้าหากเป็นการแปลด้านวรรณกรรมหรือวรรณคดีนั้น ผู้แปลมักยึดถือว่าการใช้ภาพพจน์ในฉบับแปลเพื่อให้

เทียบเท่ากับต้นฉบับนั้นเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อเป็นการรักษา “ภาพพจน์” ของตัวบท ซึ่งดีกว่าการใช้คำที่มีความหมายใกล้เคียง หรือการแปลโดยไม่ใช้ภาพพจน์

เมอร์เรย์ โนว์เลส และโรซามุนด์ มูน ได้สรุปว่า การแปลภาพพจน์นั้นไม่ใช่เพียงแค่การดูความหมายของคำศัพท์เท่านั้น แต่ยังเป็นการประเมินและคำนึงถึง โดยคำนึงว่าการแทนภาพพจน์อันหนึ่งด้วยอีกอันหนึ่งอาจส่งผลกระทบต่อผู้อ่านตัวบทในหลายๆ ด้าน ซึ่งหมายความว่าผู้แปลจำเป็นต้องตระหนักถึงหน้าที่ในระดับประพจน์ของภาพพจน์ในต้นฉบับ เพื่อพิจารณาว่าจะประเมินภาพพจน์นั้นอย่างไร และพิจารณาว่าภาพพจน์นั้นถูกใช้เพื่ออธิบายบางสิ่งให้ชัดเจนยิ่งขึ้น หรือเพื่อใช้ปกปิดความหมายที่แท้จริง

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแปลภาพพจน์

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแปลภาพพจน์ของนักวิชาการทั้ง ไทย และต่างประเทศ ดังต่อไปนี้

เทเรซ่า โดบรินสกา (Tereza Dobrzyńska. 1995: 596-604) ได้กล่าวถึงการแปลภาพพจน์ไว้ว่า โดยทั่วไปภาพพจน์จะใช้ในรูปแบบภาษาที่ซับซ้อน ดังนั้น ในการแปลภาพพจน์ย่อมก่อให้เกิดปัญหาขึ้น เนื่องจากในการถ่ายทอดความหมายของภาพพจน์จากภาษาต้นฉบับไปสู่ฉบับแปลนั้น ผู้เขียนต้นฉบับและผู้อ่านฉบับแปลย่อมมีวัฒนธรรมและระบบความเชื่อที่แตกต่างกัน ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นในการแปลภาพพจน์มีดังนี้

- ผู้เขียนต้นฉบับและผู้อ่านฉบับแปลมีความรู้และวัฒนธรรมที่ไม่เท่ากัน อันเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมและประสบการณ์ที่แตกต่างกัน

- ความแตกต่างของสถานการณ์ในการสื่อสาร ในการถ่ายทอดความหมายของภาพพจน์จากภาษาหนึ่งเป็นอีกภาษาหนึ่ง

- ความเปลี่ยนแปลงทางปัจจัยทางวากยศาสตร์ ก่อให้เกิดความแตกต่างในการรับรู้และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการตอบสนองของผู้รับสาร

ส่วนกลวิธีในการแปลภาพพจน์นั้น โดบรินสกาได้เสนอแนะไว้ 3 วิธีด้วยกัน คือ

วิธีที่ 1 คือ การแปลตรงตัวตามต้นฉบับ

วิธีที่ 2 คือ การใช้ภาพพจน์อย่างอื่นแทนแต่มีความไปในทางเดียวกัน

วิธีที่ 3 คือ การถอดความภาพพจน์นั้นหากไม่สามารถแปลได้

ผู้แปลจะเลือกใช้กลวิธีใดในการแปลภาพพจน์นั้น ขึ้นอยู่กับชนิดของสารที่จะแปลและจุดมุ่งหมายในการแปล

ส่วนนักวิชาการชาวไทยได้ศึกษาการแปลภาพพจน์ไว้ดังต่อไปนี้

ณัฐวรรณ อนุศาสนนันท์ (2544) ได้ศึกษากลวิธีการแปลเรื่อง “โรมิโอและจูเลียต” บทพระราชนิพนธ์แปลในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้ศึกษาการแปลภาพพจน์ที่พบมากในเรื่อง “โรมิโอและจูเลียต” 5 ประเภท ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน ปฏิรูปพจน์ และปฏิพจน์ พบว่า ในการแปลอุปมาและอุปลักษณ์ (simile and metaphor) พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้กลวิธีการแปลตรงตัว และการแปลปรับบทโดยตีความจากต้นฉบับ โดยการเทียบเคียงสำนวนไทย และโดยการเปลี่ยนอุปลักษณ์เป็นอุปมา ในการแปลบุคลาธิษฐาน (personification) พระองค์ทรงใช้กลวิธีการแปลตรงตัวสำหรับการแปลปฏิรูปพจน์หรือการอ้างถึง (allusion) พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้กลวิธีการแปลตรงตัวและการละไม่แปล ส่วนการแปลปฏิพจน์ (oxymoron) นั้นพระองค์ทรงใช้กลวิธีการแปลตรงตัวและการแปลปรับบท โดยเปรียบเทียบรูปธรรมแทนนามธรรมตามต้นฉบับ

ศุภกาญจน์ ผาทอง (2544) ได้ศึกษากลวิธีการแปลและการปรับบทแปลภาษา 3 ประเภท ในการแปลสุนทรพจน์จากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ ได้แก่ ภาษาจาริต ภาษาเชิงภาพพจน์ และภาษาเฉพาะวงการ ผลการศึกษาพบว่าในการแปลสุนทรพจน์จากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ ผู้แปลต้องแปลภาพพจน์ที่ปรากฏในสุนทรพจน์ด้วย ภาพพจน์ที่พบในข้อมูลสุนทรพจน์ต้นฉบับมี 5 ประเภท ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ นามนัย สัมพจนัย และอดิพจน์ ส่วนกลวิธีการแปลที่ผู้แปลใช้ในการแปลภาพพจน์ ได้แก่ การแปลตรงตัว และการปรับบทแปล สำหรับการแปลตรงตัว ผู้แปลเลือกใช้ในกรณีที่สามารถสื่อความหมายได้โดยตรงกับสารต้นฉบับ ทำให้ผู้อ่านฉบับแปลเข้าใจได้ในทันที เนื่องจากทั้งสองวัฒนธรรมมีการใช้ภาพพจน์ที่ตรงกัน เช่น มีการเปรียบเทียบในสิ่งเดียวกัน หรือเนื้อความในภาพพจน์เป็นเรื่องสากล หรือเพราะภาพพจน์นั้นมีบริบทเสริมความเข้าใจอย่างชัดเจน นอกจากนี้ ผู้แปลยังอาจรักษาโครงสร้างทางไวยากรณ์ไว้ตามต้นฉบับหากไม่ส่งผลต่อความเข้าใจของผู้อ่านและไม่บิดเบือนสารจากต้นฉบับ ส่วนการปรับบทแปล ผู้แปลใช้กลวิธีการปรับด้านโครงสร้างไวยากรณ์ หรือการปรับความหมายเชิงภาพพจน์โดยการเสริมความให้ชัดเจนขึ้น การแทนที่ด้วยภาพพจน์ที่มีในวัฒนธรรมของผู้อ่าน การแปลเป็นข้อความธรรมดาไม่คงความหมายเชิงภาพพจน์ และการอธิบายโดยใช้พยัญชนะ

ศิริจันทร์ ชันดี (2546) ได้ศึกษาภาพพจน์ในวรรณคดีเวียคนามเรื่อง “Truyen Kieu” จากการศึกษาพบว่า มีการใช้ภาพพจน์แบบสัญลักษณ์ (symbol) มากที่สุด และจากการศึกษาเปรียบเทียบภาพพจน์แบบอุปมา (simile) และอุปลักษณ์ (metaphor) ในเรื่อง “Truyen Kieu” กับภาษาพูดปัจจุบันพบว่า มีความแตกต่างในเรื่องของโครงสร้างประโยคและในการใช้คำศัพท์ที่นำมาเปรียบเทียบ ส่วนการศึกษาเปรียบเทียบภาพพจน์แบบอุปมา (simile) พบว่า ทั้งโครงสร้างและ

ความหมายในวรรณคดีและภาษาปัจจุบันค่อนข้างคล้ายกัน และปัจจุบันชาวเวียดนามนิยมพูดเปรียบเทียบแบบอุปมามากกว่าอุปลักษณ์ ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้โครงสร้างของประโยคและการใช้คำเปรียบเทียบในอุปมา (simile) และอุปลักษณ์ (metaphor) ในวรรณคดีและภาษาพูดปัจจุบันแตกต่างกันนั้นสรุปได้ว่า เนื่องมาจากกาลเวลาที่เปลี่ยนแปลง ทำให้ชาวเวียดนามที่ใช้คำเปรียบเทียบที่เป็นไปตามสมัยนิยม ประกอบกับโครงสร้างของกฎเกณฑ์ลักษณะของเรื่อง “Truyen Kieu” ทำให้ต้องมีการละคำกริยาในประโยค

ศิริพรรณ สุวรรณาลัย (2546) ได้ศึกษาและวิเคราะห์กลวิธีการแปลภาพพจน์ในพระราชนิพนธ์แปลเรื่อง “เวนิสวานิช” ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแปลเมื่อปี พ.ศ. 2459 จากเรื่อง “The Merchant of Venice” ของวิลเลียม เชกสเปียร์ นักประพันธ์ชาวอังกฤษที่ประพันธ์ขึ้นในระหว่างปี ค.ศ. 1595 ถึงปี ค.ศ. 1597 จากการศึกษาพบว่า ในเรื่อง “The Merchant of Venice” มีการใช้ภาพพจน์ทั้งสิ้น 9 ประเภท คือ การอ้างถึง แนวเทียบ ภาวะแย้ง ความนึกเปรียบเทียบ อติพจน์ อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน อุปมา และสัมพจน์ ส่วนในพระราชนิพนธ์แปลเรื่อง “เวนิสวานิช” มีการใช้ภาพพจน์ทั้งสิ้น 10 ประเภท โดยมีภาพพจน์ 9 ประเภท เช่นเดียวกับต้นฉบับ ส่วนอีกหนึ่งประเภทนั้นพบในพระราชนิพนธ์แปล แต่ไม่พบในบทละครต้นฉบับ คือ การเลียนเสียงธรรมชาติ ส่วนกลวิธีการแปลภาพพจน์ที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้ ได้แก่ การแปลแบบตรงตัว การแปลแบบตีความ การแปลแบบตรงตัวประกอบการตีความ และการแปลด้วยโวหารเทียบเคียง นอกจากนี้ ยังพบการละไม่แปล การแปลขาด และการแปลบรรยายโวหารเป็นภาพพจน์ โดยกลวิธีการแปลแบบตรงตัวเป็นกลวิธีที่ทรงใช้มากที่สุด ทั้งนี้พระองค์ทรงยึดการรักษาความหมายของภาพพจน์ และทรงรักษาประเภทของภาพพจน์ไว้ตามต้นฉบับ

ณัฐพร เดชะ (2549) ได้ศึกษาประเด็นทางภาษาและวัฒนธรรม รวมถึงกลวิธีการแปลคำที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมในบทความเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ โดยศึกษาจากบทความในคอลัมน์ *Being Thai* ซึ่งพิมพ์เผยแพร่ในนิตยสารกินรี ในประเด็นทางภาษา พบว่า ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลตรงตัว และแปลเอาความซึ่งสามารถพบได้บ่อยที่สุด ประกอบด้วย การเพิ่ม การละ และเปลี่ยนรูปแบบ กลวิธีการแปลแบบเพิ่มและเปลี่ยนรูปแบบนั้นพบได้ทั้งในระดับประโยคและย่อหน้า แต่ในระดับย่อหน้าจะไม่มีการแปลแบบละย่อหน้า นอกจากนี้ ยังพบว่า กลวิธีการแปลเกิดจากความแตกต่างทางโครงสร้างทางภาษาระหว่างภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ในประเด็นทางวัฒนธรรม พบว่าคำที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมสามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ คำที่เกี่ยวข้องกับนิเวศวิทยา วัตถุ สภาพสังคม และศาสนา ส่วนการแปลคำที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษมี 3 กลวิธีคือ การใช้กลวิธีหลักหนึ่งวิธี การใช้กลวิธีหลักร่วมกัน 2 วิธี และการใช้กลวิธีหลักร่วมกัน 3 วิธี กลวิธีหลักที่พบคือ การใช้คำเทียบเคียง การถ่ายอักษร การเพิ่ม

ข้อมูลใหม่ การละ การเปลี่ยนคำที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม การตีความ และการอธิบายความ การใช้ กลวิธีหลัก 2 วิธีร่วมกันในการแปลพบว่า มีการใช้คำเทียบเคียงและอธิบายความ การถ่ายอักษร ร่วมกับการเพิ่มส่วนขยาย ในการใช้ 3 กลวิธีร่วมกันพบว่ามี การถ่ายอักษรกับการเพิ่มส่วนขยายและ เพิ่มข้อมูลใหม่ และการถ่ายอักษรร่วมกับการใช้คำเทียบเคียงและการเพิ่มข้อมูลใหม่ สำหรับการ แปลสำนวน พบว่ามีสำนวนไม่มากนักในคอลัมน์นี้ โดยกลวิธีการแปลหลักมี 2 กลวิธีด้วยกันคือ การแปลแบบตรงตัว และการแปลแบบเอาความ ในการแปลแบบเอาความพบว่ามี การใช้กลวิธีการ ตีความ และการทับศัพท์ควบคู่ไปกับการอธิบายความ

สุกกาญจน์ ผาทอง (2550) ได้ศึกษาการแปลภาพพจน์ในนวนิยายแปลเรื่อง กามนิต ผลงานแปลของ เสถียร โกเศศและนาถะประทีป โดยศึกษาเปรียบเทียบกับฉบับ ภาษาอังกฤษเรื่อง *The Pilgrim Kamanita* ที่ John E. Logie แปลจาก *Der Pilger Kamanita* ฉบับ ภาษาเยอรมันของ Karl Adolph Gjellerup นักประพันธ์ชาวเดนมาร์ก จากการศึกษาพบว่า ภาพพจน์ เปรียบเทียบในเรื่องกามนิตมีทั้งสิ้น 8 ประเภท ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ อติพจน์ การอ้างถึง บุคลาธิษฐาน สัมพจน์ การแฝงนัย และนามนัย ตามลำดับ เมื่อจำแนกตามเนื้อหา พบว่ามีอุปมา รวม 7 ประเภท อุปลักษณ์ 5 ประเภท อติพจน์ 4 ประเภท และการอ้างถึง 3 ประเภท ส่วน บุคลาธิษฐาน สัมพจน์ และการแฝงนัย และนามนัยมีจำนวนไม่มากพอที่จะจำแนกประเภทได้ สำหรับกลวิธีที่ผู้แปลใช้ในการแปลภาพพจน์มี 4 กลวิธีหลัก ได้แก่ การแปลโดยรักษาประเภทของ ภาพพจน์ ซึ่งพบในการแปลภาพพจน์ทุกประเภทและเป็นกลวิธีที่ผู้แปลใช้มากที่สุด การแปลโดยไม่ คงนัยเชิงประพจน์ ใช้ในการแปลภาพพจน์ทุกประเภทยกเว้นการอ้างถึงและการแฝงนัย การแปล โดยเปลี่ยนประเภทของภาพพจน์ พบในการแปลอุปมา อุปลักษณ์ และบุคลาธิษฐาน และกลวิธี สุดท้ายคือการแปลโดยการละภาพพจน์น้อยที่สุด โดยพบเฉพาะในการแปลอุปลักษณ์และอุปมา

อาร์มภ์ เอี่ยมละออ (2552) ได้ศึกษาการแปลภาพพจน์ในนวนิยายแปลฉบับภาษาไทย เรื่อง *โหด และ เขี้ยวไม่เงี้ยว* โดยสุวิทย์ ขาวปลอด ซึ่งแปลมาจากเรื่อง *Red Dragon* และ *The Silence of the Lambs* ที่แต่งโดยโทมัส แฮร์ริส ผลการศึกษาพบว่าในนวนิยายต้นฉบับเรื่อง *Red Dragon* และ *The Silence of the Lambs* รวมทั้งนวนิยายแปลเรื่อง *โหด และ เขี้ยวไม่เงี้ยว* มีการใช้ ภาพพจน์ 4 ประเภท ตามการแบ่งประเภทของ เมอร์เรย์ โนว์เลต และโรซามุนด์ มูน คือ อุปมา อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน และนามนัย ซึ่งมีการเปรียบเทียบกับสื่อเปรียบที่เป็นคำศัพท์ทางวัฒนธรรม 4 ประเภท คือ นิเวศวิทยา วัตถุ สังคม และศาสนา นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า สุวิทย์ ขาวปลอดได้ใช้ กลวิธีการแปลภาพพจน์ 2 กลวิธี คือ การแปลโดยใช้ภาพพจน์และการแปลโดยไม่ใช้ภาพพจน์ ซึ่ง การแปลโดยใช้ภาพพจน์แบ่งออกเป็นสองกลวิธีย่อย คือ การแปลเป็นภาพพจน์ประเภทเดียวกับ ต้นฉบับและการแปลเป็นภาพพจน์ประเภทอื่น นอกจากนี้ ยังพบว่าผู้แปลได้ใช้การละไม่แปลในบาง

กรณีด้วย กลวิธีการแปลที่ผู้แปลใช้ส่วนใหญ่ คือ การแปลเป็นภาพพจน์ประเภทเดียวกับต้นฉบับ นอกจากสุวิทย์ ชาวปอดจะแปลภาพพจน์โดยยึดตามประเภทของภาพพจน์ในต้นฉบับแล้ว เขายังคงรักษาความหมายของภาพพจน์ไว้ตรงตามต้นฉบับอีกด้วย

ในบทที่ 3 จะเป็นการกล่าวถึงวิธีดำเนินการวิจัยในการศึกษาการแปลภาพพจน์ของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 โดยจะกล่าวถึงการเก็บรวบรวมข้อมูล การแบ่งประเภทข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอผลการวิเคราะห์ และการสรุปผลการศึกษา

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาการแปลภาพพจน์ของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

3.1 ประเภทของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการศึกษาและวิเคราะห์การแปลภาพพจน์ของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 เพื่อใช้เป็นแนวทางแก่นักศึกษาและนักแปลให้สามารถเลือกใช้กลวิธีในการแปลภาพพจน์ที่เหมาะสมในการแปลงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

3.2 แหล่งข้อมูล

ผู้วิจัยได้ค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ดังนี้

3.2.1 ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการแปลของนักวิชาการด้านการแปล ทั้งนักวิชาการต่างประเทศและนักวิชาการไทย ได้แก่ เค.จี.แอล. บาร์นเวลล์ (1980) ชำนาญ รอดเหตุภัย (2522) สัตยวี สายบัว (2542) และสิทธา พินิจภูวดล (2542) เพื่อเป็นกรอบแนวคิด และเป็นแนววิเคราะห์การแปลภาพพจน์ของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2

3.2.2 ศึกษาคำนิยามและประเภทของภาพพจน์ของ ราชบัณฑิตยสถาน (2545) กาญจนา วิชญาปกรณ์ (2542) กุหลาบ มัตลิกะมาส (2529) ถนอมนวล โอเจริญ (2548) ดวงมน จิตรจันทน์ (2541) ปรีชา ช้างขวัญยืน (2517) ชำนาญ รอดเหตุภัย (2522) ชูพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา (2542) เอ็ม. เอช. อาบรัมส์ (1996) เอ็ม. เอ็ม. ลิเบอร์แมนและอี.อี. ฟอสเตอร์ (1968) และเมอร์เรย์ โนว์เลส และโรซามุนด์ มูน (Murray Knowles and Rosamund Moon) (2006) เพื่อเป็นแนวทางในการจำแนกประเภทภาพพจน์ที่พบในแบบฝึกหัดและข้อสอบของรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2

3.2.3 ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการแปลภาพพจน์ของ เค.จี.แอล. บาร์นเวลล์ (1980) ปีเตอร์ นิวมาร์ค (1981) เมอร์เรย์ โนว์เลส และโรซามุนด์ มูน (2006) วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2540) มณีรัตน์ สวัสดิวัฒน์ ณ อรุยา (2548) และสัจฉวี สายบัว (2542) เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ภาพพจน์ของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2

3.2.4 ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการแปลภาพพจน์ของ ณิชพร เคชะ (2549) ณิชวรรณ อนุศาสนนันท์ (2544) ศิริพรรณ สุวรรณาลัย (2546) ศิริจันทร์ ขันดี (2546) ศุภกาญจน์ ผาทอง (2544) ศุภกาญจน์ ผาทอง (2550) และอาร์มภ์ เอี่ยมละออ (2552)

3.3 วิธีดำเนินการวิจัย

3.3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 ในปีการศึกษา 2554 จำนวน 80 คน

3.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบฝึกหัดและข้อสอบในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 ในปีการศึกษา 2554

3.3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูลการแปลภาพพจน์จากแบบฝึกหัดและข้อสอบของนักศึกษาในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 ในปีการศึกษา 2554

3.3.4 การแบ่งประเภทข้อมูล

ผู้วิจัยได้แบ่งประเภทตัวอย่างภาพพจน์ที่พบในแบบฝึกหัดและข้อสอบของนักศึกษาในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 โดยยึดตามคำนิยามและการแบ่งประเภทของเมอร์เรย์ โนว์เลส และโรซามุนด์ มูน (Murray Knowles and Rosamund Moon) (2006) พบว่ามีภาพพจน์ทั้งหมด 5 ประเภท ดังนี้

1) อุปมา (simile) การเปรียบเทียบที่ชัดเจน โดยมีการใช้คำต่างๆ คือ “like” หรือ “as” หรือคำอื่นๆ ที่มีความหมายว่า “เหมือน” หรือ “คล้าย” เป็นการบ่งบอก

2) อุปลักษณ์ (metaphor) คือ ภาษาที่มีความหมายไม่เป็นไปตามตัวอักษร โดยมีความเกี่ยวข้องกับการเปรียบเทียบหรือลักษณะเฉพาะ ซึ่งถ้าหากตีความตามตัวอักษรแล้วจะไม่มี

ความหมาย เป็นไปไม่ได้ หรือไม่เป็นความจริง การเปรียบเทียบของอุปลักษณ์นี้จะมีความหมายที่บอกเป็นนัย ซึ่งภาพพจน์ประเภทอุปลักษณ์นี้จะเป็นการเปรียบเทียบโดยใช้ Verb to be เช่น คำว่า “am” “is” “are” “was” “were” เป็นการบ่งบอก

3) บุคลาธิษฐาน (personification) คือ การทำให้สิ่งที่ไม่มีชีวิตมีคุณสมบัติของมนุษย์ หรือสามารถทำกริยาอาการได้เหมือนมนุษย์หรือสิ่งมีชีวิต

4) นามนัย (metonymy) คือ ภาษาที่มีความหมายไม่เป็นไปตามตัวอักษร ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อยกับส่วนทั้งหมด คำที่มีความหมายว่าส่วนหนึ่งของบางสิ่งถูกใช้เพื่อหมายถึงส่วนทั้งหมด หรือส่วนทั้งหมดถูกใช้เพื่อหมายถึงบางสิ่งที่มีความเกี่ยวข้อง

5) อุปลักษณ์สามัญ (Conventional metaphor) คือ อุปลักษณ์ที่มักพบอยู่เป็นประจำในการใช้เพื่อหมายถึงบางสิ่งโดยเฉพาะ ซึ่งอุปลักษณ์ชนิดนี้ถูกทำให้เป็นส่วนหนึ่งของระบบภาษาดังนั้นคนส่วนใหญ่จึงไม่ค่อยได้สังเกตหรือคิดว่าอุปลักษณ์ประเภทนี้เป็นอุปลักษณ์เมื่อได้พบเห็น ซึ่งอุปลักษณ์ประเภทนี้สามารถแบ่งออกเป็นสองประเภทหลักๆ คือ สำนวนและสุภาษิต

ในส่วนของการวิเคราะห์ภาพพจน์ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์โดยการใช้สื่อเปรียบเทียบ (vehicle) เป็นตัวตั้งในการแบ่งเป็นประเภทย่อยตามการแบ่งประเด็นทางวัฒนธรรมสำหรับการแปลของยูจีน ไนดา (Eugene Nida. 1964: 90-100) 4 ประเภท คือ

1) วัฒนธรรมทางนิเวศวิทยา (Ecological culture) ได้แก่ สัตว์ พืช ภูมิศาสตร์ และฤดูกาล

2) วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material culture) ได้แก่ กลุ่มเครื่องมือหรืออุปกรณ์ต่างๆ อาหาร สถานที่ และเครื่องแต่งกายหรือเครื่องประดับ

3) วัฒนธรรมทางสังคม (Social culture) ได้แก่ กีฬาหรือเกม พฤติกรรมของมนุษย์หรืออาชีพ และบุคคลที่มีชื่อเสียง

4) วัฒนธรรมทางศาสนา (Religious culture) ได้แก่ บุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับศาสนาคริสต์

3.3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากขั้นตอนการเก็บรวบรวมและแยกประเภทข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์วิธีการแปลที่นักศึกษาในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 ใช้ ดังต่อไปนี้

1. การแปลโดยใช้ภาพพจน์

1.1 การแปลเป็นภาพพจน์ประเภทเดียวกับต้นฉบับ คือ วิธีการแปลภาพพจน์ในฉบับแปลให้เป็นภาพพจน์ประเภทเดียวกับภาพพจน์ที่ใช้ในต้นฉบับ เช่น ถ้าในต้นฉบับเป็นการเปรียบเทียบด้วยอุปมาอุปไมย ในฉบับแปลก็เป็นการเปรียบเทียบด้วยอุปมาอุปไมยเช่นเดียวกัน

1.2 การแปลเป็นภาพพจน์ประเภทอื่น คือ วิธีการแปลภาพพจน์ในฉบับแปลให้เป็นภาพพจน์ประเภทอื่นที่ไม่ตรงกับภาพพจน์ที่ใช้ในต้นฉบับ เช่น ถ้าในต้นฉบับเป็นการเปรียบเทียบด้วยอุปมาอุปไมย แต่ในฉบับแปลกลับเป็นการเปรียบเทียบด้วยอุปมาอุปไมย

2. การแปลโดยไม่ใช้ภาพพจน์ คือ วิธีการแปลภาพพจน์ในฉบับแปลด้วยภาษาธรรมดา ที่เป็นการแปลเชิงอธิบายหรือตีความจากภาพพจน์ที่ปรากฏอยู่ในต้นฉบับ

3. การแปลโดยใช้สำนวนไทย คือ การใช้สำนวนในภาษาไทยที่เป็นที่รู้จักดี และมีความหมายเทียบเคียงกับภาพพจน์ที่อยู่ในต้นฉบับได้ แต่สำนวนเหล่านี้ไม่ได้เป็นการเปรียบเทียบหรือใช้ภาพพจน์เช่นเดียวกับในต้นฉบับ

3.3.6 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์มาสรุป และอภิปรายผลการศึกษา กลวิธีการแปลภาพพจน์ของนักศึกษาในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 ว่านักศึกษาส่วนใหญ่ใช้กลวิธีการแปลชนิดใดในการแปลภาพพจน์จากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย และการแปลจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ รวมทั้งเพื่อวิเคราะห์ระดับความสามารถด้านภาษาอังกฤษ ด้านภาษาไทย และด้านการแปล รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

ในบทที่ 4 จะเป็นการแสดงตัวอย่างของข้อมูลการศึกษาภาพพจน์ที่อยู่ในแบบฝึกหัดและข้อสอบในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 ในปีการศึกษา 2554 โดยแบ่งแยกตามประเภทของภาพพจน์

บทที่ 4

ประเภทของภาพพจน์ในแบบฝึกหัดและข้อสอบ ในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2

ในบทนี้ผู้วิจัยจะแสดงตัวอย่างของข้อมูลการศึกษาภาพพจน์ที่ปรากฏในแบบฝึกหัดและข้อสอบของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 ที่รวบรวมไว้และแบ่งประเภทตามเกณฑ์ของเมอร์เรย์ โนว์เลส และ โรซามุนด์ มูน (Murray Knowles and Rosamund Moon. 2006: 6-9) ซึ่งมีอยู่ 2 ประเภทหลัก คือ อุปลักษณ์สร้างสรรค์ 4 ประเภท คือ อุปมา (simile) อุปลักษณ์ (metaphor) บุคลาธิษฐาน (personification) และนามนัย (metonymy) และอีกหนึ่งประเภทหลัก คือ อุปลักษณ์สามัญ

ในส่วนของ การวิเคราะห์ภาพพจน์ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์โดยการใช้สื่อเปรียบ (vehicle) เป็นตัวตั้งในการแบ่งเป็นประเภทย่อยตามการแบ่งประเด็นทางวัฒนธรรมสำหรับการแปลของยูจีน ไนดา (Eugene Nida. 1964: 90-100) ที่แบ่งไว้ 5 ประเภท คือ 1) วัฒนธรรมทางนิเวศวิทยา (Ecological culture) 2) วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material culture) 3) วัฒนธรรมทางสังคม (Social culture) 4) วัฒนธรรมทางศาสนา (Religious culture) 5) วัฒนธรรมทางภาษา (Linguistic culture) แต่เนื่องจากวัฒนธรรมทางภาษานั้นเป็นการวิเคราะห์ภาษาเป้าหมายหรือภาษาฉบับแปล ซึ่งจะเป็นการวิเคราะห์ในบทที่ 5 ดังนั้นในบทนี้ ผู้วิจัยจึงแบ่งประเด็นทางวัฒนธรรมออกเป็น 4 ประเภท คือ ทางนิเวศวิทยา วัตถุ สังคม และศาสนาเท่านั้น ดังต่อไปนี้

4.1 อุปมา (simile) คือ การเปรียบเทียบที่ชัดเจน โดยมีการใช้คำต่างๆ คือ “like” หรือ “as” หรือคำอื่นๆ ที่มีความหมายว่า “เหมือน” หรือ “คล้าย” เป็นการบ่งบอก ซึ่งจากข้อมูลการศึกษาภาพพจน์ประเภทอุปมาที่พบในแบบฝึกหัดและข้อสอบของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท ตามการแบ่งประเด็นทางวัฒนธรรมของยูจีน ไนดา (Eugene Nida. 1964: 90-100) ดังนี้

4.1.1 อุปมาที่มีการเปรียบเทียบกับคำศัพท์วัฒนธรรมทางนิเวศวิทยา

คำศัพท์วัฒนธรรมทางนิเวศวิทยาที่พบในการใช้อุปมาของแบบฝึกหัดและข้อสอบของ นักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 มี 2 ประเภท คือ สัตว์ พืช และลักษณะต่างๆ ของธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม ดังนี้

4.1.1.1 อุปมาที่มีการเปรียบเทียบกับสัตว์ คือ อุปมาที่มีสื่อเปรียบ (vehicle) เป็นสัตว์หรือสิ่งมีชีวิตต่างๆ

ตัวอย่างที่ 1

No wonder Ping is becoming so fat. He eats like a horse.

ตัวอย่างนี้เป็นการใช้อุปมาโดยมีการใช้คำว่า “like” เป็นคำเชื่อม ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบ “Ping” ที่อ้วนขึ้น เพราะว่าเขากินจุเหมือนกับม้า แต่ถ้าเป็นสำนวนไทยมักเปรียบเทียบ การกินเช่นนี้กับหมูเสียมากกว่า

ตัวอย่างที่ 2

He was as busy as a bee trying to finish his dissertation.

ตัวอย่างนี้เป็นการใช้อุปมาโดยมีการใช้คำว่า “as...as” เป็นคำเชื่อม ซึ่งในที่นี้เป็นการเปรียบเทียบว่าเขากำลังยุ่งอยู่กับการทำวิทยานิพนธ์ให้เสร็จ โดยเป็นการเปรียบเทียบกับผึ้ง เพราะผึ้ง เป็นสัตว์ที่ทำงานอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นการหาน้ำหวานจากดอกไม้หรือการสร้างรัง

ตัวอย่างที่ 3

I don't know what I ate this morning, but I have been as sick as a dog all day.

ตัวอย่างนี้เป็นอีกตัวอย่างที่มีการใช้อุปมาโดยใช้คำว่า “as...as” เป็นคำเชื่อม ซึ่งในที่นี้ เป็นการเปรียบเทียบว่าผู้พูดนั้นรู้สึกป่วยหรือไม่สบายมาตลอดทั้งวัน เนื่องจากรับประทานอาหาร บางอย่างที่ทำให้เกิดอาการอาหารเป็นพิษเข้าไป ซึ่งในตัวอย่างนี้เป็นการเปรียบเทียบอาการป่วยของผู้พูดว่าเหมือนกับอาการป่วยของสุนัข

ตัวอย่างที่ 4

He looked at me for several endless seconds, the way a starving pit bull looks at raw meat.

ตัวอย่างนี้เป็นการใช้อุปมาโดยมีการใช้คำว่า “the way” เป็นคำเชื่อม ถึงแม้จะไม่ได้เป็นการใช้คำว่า “like” หรือ “as” ที่พบโดยทั่วไปในการอุปมา แต่ก็ให้ความหมายที่คล้ายกัน ซึ่งในที่นี้เป็นการเปรียบเทียบคนที่จ้องมองอีกฝ่ายหนึ่งอยู่เป็นเวลานานด้วยสายตาที่มุ่งร้ายเหมือนกับสุนัขพันธุ์พิคบูลที่เป็นลูกผสมระหว่างสุนัขพันธุ์บูลด็อกกับสุนัขพันธุ์เทอร์เรีย ที่มีนิสัยดุร้ายและกำลังหิวโหย ซึ่งกำลังจ้องมองไปที่ชิ้นเนื้อคิบๆ แน่แน่นอนว่ามันต้องอยากพุ่งเข้าไปจาย้าเพื่อกินชิ้นเนื้อนั้นเป็นอย่างมาก

4.1.1.2 อุปมาที่มีการเปรียบเทียบกับลักษณะต่างๆ ของธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม คือ อุปมาที่มีสื่อเปรียบ (vehicle) เป็นลักษณะต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับดิน ฟ้า อากาศ เป็นต้น

ตัวอย่างที่ 5

I have not seen my uncle for five years, it seems like he has vanished into thin air.

ตัวอย่างนี้เป็นการใช้อุปมาที่มีคำว่า “like” เป็นคำเชื่อม โดยเป็นการเปรียบเทียบว่าผู้พูดไม่ได้เห็นลุงมานานถึงห้าปีแล้ว และได้เปรียบเทียบกับสำนวนที่มีความหมายว่า เหมือนกับลุงของเขาหายไปนอากาศ ซึ่งก็คือการหายไปเฉยๆ โดยไม่มีใครรู้ว่าไปอยู่ที่ไหนนั่นเอง

4.1.2 อุปมาที่มีการเปรียบเทียบกับคำศัพท์วัฒนธรรมทางวัตถุ

คำศัพท์วัฒนธรรมทางวัตถุที่พบในการใช้อุปมาของแบบฝึกหัดและข้อสอบของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 มีเพียง 1 ประเภท คืออาหาร ดังนี้

4.1.2.1 อุปมาที่มีการเปรียบเทียบกับอาหาร คือ อุปมาที่มีสื่อเปรียบ (vehicle) เป็นอาหารชนิดต่างๆ หรือสิ่งที่มีมนุษย์สามารถรับประทานได้

ตัวอย่างที่ 6

‘Music,’ he said, ‘was like food or water for me.’

ตัวอย่างนี้เป็นการใช้อุปมาที่มีคำว่า “like” เป็นคำเชื่อม โดยเป็นการเปรียบเทียบว่า คนตริ้นั้นเหมือนกับอาหารหรือน้ำสำหรับผู้พูด ซึ่งก็คือ เรย์ ชาร์ลส์ โรบินสัน (Ray Charles Robinson) นักร้องและนักแต่งเพลงโซลฟิวส์ชาวอเมริกัน โดยที่เขาเป็นบุคคลแรกที่นำแนวดนตรีบลูส์ กอสเปล คันทรี และป๊อป มาผสมผสานเข้าด้วยกันจนกลายเป็นดนตรีโซลขึ้นมา

4.2 อุปลักษณ์ (metaphor) คือ ภาษาที่มีความหมายไม่เป็นไปตามตัวอักษร โดยมีความ เกี่ยวข้องกับการเปรียบเทียบหรือลักษณะเฉพาะ ซึ่งถ้าหากตีความตามตัวอักษรแล้วจะ ไม่มีความหมายเป็นไปไม่ได้ หรือไม่เป็นความจริง การเปรียบเทียบของอุปลักษณ์นี้ จะมีความหมายที่บอกเป็นนัย ซึ่งภาพพจน์ประเภทอุปลักษณ์นี้จะเป็นการเปรียบเทียบโดยใช้ Verb to be เช่น คำว่า “am” “is” “are” “was” “were” เป็นการบ่งบอก ซึ่งจากข้อมูลการศึกษาภาพพจน์ประเภทอุปลักษณ์ที่พบในแบบฝึกหัดและข้อสอบของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 สามารถแบ่งตามประเด็นทางวัฒนธรรมของยูจีน ไนดา (Eugene Nida. 1964: 90-100) ดังต่อไปนี้

4.2.1 อุปลักษณ์ที่มีการเปรียบเทียบกับคำศัพท์วัฒนธรรมทางวัตถุ

คำศัพท์วัฒนธรรมทางวัตถุที่พบในการใช้อุปลักษณ์ของแบบฝึกหัดและข้อสอบของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 มี 1 ประเภท คือ อาหาร ดังนี้

4.2.1.1 อุปลักษณ์ที่มีการเปรียบเทียบกับอาหาร คือ อุปลักษณ์ที่มีสื่อเปรียบเทียบ (vehicle) เป็นอาหารชนิดต่างๆ หรือสิ่งที่มนุษย์สามารถรับประทานได้

ตัวอย่างที่ 7

เสียงหัวเราะเป็นยาที่ ไม่มีผลข้างเคียง

ตัวอย่างนี้เป็นการใช้อุปลักษณ์ในภาษาไทย โดยมีคำว่า “เป็น” เป็นคำเชื่อม ซึ่งในตัวอย่างนี้เป็นการเปรียบเทียบเสียงหัวเราะว่าเหมือนกบยาที่ไม่มีผลข้างเคียง เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้สุขภาพดี และไม่มีผลร้ายใดๆ

4.3 บุคลาธิษฐาน (personification) คือ การทำให้สิ่งที่ไม่มีชีวิตมีคุณสมบัติของมนุษย์ หรือสามารถทำกริยาอาการได้เหมือนมนุษย์หรือสิ่งมีชีวิต ซึ่งจากข้อมูลการศึกษารายงานประเภท บุคลาธิษฐานที่พบในแบบฝึกหัดและข้อสอบของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษในรายวิชาหลักการ แปล 1 และหลักการแปล 2 สามารถแบ่งประเภท ตามการแบ่งประเด็นทางวัฒนธรรมของยูจีน ไนดา (Eugene Nida. 1964: 90-100) ดังนี้

4.3.1 บุคลาธิษฐานที่มีการเปรียบเทียบกับคำศัพท์วัฒนธรรมทางนิเวศวิทยา

คำศัพท์วัฒนธรรมทางนิเวศวิทยาที่พบในบุคลาธิษฐานของแบบฝึกหัดและข้อสอบของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 มี 1 ประเภท คือ ภูมิศาสตร์ ดังนี้

4.3.1.1 บุคลาธิษฐานที่มีการเปรียบเทียบกับภูมิศาสตร์ คือ บุคลาธิษฐานที่มีสื่อเปรียบ (vehicle) เป็นลักษณะภูมิประเทศหรือสิ่งต่างๆ ที่อยู่บนแผนที่

ตัวอย่างที่ 8

Thailand is the only country in this region that has never lost her independence.

ตัวอย่างนี้เป็นการใช้บุคลาธิษฐานเปรียบเทียบว่าประเทศไทยเหมือนเป็นสิ่งมีชีวิต ซึ่งเป็นผู้หญิงว่าเป็นเพียงประเทศเดียวในภูมิภาคที่ไม่เคยสูญเสียอิสรภาพให้แก่ประเทศใด

4.3.2 บุคลาธิษฐานที่มีการเปรียบเทียบกับคำศัพท์วัฒนธรรมทางสังคม

คำศัพท์วัฒนธรรมทางสังคมที่พบในการใช้บุคลาธิษฐานของแบบฝึกหัดและข้อสอบของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 มีเพียงประเภทเดียว คือ สิ่งที่เป็นนามธรรม ดังนี้

4.3.2.1 บุคลาธิษฐานที่มีการเปรียบเทียบกับสิ่งที่เป็นนามธรรม คือ การใช้บุคลาธิษฐานที่มีสื่อเปรียบ (vehicle) เป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้ เช่น อารมณ์หรือความรู้สึก เป็นต้น

ตัวอย่างที่ 9

อย่างน้อยที่สุดที่ฉันทำได้คือ เตือนพวกเขาว่ามีอันตรายรออยู่

ตัวอย่างนี้เป็นการใช้บุคลาธิษฐานเปรียบเทียบ “อันตราย” เหมือนเป็นบุคคลหรือสิ่งมีชีวิตที่กำลังรออยู่ เพราะโดยปกติแล้วกริยาในการรอนั้นมักใช้กับบุคคลหรือสิ่งมีชีวิต

ตัวอย่างที่ 10

กล่าวกันว่าความรักทำให้คนตาบอด

ตัวอย่างนี้เป็นสำนวนที่มักได้ยินอยู่บ่อยๆ คือการเปรียบเทียบว่า “ความรัก” เป็นเหมือนสิ่งมีชีวิตที่สามารถทำให้คนตาบอดได้ ซึ่งจริงๆ แล้วสำนวนนี้เป็นการเปรียบเทียบว่า การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งกำลังมีความรักให้กับใครสักคนหนึ่ง บุคคลนั้นก็จะมีมองไม่เห็นข้อเสียหรือสิ่งที่ไม่ดีของอีกฝ่ายหนึ่งนั่นเอง

ตัวอย่างที่ 11

ความรักนำมาซึ่งความเจ็บปวดและความสุข

ตัวอย่างนี้เป็นการใช้บุคลาธิษฐานเพื่อเปรียบเทียบว่า “ความรัก” เหมือนเป็นบุคคลที่สามารถนำ “ความเจ็บปวด” และ “ความสุข” ซึ่งเป็นนามธรรมมาให้ ราวกับว่าเป็นสิ่งที่สามารถจับต้องได้

4.4 นามนัย (metonymy) คือ ภาษาที่มีความหมายไม่เป็นไปตามตัวอักษร ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อยกับส่วนทั้งหมด คำที่มีความหมายว่าส่วนหนึ่งของบางสิ่งถูกใช้เพื่อหมายถึงส่วนทั้งหมด หรือส่วนทั้งหมดถูกใช้เพื่อหมายถึงบางสิ่งที่มีความเกี่ยวข้อง ซึ่งจากข้อมูลการศึกษาภาพพจน์ประเภทนามนัยที่พบในแบบฝึกหัดและข้อสอบของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 สามารถแบ่งประเภท ตามการแบ่งประเด็นทางวัฒนธรรมของยูจีน ไนดา (Eugene Nida. 1964: 90-100) ดังนี้

4.4.1 นามนัยที่มีการเปรียบเทียบกับคำศัพท์วัฒนธรรมทางวัตถุ

คำศัพท์วัฒนธรรมทางวัตถุที่พบในการใช้นามนัยของแบบฝึกหัดและข้อสอบของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 มีเพียงประเภทเดียว คือ สถานที่ ดังนี้

4.4.1.1 นามนัยที่มีการเปรียบเทียบกับสถานที่ คือ นามนัยที่มีสื่อเปรียบ (vehicle) เป็นสถานที่ต่างๆ ที่มนุษย์ใช้อาศัยหรือทำกิจกรรมต่างๆ

ตัวอย่างที่ 12

When Pablo Picasso died in 1973, he left behind a great deal of work that neither museums nor collectors had ever seen.

ในตัวอย่างนี้ได้มีการบรรยายว่า ปาโบล ปีกัสโซ ศิลปินแนวบาบนิยม (Cubism) ชื่อตั้งชาวสเปนที่เสียชีวิตในปี ค.ศ. 1973 ได้ทิ้งผลงานจำนวนมากที่ทั้งพิพิธภัณฑสถานและนักสะสมงานศิลปะไม่เคยเห็นมาก่อน แต่ตัวอย่างนี้มีการใช้นามนัยที่คำว่า “museum” เพราะพิพิธภัณฑสถานไม่ใช่สิ่งมีชีวิตที่สามารถมองเห็นงานศิลปะได้ ดังนั้นคำนี้จึงเป็นการหมายถึงเจ้าหน้าที่หรือบุคคลต่างๆ ทั้งหมดที่ทำงานอยู่ในพิพิธภัณฑสถานและมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับงานศิลปะ โดยที่ไม่ได้เป็นการระบุตรงๆ ว่าหมายถึงใคร

4.4.2 นามนัยที่มีการเปรียบเทียบกับคำศัพท์วัฒนธรรมทางสังคม

คำศัพท์วัฒนธรรมทางสังคมที่พบในการใช้นามนัยของแบบฝึกหัดและข้อสอบของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 มี 3 ประเภท คือ พฤติกรรมของมนุษย์หรืออาชีพ สัญชาติ และชื่อบุคคลหรือหน่วยงาน ดังนี้

4.4.2.1 นามนัยที่มีการเปรียบเทียบกับพฤติกรรมของมนุษย์หรืออาชีพ คือ การใช้นามนัยที่มีสื่อเปรียบ (vehicle) เป็นลักษณะท่าทางต่างๆ ที่มนุษย์แสดงออกมา หรืออาชีพต่างๆ

ตัวอย่างที่ 13

ตำรวจพยายามป้องกันอาชญากรรมและการค้ายาเสพติด ไม่ให้ลูกหลานเข้าไปในโรงเรียนมัธยม

ตัวอย่างนี้เป็นการใช้นามนัยว่ากับคำว่า “ตำรวจ” ซึ่งจริงๆ แล้วไม่ได้เป็นการระบุว่า ตำรวจคนใดหรือตำรวจจากหน่วยใด แต่เป็นการหมายถึงตำรวจทั้งหมดที่ต้องทำตามคำสั่งหรือนโยบายในการป้องกันอาชญากรรมและการค้ายาเสพติดไม่ให้เข้าไปในโรงเรียนมัธยมได้

4.4.2.2 นามนัยที่มีการเปรียบเทียบกับสัญชาติ คือ การใช้นามนัยที่มีสื่อเปรียบ (vehicle) เป็นสัญชาติที่บ่งบอกว่าบุคคลหรือกลุ่มคนนั้นมาจากเป็นเทศใด

ตัวอย่างที่ 14

When Americans first sent astronauts up into the space, they discovered that ball point pens did not work.

ในตัวอย่างนี้คำว่า “Americans” ไม่ได้หมายถึงชาวอเมริกันทั้งหมดหรือชาวอเมริกันเพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่จริงๆ แล้วหมายถึงชาวอเมริกันที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งนักบินอวกาศขึ้นสู่อวกาศ ซึ่งน่าจะหมายถึงชาวอเมริกันที่ทำงานให้กับองค์การนาซ่าเป็นพิเศษ แต่ตัวอย่างนี้เป็น การใช้นามนัยที่เหมารวมชาวอเมริกันทั้งหมดที่เหมือนเป็นเจ้าของประเทศว่าตอนที่พวกเขาส่งนักบินอวกาศขึ้นไปในอวกาศเป็นครั้งแรก ก็พบว่าปากกาลูกกลิ้งไม่สามารถใช้เขียนในอวกาศได้ เนื่องจากในอวกาศไม่มีแรงโน้มถ่วงที่จะทำให้หมึกไหลออกมานั่นเอง

ตัวอย่างที่ 15

The Russians used a pencil.

ตัวอย่างนี้เป็นเนื้อความที่ต่อมาจากตัวอย่างที่ 12 ที่กล่าวว่าตอนที่ส่งนักบินอวกาศขึ้นไปในอวกาศเป็นครั้งแรก นักบินอวกาศอเมริกันไม่สามารถเขียนด้วยปากกาลูกกลิ้งได้ แต่ในตัวอย่างนี้คำว่า “The Russians” อาจหมายถึงผู้ที่เกี่ยวข้องกับการส่งนักบินอวกาศชาวรัสเซียขึ้นไปในอวกาศรวมทั้งนักบินอวกาศด้วย ที่ไม่มีปัญหาในการเขียนบนอวกาศ เพราะพวกเขาใช้ดินสอนั่นเอง

4.4.2.3 นามนัยที่มีการเปรียบเทียบกับชื่อบุคคลหรือหน่วยงาน คือ การใช้นามนัยที่มีสื่อเปรียบ (vehicle) เป็นชื่อบุคคลหรือชื่อของหน่วยงานต่างๆ ซึ่งเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป

ตัวอย่างที่ 16

PTT plans another palm oil factory in Indonesia

ในตัวอย่างนี้เป็นการใช้นามนัย คือ คำว่า “PTT” หรือบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) เป็นบริษัทด้านพลังงานของไทยที่แปรรูปมาจากกรปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย โดยคำว่า “PTT” นี้ไม่ได้หมายถึงตัวบริษัททั้งหมดที่เป็นเพียงนามธรรม เพราะตัวบริษัทไม่สามารถวางแผนสร้างโรงงานน้ำมันปาล์มในประเทศอินโดนีเซียได้ ซึ่งจริงๆ แล้วเป็นการใช้ชื่อบริษัทเพื่อแทนตัวผู้บริหารที่เป็นคนวางแผนและมีอำนาจตัดสินใจในการดำเนินกิจการต่างๆ ของบริษัท โดยที่ไม่ได้ระบุหรือเจาะจงว่าเป็นผู้ใด

ตัวอย่างที่ 17

Democrat to hold flood charity football match today

คำว่า “Democrat” ในตัวอย่างนี้หมายถึงพรรคประชาธิปัตย์ของไทยที่จะจัดการแข่งขันฟุตบอลการกุศลเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภาวะน้ำท่วม ซึ่งจริงๆ แล้วการใช้ชื่อพรรคนี้ไม่ได้หมายถึงสมาชิกทั้งพรรค แต่อาจเป็นหัวหน้าพรรค หรือกรรมการบริหารพรรคที่เป็นคนวางแผนหรือจัดงานนี้ขึ้นมา แต่ก็อาจมีสมาชิกพรรคหลายคนมาร่วมด้วย

ตัวอย่างที่ 18

Navy warns of high tides in mid and late-Oct

คำว่า “Navy” ในตัวอย่างนี้หมายถึง กองทัพเรือ หรือถ้าให้เจาะจงไปเลยก็คือ กรมอุทกศาสตร์กองทัพเรือที่มีหน้าที่ในการพยากรณ์สภาพอากาศในทะเล ในตัวอย่างนี้ได้ประกาศเตือนว่าจะมีคลื่นสูงในช่วงกลางเดือน ไปจนถึงช่วงปลายเดือนตุลาคม ซึ่งจริงๆ แล้วในตัวอย่างนี้เป็นการใช้นามนัยที่ใช้ส่วนใหญ่เพื่อหมายถึงส่วนย่อย คือ ใช้กองทัพเรือที่จริงๆ แล้วอาจหมายถึงกลุ่มเจ้าหน้าที่เพียงไม่กี่คนที่ทำหน้าที่ในการพยากรณ์อากาศนี้ แต่ไม่ได้ระบุว่าใครบ้าง

4.5 อุปลักษณ์สามัญ (conventional metaphor) คือ อุปลักษณ์ที่มักพบอยู่เป็นประจำในการใช้เพื่อหมายถึงบางสิ่ง โดยเฉพาะ ซึ่งอุปลักษณ์ชนิดนี้ถูกทำให้เป็นส่วนหนึ่งของระบบภาษาซึ่งจากข้อมูลการศึกษาภาพพจน์ประเภทนามนัยที่พบในแบบฝึกหัดและข้อสอบของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 สามารถแบ่งประเภทตามการแบ่งประเด็นทางวัฒนธรรมของยูจีน ไนดา (Eugene Nida. 1964: 90-100) ดังนี้

4.5.1 อุปลักษณ์สามัญที่มีการเปรียบเทียบกับคำศัพท์วัฒนธรรมทางนิเวศวิทยา

คำศัพท์วัฒนธรรมทางนิเวศวิทยาที่พบในการใช้อุปลักษณ์สามัญของแบบฝึกหัดและข้อสอบของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 มี 1 ประเภท คือ สัตว์ และลักษณะต่างๆ ของธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม ดังนี้

4.5.1.1 อุปลักษณ์สามัญที่มีการเปรียบเทียบกับสัตว์ คือ อุปลักษณ์สามัญที่มีสื่อเปรียบ (vehicle) เป็นสัตว์หรือสิ่งมีชีวิตต่างๆ

ตัวอย่างที่ 19

Whenever I have to speak in public, I get butterflies in my stomach.

ตัวอย่างนี้เป็นการใช้อุปลักษณ์สามัญที่เป็นสำนวน โดยการเปรียบเทียบว่าเวลาที่ผู้พูดต้องพูดในที่สาธารณะ เขามักมีผีเสื้ออยู่ในท้อง ซึ่งจริงๆ แล้วสำนวนนี้หมายถึงความรู้สึกปั่นป่วนในช่องท้องเนื่องจากความรู้สึกตื่นเต้น

4.5.1.2 อุปลักษณ์ที่มีการเปรียบเทียบกับลักษณะต่างๆ ของธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม คือ อุปลักษณ์สามัญที่มีสื่อเปรียบ (vehicle) เป็นลักษณะต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับดิน ฟ้า อากาศ เป็นต้น

ตัวอย่างที่ 20

Hope of peace went up in the smoke.

ตัวอย่างนี้เป็นการเปรียบเทียบว่า ความหวังที่จะเกิดสันติภาพได้ลอยหายขึ้นไปในหมอกควัน หมายความว่าโอกาสที่จะเกิดสันติภาพนั้นไม่มีอีกต่อไปแล้ว ซึ่งเหตุการณ์นี้น่าจะเกิดขึ้น

ในประเทศที่อยู่ในภาวะสงคราม แล้วสถานการณ์ต่างๆ เกิดเลวร้ายยิ่งกว่าเดิมจนสงครามยังไม่อาจยุติลงได้

ตัวอย่างที่ 21

His life also had a dark side. He took heroin for many years.

ในตัวอย่างนี้เป็นการกล่าวถึงชีวิตของ เรย์ ชาร์ลส์ โรบินสัน (Ray Charles Robinson) นักร้องและนักแต่งเพลง โซลฟิวค้ำชาวอเมริกัน โดยที่เขาเป็นบุคคลแรกที่นำแนวดนตรีบลูส์ กอสเพิล คันทรี และป๊อป มาผสมผสานเข้าด้วยกันจนกลายเป็นดนตรี โซลขึ้นมา ที่ชีวิตของเขาก็มีด้านมืดเช่นเดียวกัน นั่นก็คือการที่เขาติดยาโรอินอยู่นานหลายปี

ตัวอย่างที่ 22

Everything we have worked hard for is gone with the wind.

ในตัวอย่างนี้เป็นการเปรียบเทียบว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่พวกเราได้ทำมาด้วยความยากลำบาก กลับต้องสูญเสียบ้าง โดยใช้อุปลักษณีสามัญหรือสำนวนเปรียบเทียบว่า “gone with the wind” หรือ ลอยหายไปกับสายลมนั่นเอง

4.5.2 อุปลักษณีสามัญที่มีการเปรียบเทียบกับคำศัพท์วัฒนธรรมทางวัตถุ

คำศัพท์วัฒนธรรมทางวัตถุที่พบในการใช้อุปลักษณีสามัญของแบบฝึกหัดและข้อสอบของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 มี 2 ประเภท คือ เครื่องมือหรืออุปกรณ์ต่างๆ และอาหาร ดังนี้

4.5.2.1 อุปลักษณีสามัญที่มีการเปรียบเทียบกับเครื่องมือหรืออุปกรณ์

ต่างๆ คือ อุปลักษณีสามัญที่มีสื่อเปรียบ (vehicle) เป็นเครื่องมือ เครื่องใช้ หรืออุปกรณ์ต่างๆ ที่มนุษย์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ตัวอย่างที่ 23

A translation should mirror the style of the translator.

ตัวอย่างนี้เป็นการเปรียบเทียบโดยการใช้อุปลักษณีสามัญว่า การแปลควรสะท้อน สไตล์ของนักแปล ในที่นี้คำว่า “mirror” เป็นคำกริยาแปลว่า “สะท้อน” ที่ปกติมักใช้เป็นคำนาม แปลว่า “กระจกเงา”

ตัวอย่างที่ 24

Pat was still on the phone talking to her boyfriend when we come back an hour later.

ตัวอย่างนี้เป็นการบอกว่า แพทย์คุยโทรศัพท์อยู่กับแฟนหลังจากที่พวกเราออกไปข้างนอกแล้วกลับมาในอีกหนึ่งชั่วโมงต่อมา ซึ่งเป็นการใช้สำนวนภาษาอังกฤษที่ใช้กันเป็นปกติคือ “on the phone” ที่หมายถึงการคุยโทรศัพท์ แต่ถ้าแปลตรงตัวก็จะแปลว่า “อยู่บนโทรศัพท์”

ตัวอย่างที่ 25

After the war, food prices went through the roof.

ตัวอย่างนี้เป็นอุปลักษณีสามัญที่เป็นการใช้สำนวนเปรียบเทียบว่า ช่วงหลังสงคราม ราคาอาหารพุ่งสูงขึ้นจนทะลุหลังคา ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบว่าราคาอาหารสูงขึ้นเป็นอย่างมากนั่นเอง

ตัวอย่างที่ 26

Although the students don't like taking exams, they have to bite the bullet.

ตัวอย่างนี้เป็นอุปลักษณีสามัญที่เป็นการเปรียบเทียบโดยใช้สำนวน “bite the bullet” ถ้าหากแปลออกมาตรงๆ คือ “กัดกระสุน” ซึ่งจริงๆ แล้วสำนวนนี้เป็นการเปรียบเทียบกับถึงสถานการณ์ที่ต้องจำใจอดทนทำต่อไป โดยที่ในตัวอย่างนี้เป็นการเปรียบเทียบว่า นักศึกษาไม่ชอบการทำข้อสอบแต่พวกเขาก็ต้องจำใจทำ เพราะเป็นกฎข้อบังคับนั่นเอง

4.5.2.2 อุปลักษณีสามัญที่มีการเปรียบเทียบกับอาหาร คือ อุปลักษณีสามัญที่มีสื่อเปรียบ (vehicle) เป็นอาหารชนิดต่างๆ หรือสิ่งที่มนุษย์สามารถรับประทานได้

ตัวอย่างที่ 27

It can't be helped. Don't cry over spilt milk.

ตัวอย่างนี้เป็นการใช้อุปลักษณสามัญที่เป็นการใช้สำนวน “Cry over spilt milk” ถ้าหากแปลตรงตัวตามคำศัพท์จะมีความหมายว่า “ร้องไห้ให้กับนมที่หกไปแล้ว” ซึ่งจริงๆ แล้วสำนวนนี้มีความหมายว่า การร้องไห้หรือเสียใจกับสิ่งที่ไม่สามารถแก้ไขได้แล้ว ซึ่งก็เหมือนกับนมที่หกไปแล้วก็ไม่สามารถนำกลับมาดื่มหรือใช้ประโยชน์ได้อีกต่อไปแล้วนั่นเอง

ตัวอย่างที่ 28

After being ill for a long time, Tum has turned into a couch potato.

ตัวอย่างนี้เป็นการใช้อุปลักษณสามัญเพื่อเปรียบเทียบว่า หลังจากที่ทอมป่วยมาเป็นเวลานาน เขาก็กลายเป็น “a couch potato” ที่อาจแปลตรงตัวได้ว่า “มันฝรั่งโซฟา” ซึ่งจริงๆ แล้วเป็นสำนวนใช้เรียกคนขี้เกียจที่เอาแต่นั่งกินนอนกินอยู่หน้าโทรทัศน์ทั้งวันนั่นเอง

4.5.3 อุปลักษณสามัญที่มีการเปรียบเทียบกับคำศัพท์วัฒนธรรมทางสังคม

คำศัพท์วัฒนธรรมทางสังคมที่พบในการใช้อุปลักษณสามัญของแบบฝึกหัดและข้อสอบของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 มี 2 ประเภท คือ กีฬาหรือเกม และพฤติกรรมของมนุษย์หรืออาชีพ ดังนี้

4.5.3.1 อุปลักษณสามัญที่มีการเปรียบเทียบกับกีฬาหรือเกม คือ การใช้

อุปลักษณสามัญที่มีสื่อเปรียบ (vehicle) เป็นกีฬา เกม หรือการเล่นต่างๆ เพื่อความบันเทิงของมนุษย์

ตัวอย่างที่ 29

ซัชซัย: ท่านอธิการ โอเคหรือเปล่าตอนนี้

ตรีรัตน์: จิวโรงใหญ่เลยคะ

ตัวอย่างนี้เป็นการใช้สำนวนการเปรียบเทียบของไทยที่ใช้อธิบายถึงอาการของคนที่กำลังโกรธหรือโมโหและพูดจาโวยวายออกมาเสียงดัง ซึ่งเปรียบเทียบกับได้กับการแสดงจิวโรงใหญ่ที่มีเสียงดังและท่าทางการแสดงต่างๆ มากมายนั่นเอง

4.5.3.2 อุปลักษณัสามัญที่มีการเปรียบเทียบกับพฤติกรรมของมนุษย์หรืออาชีพ คือ การใช้อุปลักษณัสามัญที่มีสื่อเปรียบ (vehicle) เป็นลักษณะท่าทางต่างๆ ที่มนุษย์แสดงออกมา หรืออาชีพต่างๆ

ตัวอย่างที่ 30

The marathon motor biker had to keep going to break the record, so he couldn't stop very often.

ตัวอย่างนี้เป็นการบอกว่า นักขี่มอเตอร์ไซค์ระยะไกลต้องพยายามขี่ไปเรื่อยๆ เพื่อทำลายสถิติ ดังนั้นเขาจึงไม่สามารถหยุดพักบ่อยๆ ได้ ซึ่งในที่นี้เป็นการใช้อุปลักษณัสามัญที่ทั้งในภาษาอังกฤษและในภาษาไทยใช้เหมือนกันคือ คำว่า “break the record” หรือ “ทำลายสถิติ” ซึ่งไม่ได้เป็นการไปทำลายสิ่งใดให้เป็นรูปธรรม แต่จริงๆ แล้วหมายถึงการทำสถิติที่ดีกว่าสถิติเก่าที่มีคนอื่นหรือตนเองได้ทำไว้ก่อนหน้านี้

ตัวอย่างที่ 31

Would you please give me a hand?

ตัวอย่างนี้เป็นการใช้อุปลักษณัสามัญโดยการใช้สำนวน “give someone a hand” ซึ่งก็คือการให้ความช่วยเหลือ ไม่ได้แปลว่า “ให้มือ” ดังนั้นประโยคนี้จึงเป็นการพูดเพื่อขอความช่วยเหลือนั่นเอง

ตัวอย่างที่ 32

Well, at least he's not always throwing wild parties or playing music all night.

ตัวอย่างนี้เป็นการใช้อุปลักษณัสามัญในประโยคที่ผู้พูดกล่าวว่า อย่างน้อยเขาก็ไม่ได้จัดงานปาร์ตี้ที่สุดเหวี่ยงหรือเล่นดนตรีตลอดทั้งคืน ซึ่ง “throwing wild party” เป็นสำนวนหมายถึงการจัดปาร์ตี้ที่สุดเหวี่ยง โดยที่คำว่า “throwing” ในที่นี้แปลว่า “จัด” ไม่ได้แปลว่า “โยน” หรือ “ขว้าง” ที่มักใช้กันทั่วไป

ตัวอย่างที่ 33

ปนัดดา: เอ้า พวกเรา ขอแรงหน่อยนะ

อรุณี: ได้เลย

ตัวอย่างนี้เป็นการใช้อุปลักษณ์สามัญในประโยคที่ผู้พูดกล่าวว่า “ขอแรงหน่อยนะ” ซึ่งไม่ได้หมายถึงการขอแรงหรือพลังงานใดๆ แต่คำพูดนี้เป็นสำนวนที่ใช้เพื่อจุดประสงค์ในการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น ซึ่งสถานการณ์ในตัวอย่างนี้อาจเป็นการขอให้ช่วยยกของหนักๆ หรือขนย้ายสิ่งของก็เป็นได้

ผู้วิจัยได้สรุปประเภทภาพพจน์ที่มีการเปรียบเทียบกับประเด็นทางวัฒนธรรมในแบบฝึกหัดและข้อสอบของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 ออกมาเป็นตาราง ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ (ร้อยละ) ระหว่างประเภทภาพพจน์กับประเด็นทางวัฒนธรรม

ประเภทภาพพจน์	ประเด็นทางวัฒนธรรม			
	นิเวศวิทยา	วัตถุ	สังคม	ศาสนา
อุปมา (8)	87.5% (7)	12.5% (1)	0% (0)	0% (0)
อุปลักษณ์ (1)	0% (0)	100% (1)	0% (0)	0% (0)
บุคลาธิษฐาน (4)	25% (1)	0% (0)	75% (3)	0% (0)
นามนัย (8)	0% (0)	25% (2)	75% (6)	0% (0)
อุปลักษณ์สามัญ (44)	9.09% (4)	15.9% (7)	75% (33)	0% (0)
รวม 65	12	11	42	0

จากตารางที่ 1 จะเห็นว่า ประเภทอุปมามีการเปรียบเทียบกับคำศัพท์วัฒนธรรมทางนิเวศวิทยามากที่สุด 87.5% (7 ครั้ง) รองลงมา คือ การเปรียบเทียบกับคำศัพท์วัฒนธรรมทางวัตถุ 12.5% (1 ครั้ง) ส่วนการเปรียบเทียบกับคำศัพท์วัฒนธรรมทางสังคม และการเปรียบเทียบกับคำศัพท์วัฒนธรรมทางศาสนาไม่มีข้อมูล ภาพพจน์ประเภทอุปลักษณ์มีเพียงประเภทเดียว คือ การเปรียบเทียบกับคำศัพท์วัฒนธรรมทางวัตถุ 100% (1 ครั้ง) ภาพพจน์ประเภทบุคลาธิษฐานมีการ

เปรียบเทียบกับคำศัพท์วัฒนธรรมทางสังคมมากที่สุด 75% (3 ครั้ง) รองลงมา คือ การเปรียบเทียบกับคำศัพท์วัฒนธรรมทางนิเวศวิทยา 25% (1 ครั้ง) ส่วนการเปรียบเทียบกับคำศัพท์วัฒนธรรมทางวัตถุและศาสนาไม่มีข้อมูล ภาพพจน์ประเภทนามนัยมีการเปรียบเทียบกับคำศัพท์วัฒนธรรมทางสังคมมากที่สุด 75% (6 ครั้ง) รองลงมา คือ การเปรียบเทียบกับคำศัพท์วัฒนธรรมทางวัตถุ 25% (2 ครั้ง) ส่วนการเปรียบเทียบกับคำศัพท์วัฒนธรรมทางนิเวศวิทยาและการเปรียบเทียบกับคำศัพท์วัฒนธรรมทางศาสนาไม่มีข้อมูล ภาพพจน์ประเภทอุปลักษณ์สามัญมีการเปรียบเทียบกับคำศัพท์วัฒนธรรมทางสังคมมากที่สุด 75% (33 ครั้ง) รองลงมา คือ การเปรียบเทียบกับคำศัพท์วัฒนธรรมทางวัตถุ 15.9% (7 ครั้ง) และการเปรียบเทียบกับคำศัพท์วัฒนธรรมทางนิเวศวิทยา 9.09% (4 ครั้ง) ตามลำดับ ส่วนการเปรียบเทียบกับคำศัพท์วัฒนธรรมทางศาสนาไม่มีข้อมูล

ส่วนการเปรียบเทียบระหว่างประเด็นทางวัฒนธรรมที่มีการใช้ในภาพพจน์ประเภทต่างๆ สามารถสรุปออกมาเป็นตาราง ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ (ร้อยละ) ระหว่างประเด็นทางวัฒนธรรมกับประเภทภาพพจน์

ประเด็นทางวัฒนธรรม	ประเภทภาพพจน์				
	อุปมา	อุปลักษณ์	บุคลาธิษฐาน	นามนัย	อุปลักษณ์สามัญ
นิเวศวิทยา (12)	58.33% (7)	0% (0)	8.33% (1)	0% (0)	33.33% (4)
วัตถุ (11)	9.09% (1)	9.09% (1)	0% (0)	18.18% (2)	63.63% (7)
สังคม (42)	0% (0)	0% (0)	7.14% (3)	14.28% (6)	78.57% (33)
ศาสนา (0)	0% (0)	0% (0)	0% (0)	0% (0)	0% (0)
รวม 65	8	1	4	8	44

จากตารางที่ 2 จะเห็นว่า คำศัพท์วัฒนธรรมทางนิเวศวิทยามีการใช้ในภาพพจน์ประเภทอุปมามากที่สุด 58.33% (7 ครั้ง) รองลงมา คือ อุปลักษณ์สามัญ 33.33% (4 ครั้ง) บุคลาธิษฐาน 8.33% (1 ครั้ง) ส่วนอุปลักษณ์และนามนัยไม่มีข้อมูล ส่วนคำศัพท์วัฒนธรรมทางวัตถุมีการใช้ในภาพพจน์ประเภทอุปลักษณ์สามัญมากที่สุด 63.63% (7 ครั้ง) รองลงมา คือ นามนัย 18.18% (2 ครั้ง) อุปมา 9.09% (1 ครั้ง) และอุปลักษณ์ 9.09% (1 ครั้ง) ส่วนบุคลาธิษฐานไม่มีข้อมูล ส่วนคำศัพท์วัฒนธรรมทางสังคมมีการใช้ในภาพพจน์ประเภทอุปลักษณ์สามัญมากที่สุด 72.57%

(33 ครั้ง) รองลงมา คือ นามนัย 14.28% (6 ครั้ง) และบุคลาธิษฐาน 7.14% (3 ครั้ง) ส่วนอุปมาและอุป
ถัมภ์ไม่มีข้อมูล ส่วนคำศัพท์วัฒนธรรมทางศาสนาไม่มีข้อมูลการใช้ภาพพจน์

ในบทที่ 5 จะเป็นการวิเคราะห์หลักวิธีการแปลภาพพจน์ที่นักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษ
ในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 ใช้ โดยแบ่งประเภทตามกลวิธีการแปล

บทที่ 5

กลวิธีการแปลภาพพจน์ของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษ ในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2

จากการศึกษาประเภทของภาพพจน์ที่พบในแบบฝึกหัดและข้อสอบของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 ผู้วิจัยพบกลวิธีการแปลภาพพจน์ที่นักศึกษาวิชาเอกใช้มี 3 กลวิธีหลักคือ 1) การแปลโดยใช้ภาพพจน์ 2) การแปลโดยไม่ใช้ภาพพจน์ 3) การแปลโดยใช้สำนวนไทย ซึ่งในส่วนของกลวิธีการแปลโดยใช้ภาพพจน์นั้นสามารถแบ่งออกเป็นอีก 2 กลวิธีย่อย คือ การแปลเป็นภาพพจน์ประเภทเดียวกับต้นฉบับ และการแปลเป็นภาพพจน์ประเภทอื่น ดังต่อไปนี้

5.1 การแปลโดยใช้ภาพพจน์

5.1.1 การแปลเป็นภาพพจน์ประเภทเดียวกับต้นฉบับ คือ การใช้ภาพพจน์ในภาษาฉบับแปลประเภทที่ตรงกับในต้นฉบับ ซึ่งวิธีนี้ใช้ในกรณีที่ภาพพจน์ที่ใช้ในการอุปมาอุปไมยนั้นเป็นที่รู้จักดีในภาษาฉบับแปล จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่าในการแปลเป็นภาพพจน์ประเภทเดียวกับต้นฉบับ นักศึกษาใช้สำนวนหรือการเปรียบเทียบในภาษาฉบับแปลหรือภาษาไทยที่มีความหมายตรงกับต้นฉบับ และเทียบเคียงกันได้ อย่างไรก็ตาม บางสำนวนหรือการเปรียบเทียบที่นักศึกษาเลือกใช้ไม่เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในหมู่อ่านชาวไทย ซึ่งทำให้ผู้อ่านฉบับแปลไม่สามารถเข้าใจความหมายของเนื้อความหรือสำนวนในฉบับแปลได้ชัดเจนเท่าที่ควร จึงทำให้สำนวนการเปรียบเทียบด้วยภาพพจน์บางส่วนในฉบับแปลไม่สามารถสื่อความได้ ตัวอย่างการแปลภาพพจน์โดยการแปลเป็นภาพพจน์ประเภทเดียวกับต้นฉบับที่ปรากฏในฉบับแปลที่แยกตามประเภทของภาพพจน์ มีดังต่อไปนี้

5.1.1.1 การแปลอุปมาเป็นอุปมา เป็นวิธีการแปลที่พบมากที่สุดในการแปลเป็นภาพพจน์ประเภทเดียวกับต้นฉบับ แต่อุปมาที่นำมาใช้ในฉบับแปลอาจมีการปรับเปลี่ยนสื่อ

เปรียบให้เข้ากับวัฒนธรรมไทย หรือเป็นสิ่งที่เข้าใจได้ง่ายกว่าสื่อเปรียบในต้นฉบับ ซึ่งทำให้ผู้อ่านได้รับอรรถรสจากการเปรียบเทียบที่ใกล้เคียงกับต้นฉบับได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 34

‘Music,’ he said, ‘was like food or water for me.’

- ‘ดนตรี’ เขากล่าว ‘เปรียบเสมือนอาหารหรือน้ำสำหรับเขา’
- เขาพูดว่า ดนตรีเปรียบเหมือนอาหารหรือน้ำสำหรับฉัน
- ‘ดนตรี’ เขาพูด ‘มันเป็นเหมือนอาหารและน้ำสำหรับฉัน’
- ‘ดนตรี’ เขาพูด ‘มันเหมือนอาหารและน้ำสำหรับเขา’
- ‘ดนตรีเป็นเหมือนอาหารหรือน้ำสำหรับฉัน’ เขาออก

ในต้นฉบับเป็นการใช้อุปมาเปรียบเทียบ “Music” ว่าเหมือนกับ “food or water” ซึ่งโดยมีคำว่า “like” เป็นคำเชื่อม ส่วนในฉบับแปล นักศึกษายังคงรักษาการเปรียบเทียบแบบอุปมาไว้ โดยการใช้คำว่า “เปรียบเสมือน” “เปรียบเหมือน” “เป็นเหมือน” และ “เหมือน” เป็นคำเชื่อม ซึ่งในที่นี้เป็นคำพูดของเรย์ ชาร์ลส์ โรบินสัน (Ray Charles Robinson) นักร้องและนักแต่งเพลงโซลผิวดำชาวอเมริกัน โดยที่เขาเป็นบุคคลแรกที่น่าแวคนตรีบลูส์ กอสเปล คันทรี และป๊อป มาผสมผสานเข้าด้วยกันจนกลายเป็นดนตรีโซลขึ้นมา ที่กล่าวไว้ว่า ดนตรีนั้นเหมือนกับอาหารหรือน้ำสำหรับเขา โดยที่นักศึกษาส่วนใหญ่แปลได้ตรงกับข้อความในต้นฉบับ

ตัวอย่างที่ 35

No wonder Ping is becoming so fat. He eats like a horse.

- ไม่แปลกใจเลยที่ปิงอ้วน เพราะเขากินอย่างกับหมู
- ไม่ต้องสงสัยเลยว่าทำไมปิงถึงอ้วน เขากินเก่งเหมือนกับหมู
- ไม่ประหลาดใจเลยว่าทำไมปิงถึงอ้วน เพราะเขากินเก่งราวกับม้า

ในต้นฉบับเป็นการใช้อุปมาเปรียบเทียบ “Ping” กินเหมือนกับ “a horse” หรือ “ม้า” โดยมีคำว่า “like” เป็นคำเชื่อม ส่วนในฉบับแปล นักศึกษายังคงรักษาการเปรียบเทียบแบบอุปมาไว้ โดยการใช้คำว่า “อย่างกับ” “เหมือนกับ” และ “ราวกับ” เป็นคำเชื่อม ถึงแม้ในตัวอย่างนี้เป็นการแปล

โดยใช้ภาพพจน์ประเภทเดียวกับต้นฉบับ แต่นักศึกษาส่วนใหญ่แปลโดยเปลี่ยนสื่อเปรียบจาก “ม้า” เป็น “หมู” แทน เนื่องจากในภาษาไทยนั้นมักเปรียบเทียบคนที่กินเก่งว่ากินเหมือนกับหมู เพราะถ้าหากแปลว่ากินเหมือนม้า ผู้อ่านบางคนอาจนึกภาพไม่ออกว่าการกินเหมือนม้านั้นเป็นเช่นไร

ตัวอย่างที่ 36

He looked at me for several endless seconds, the way a starving pit bull looks at raw meat.

- เขามองมาที่ผมสองครั้งต่อเนื่อง เหมือนกับสุนัขพิตบูลมองมาที่เนื้อดิบ
- เขามองมาที่ฉัน 2-3 วินาที มันเหมือนกับกระทิงจ้องที่เนื้อดิบ
- โด่กัสมองมาที่ฉันเพียงไม่กี่วินาทีด้วยสายตาราวกับสุนัขพิตบูลจ้องเนื้อดิบ
- เขามองที่ฉันช่วงระวากับความกระหายเนื้อของพิตบูล
- เขามองมาที่ฉัน ราวกับว่าจะกินเลือดกินเนื้อกัน
- เขามองฉันราวสองนาทีได้ ราวกับสุนัขพิตบูลที่หิวโหยพร้อมจะขย้ำเหยื่อ
- เขามองมาที่ฉันอยู่ครู่หนึ่ง เหมือนกับสุนัขพิตบูลจ้องเนื้อสด
- เขามองมาที่ฉันนานถึงสองครั้ง เหมือนอย่างกระทิงที่มองเนื้อดิบ

ในตัวอย่างนี้เป็นการใช้อุปมาเพื่อเปรียบเทียบคนที่จ้องมองอีกฝ่ายหนึ่งอย่างไม่ละสายตา ราวกับสุนัขพันธุ์พิตบูลที่เป็นลูกผสมระหว่างสุนัขพันธุ์บูลด็อกกับสุนัขพันธุ์เทอร์เรีย ที่มีนิสัยดุร้ายและกำลังหิวโหยจ้องมองชิ้นเนื้อดิบๆ ถึงแม้โดยปกติแล้วอุปมาจะใช้คำว่า “like” หรือ “as” เป็นคำเชื่อม แต่ในตัวอย่างนี้มีคำเชื่อมคือ “the way” ที่มีความหมายว่า “แบบเดียวกับ” หรือ “เหมือนกับ” ก็ได้ ส่วนในการแปลของนักศึกษามีการใช้คำเชื่อมคือ “เหมือนกับ” “ราวกับ” และ “เหมือนอย่าง” แต่สื่อเปรียบนั้นมีความหลากหลาย เพราะบางส่วนก็แปลค่อนข้างตรงตัว คือสุนัขพิตบูล บางส่วนก็มีการใช้สำนวนไทยที่เทียบเคียงกันได้ คือ “ราวกับจะกินเลือดกินเนื้อ” แต่ก็มีบางส่วนที่แปลผิดความหมายไป เช่น “pit bull” ว่า “กระทิง” เพราะอาจไม่รู้ว่คำนี้คือชื่อพันธุ์ของสุนัข

ตัวอย่างที่ 37

I don't know what I ate this morning, but I have been as sick as a dog all day.

- ฉันไม่รู้ว่าคุณกินอะไรเมื่อเช้านี้ แต่ฉันรู้สึกป่วยเหมือนหมาเหงาทั้งวัน
- ฉันไม่รู้ว่าคุณกินอะไรเมื่อเช้านี้ฉันกินอะไร แต่ฉันเหมือนกับหมาที่โดนวางยาเบื่อ
- ฉันไม่รู้ว่าคุณกินอะไรไปเช้านี้ แต่ฉันเหมือนหมาป่วยทั้งวัน

ในตัวอย่างนี้เป็นการใช้อุปมาเพื่อเปรียบเทียบว่าผู้พูดรู้สึกป่วยหรือไม่สบายมาตลอดทั้งวัน เพราะรับประทานอาหารบางอย่างเข้าไปที่ทำให้เกิดอาการอาหารเป็นพิษ โดยมีการเปรียบเทียบว่าป่วยเหมือนกับสุนัข ผู้วิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้วิธีการแปลใช้วิธีแปลเป็นอุปมาเหมือนกับในต้นฉบับ แต่อาจมีการเพิ่มคำอธิบายเข้าไปบ้าง เช่น “เหมือนหมาเหงา” หรือ “เหมือนกับหมาที่โดนวางยาเบื่อ” เป็นต้น

5.1.1.2 การแปลอุปลักษณ์เป็นอุปลักษณ์ เป็นการแปลภาพพจน์ประเภทเดียวกับต้นฉบับที่มีจำนวนไม่มาก ซึ่งบางครั้งอุปลักษณ์ที่นำมาใช้ในฉบับแปลมีการปรับไปใช้สื่อเปรียบที่มีความหมายใกล้เคียงหรือเป็นสิ่งที่เข้าใจได้ง่ายกว่าสื่อเปรียบในต้นฉบับ ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่อยู่ในวัฒนธรรมของไทย ดังนั้น สื่อเปรียบในฉบับแปลจึงทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจสิ่งที่ผู้แต่งต้องการเปรียบเทียบได้ง่ายขึ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 38

เสียงหัวเราะเป็นยาที่ไม่มีผลข้างเคียง

- Laughter is medicine with no side effects.
- Laughter is a medicine with no side effects.
- Laughter is the medicine that there is not side effects.
- Laughing is medicine that doesn't has side effect.
- Laughter is the medicine without side effect.
- Laugh is a drug there is no any side effect.

ในต้นฉบับเป็นการใช้อุปลักษณ์เปรียบเทียบว่า เสียงหัวเราะเป็นยาที่ไม่มีผลข้างเคียง โดยมีคำว่า “เป็น” เป็นคำเชื่อม ส่วนในฉบับแปลเป็นภาษาอังกฤษนั้น นักศึกษาทั้งหมดแปลเป็นอุปลักษณ์เช่นเดียวกัน โดยมีคำว่า “is” เป็นคำเชื่อม แต่ในการแปลบางส่วนก็มีการใช้ไวยากรณ์ผิดไป

บ้างเช่น “...medicine that doesn't has side effect” ซึ่งจริงๆ แล้วหลังคำว่า “doesn't” ต้องตามด้วยคำว่า “have” จึงจะถูกต้องตามหลักไวยากรณ์

5.1.1.3 การแปลบุคลาธิษฐานเป็นบุคลาธิษฐาน ในฉบับแปลที่มีการแปลบุคลาธิษฐานเป็นบุคลาธิษฐาน ผู้แปลใช้การแปลที่มีความหมายเทียบเคียงกับต้นฉบับ เพราะเป็นเพียงการทำให้สิ่งไม่มีชีวิตมีอากัปกริยาเหมือนสิ่งมีชีวิต ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้อ่านฉบับแปลสามารถเข้าใจได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 39

Thailand is the only country in this region that has never lost her independence.

- ประเทศไทยเป็นประเทศเดียวในแถบนี้ที่ไม่เสียอิสรภาพของเธอเลย

ในต้นฉบับเป็นการใช้บุคลาธิษฐานเปรียบเทียบกับประเทศไทยเหมือนเป็นบุคคลที่ไม่เคยสูญเสียเอกราชให้ชาติใด โดยสังเกตจากคำว่า “her” ซึ่งหมายถึงประเทศไทย ที่ถูกเปรียบเทียบกับเป็นผู้หญิงหรือบุคคลหนึ่ง ส่วนในฉบับแปลมีนักศึกษาบางคนที่แปลออกมาเป็นบุคลาธิษฐานเช่นเดียวกัน แต่มีการเปลี่ยนจากผู้หญิงเป็นผู้ชาย คือ ใช้คำว่า “เขา”

ตัวอย่างที่ 40

กล่าวกันว่าความรักทำให้คนตาบอด

- It is said that love make blind.
- It is said that love makes blind.
- It is told that love makes people blind.
- It is said that love makes people blind.
- It is said that love is made people are blind.

ในต้นฉบับเป็นการใช้บุคลาธิษฐานที่เป็นคำกล่าวว่าคุณสมบัติความรักทำให้คนตาบอด ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบกับความรักเหมือนเป็นสิ่งมีชีวิตที่สามารถทำให้ผู้คนตาบอดได้ ส่วนในการแปลของนักศึกษาพบว่า บางส่วนใช้วิธีแปลเป็นบุคลาธิษฐานเช่นเดียวกัน แต่มีบางคนที่แปลโดยใช้

ภาษาอังกฤษที่ผิดไวยากรณ์ เช่น “...love is made people are blind.” ที่อยู่ในรูป passive voice ซึ่งไม่ถูกต้อง เพราะ “love” ไม่ได้เป็นผู้ถูกกระทำ

ตัวอย่างที่ 41

ความรักนำมาซึ่งความเจ็บปวดและความสุข

- Love bring a pain and happy.
- Love bring a pain and happiness.
- Love bring pain and happiness.
- Love brings pain and happiness.

ในต้นฉบับเป็นการใช้บุคลาธิษฐานที่เปรียบเทียบว่าความรักนำความเจ็บปวดและความสุขมาให้ ราวกับว่าความรักเป็นบุคคลหรือสิ่งมีชีวิตที่สามารถนำสิ่งใดๆ มาให้ได้ ส่วนในการแปลของนักศึกษาเป็นการแปลที่คล้ายๆ กัน คือ เป็นการใช้บุคลาธิษฐานเช่นเดียวกัน โดยใช้คำกริยา คือ “brings” แต่มีหลายคนที่ไม่ได้ใส่ “s” ที่คำกริยานี้ จึงทำให้ผิดหลักไวยากรณ์ เพราะคำว่า “Love” เป็นคำนามเอกพจน์ ดังนั้นคำกริยาในรูปของประโยค present simple ที่ตามหลังต้องเติม “s”

5.1.1.4 การแปลนามนัยเป็นนามนัย ผู้แปลใช้วิธีการแปลด้วยสำนวนที่มีความหมายเทียบเคียงได้กับต้นฉบับ และในบางครั้งภาษาไทยก็มีการใช้นามนัยที่เหมือนกับนามนัยในต้นฉบับ ดังนั้นผู้แปลจึงเลือกใช้นามนัยที่มีอยู่แล้วมาใช้ จึงทำให้ผู้อ่านฉบับแปลสามารถเข้าใจความหมายได้ตรงตามต้นฉบับ

ตัวอย่างที่ 42

When Pablo Picasso died in 1973, he left behind a great deal of work that neither museums nor collectors had ever seen.

- เมื่อปาโบล ปิกัสโซ่ตายในปี 1973 เขาได้ทิ้งผลงานเอาไว้จำนวนมาก ซึ่งทั้ง พิพิธภัณฑ์ และนักสะสมไม่เคยเห็นมาก่อน
- เมื่อปาโบล ปิกัสโซ่ ตายในปี 1973 เขาได้ทิ้งผลงานดีๆ ไว้อย่างหลัง แต่ไม่ใช่ทั้งใน พิพิธภัณฑ์ และนักสะสมหลายคนเคยเห็น

- เมื่อปาโบล ปิกัสโซ่ ตายในปี 1973 เขาได้ทิ้งผลงานชิ้นเยี่ยมไว้เบื้องหลัง แต่ไม่ใช่ทั้งในพิพิธภัณฑ์และก็นักสะสมหลายคนเคยเห็น
- เมื่อปาโบล ปิกัสโซ่ ตายในปี ค.ศ. 1973 เขาได้ทิ้งผลงานจำนวนมาก ที่แม้แต่พิพิธภัณฑ์หรือนักสะสมก็ไม่เคยเห็นมาก่อน
- เมื่อปาโบล ปิกัสโซ่ตายในปี 1973 เขาได้ฝากผลงานมากมายที่ทั้งทางพิพิธภัณฑ์และนักสะสมไม่เคยเห็นมาก่อน
- เมื่อปาโบล ปิกัสโซ่เสียชีวิตในปี 1973 เขาได้ทิ้งผลงานจำนวนมากที่พิพิธภัณฑ์และนักสะสมไม่เคยเห็น

ในต้นฉบับเป็นการกล่าวถึง หลังจากที่ปาโบล ปิกัสโซ่ ศิลปินแนวบาศกนิยม (Cubism) ชื่อตั้งชาวสเปน เสียชีวิตในปี ค.ศ. 1973 เขาได้ทิ้งผลงานไว้จำนวนมากที่ไม่มีใครเคยเห็นมาก่อน ซึ่งในตัวอย่างนี้มีการใช้นามนับ คือ “museums” ซึ่งไม่ได้หมายถึงพิพิธภัณฑ์จริงๆ แต่หมายถึงเจ้าหน้าที่หรือบุคคลากรที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับผลงานศิลปะของพิพิธภัณฑ์ต่างๆ ซึ่งเป็นการใช้ส่วนใหญ่เพื่อหมายถึงส่วนย่อย โดยที่การแปลของนักศึกษาส่วนใหญ่เป็นการใช้นามนับเหมือนกับต้นฉบับ แต่อาจการใช้คำต่างกันไปยังเล็กน้อย เช่น “พิพิธภัณฑ์” “ในพิพิธภัณฑ์” และ “ทางพิพิธภัณฑ์”

ตัวอย่างที่ 43

When Americans first sent astronauts up into the space, they discovered that ball point pens did not work.

- ตอนที่ชาวอเมริกันส่งนักบินอวกาศขึ้นไปในอวกาศเป็นครั้งแรก...
- เมื่อชาวอเมริกาส่งนักบินอวกาศไปยังอวกาศเป็นครั้งแรก...
- เมื่อประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นชาติแรกที่ส่งนักบินอวกาศขึ้นสู่อวกาศ...
- เมื่อชาวอเมริกาส่งนักบินอวกาศขึ้นไปในอวกาศ...
- เมื่ออเมริกาส่งนักบินอวกาศออกไปนอกอวกาศ...
- เมื่ออเมริกาส่งนักท่องเที่ยวยังอวกาศเป็นครั้งแรก...
- ครั้งหนึ่ง ประเทศอเมริกาได้ส่งมนุษย์อวกาศขึ้นไปยังอวกาศ...
- ครั้งแรกที่ประเทศสหรัฐอเมริกาส่งนักบินอวกาศขึ้นไปในอวกาศ...

ในต้นฉบับเป็นการกล่าวถึงตอนที่ประเทศสหรัฐอเมริกาส่งนักบินอวกาศขึ้นไปในอวกาศเป็นครั้งแรกก็พบว่าปากกาลูกกลิ้งไม่สามารถใช้งานได้ ซึ่งคำว่า “Americans” นี้เป็นการใช้นามนัยเพื่อใช้คำที่มีความหมายกว้างๆ แทนส่วนย่อย คือ ไม่ได้หมายถึงชาวอเมริกันทุกคน แต่จริงๆ แล้วคือกลุ่มคนองค์การนาซ่าที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งนักบินอวกาศขึ้นสู่อวกาศ ส่วนในการแปลของนักศึกษาใช้การแปลเป็นนามนัยเหมือนกับต้นฉบับ แต่อาจมีความแตกต่างกันไป เช่น “ชาวอเมริกัน” “ประเทศสหรัฐอเมริกา” “อเมริกา” หรือ “ชาวอเมริกา” เป็นต้น

ตัวอย่างที่ 44

The Russians used a pencil.

- ชาวรัสเซีย ใช้ดินสอ
- ชาวรัสเซีย ใช้ดินสอตั้งแต่แรกแล้ว
- ชาวรัสเซีย นั้นใช้ดินสอ
- ประเทศรัสเซีย ใช้ดินสอในการทดลอง
- รัสเซีย ใช้ดินสอ
- ประเทศรัสเซีย ใช้ดินสอ

ตัวอย่างนี้เป็นเนื้อความที่ต่อมาจากตัวอย่างที่ 36 ที่กล่าวว่านักบินอวกาศสหรัฐไม่สามารถใช้ปากกาลูกกลิ้งเขียนในอวกาศได้ แต่ในตัวอย่างนี้เป็นข้อความที่บอกว่านักบินอวกาศของรัสเซียใช้ดินสอในการเขียนจึงไม่มีปัญหาในการเขียนบนอวกาศ ซึ่งในที่นี้เป็นการใช้นามนัยที่เป็นส่วนใหญ่แทนส่วนน้อย คือ “The Russians” ไม่ได้หมายถึงชาวรัสเซียทั้งหมด แต่หมายถึงนักบินอวกาศของรัสเซียจำนวนหนึ่งที่ใช้ดินสอเขียนขณะที่อยู่ในอวกาศ โดยที่นักศึกษาใช้วิธีการแปลเป็นนามนัยเหมือนกับในต้นฉบับ แต่มีการใช้คำที่แตกต่างกันไปบ้าง เช่น “ชาวรัสเซีย” “ประเทศรัสเซีย” และ “รัสเซีย”

ตัวอย่างที่ 45

PTT plans another palm oil factory in Indonesia

- ปตท. วางแผนสร้างโรงงานผลิตน้ำมันปาล์มในอินโดนีเซีย
- ปตท. วางแผนสร้างโรงงานน้ำมันปาล์มในอินโดนีเซีย
- ปตท. วางแผนสร้างโรงงานน้ำมันปาล์มอีกแห่งหนึ่งในประเทศอินโดนีเซีย

ในต้นฉบับเป็นการกล่าวถึง “PTT” หรือบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ที่กำลังวางแผนสร้างโรงงานน้ำมันปาล์มในประเทศอินโดนีเซีย คำว่า “PTT” นี้ไม่ได้หมายถึงตัวบริษัททั้งหมดที่เป็นเพียงนามธรรม ซึ่งจริงๆ แล้วเป็นการใช้ชื่อบริษัทเพื่อแทนตัวผู้บริหารที่เป็นคนวางแผนและมีอำนาจตัดสินใจในการดำเนินกิจการต่างๆ ของบริษัท โดยที่ไม่ได้ระบุหรือเจาะจงว่าเป็นผู้ใด ซึ่งผู้วิจัยพบว่า นักศึกษาทุกคนแปลตัวอย่างนี้ออกมาเป็นนามนัยเหมือนในต้นฉบับ คือ ใช้คำว่า “ปตท.” ซึ่งเป็นชื่อย่อเหมือน “PTT”

5.1.1.5 การแปลอุปลักษณีสำนัญเป็นอุปลักษณีสำนัญ ผู้แปลใช้วิธีการแปลด้วยสำนวนที่มีความหมายเทียบเคียง ได้กับต้นฉบับ และในบางครั้งภาษาไทยก็มีการใช้นามนัยที่เหมือนกับนามนัยในต้นฉบับ ดังนั้นผู้แปลจึงเลือกใช้นามนัยที่มีอยู่แล้วมาใช้ จึงทำให้ผู้อ่านฉบับแปลสามารถเข้าใจความหมายได้ตรงตามต้นฉบับ

ตัวอย่างที่ 46

The marathon motor biker had to keep going to break the record, so he couldn't stop very often.

- นักขี่มอเตอร์ไซค์มาราธอนต้องคอยทำลายสถิติ ดังนั้นเขาจึงไม่สามารถหยุดบ่อยครั้ง
- ผู้ขี่จักรยานยนต์มาราธอนต้องทำลายสถิติ ดังนั้นเขาไม่ควรหยุดพักมากเกินไป
- นักแข่งจักรยานผาดโผนมีความพยายามที่จะทำลายสถิติ ดังนั้นเขาจึงไม่ควรหยุดพัฒนาฝีมือ
- ผู้ที่แข่งจักรยานยนต์ระยะไกลต้องทำลายสถิติอยู่ตลอด ดังนั้นเขาจึงไม่สามารถหยุดพักได้บ่อยๆ
- นักขี่มอเตอร์ไซค์มาราธอนต้องขี่ต่อไปเรื่อยๆ เพื่อทำลายสถิติ เขาจึงหยุดพักบ่อยไม่ได้

ตัวอย่างนี้เป็นการใช้อุปลักษณีสำนัญที่เป็นสำนวน คือ “break the record” ซึ่งมีสำนวนที่เทียบเคียงกันได้อย่างลงตัวในภาษาไทย คือ “ทำลายสถิติ” ในตัวอย่างนี้เป็นการกล่าวถึง นักขี่มอเตอร์ไซค์ระยะไกลต้องขี่ไปเรื่อยๆ เพื่อทำลายสถิติ ดังนั้นเขาจึงไม่สามารถหยุดพักบ่อยๆ ได้

ส่วนในการแปลของนักศึกษาจะเห็นว่ามีการใช้สำนวน “ทำลายสถิติ” เหมือนกันทั้งหมด แต่อาจมีบางคนที่แปลข้อความทั้งหมดออกมาได้ไม่สละสลวยเท่าที่ควร หรือแปลผิดความหมายไปบ้าง เช่น มีบางคนแปล “The marathon motor biker” ว่า “นักแข่งจักรยานผาดโผน” ซึ่งเป็นการแปลผิดความหมายไปอย่างสิ้นเชิง

ตัวอย่างที่ 47

His father usually flies to Japan in a private jet.

- พ่อของเขามักบินไปประเทศญี่ปุ่นด้วยเครื่องบินส่วนตัว
- พ่อของเข**บิน**ไปญี่ปุ่นด้วยเครื่องบินส่วนตัวอยู่เสมอ
- พ่อของเข**บิน**ไปญี่ปุ่นด้วยเครื่องบินส่วนตัวเป็นประจำ

ตัวอย่างนี้เป็นการใช้อุปลักษณสามัญที่เป็นคำกริยาที่ทั้งในภาษาอังกฤษและภาษาไทยใช้ได้เหมือนกัน คือ คำว่า “fly” หรือ “บิน” ในภาษาไทย โดยในตัวอย่างนี้เป็นกล่าวพ่อของเขามักบินไปประเทศญี่ปุ่นด้วยเครื่องบินส่วนตัว ซึ่งเป็นที่รู้กันว่ามนุษย์ไม่สามารถบินได้เหมือนนก ดังนั้นการใช้คำว่า “บิน” ทุกคนเข้าใจตรงกันว่าต้องเป็นการเดินทางเครื่องบินอย่างแน่นอน และในการแปลของนักศึกษาทุกคนที่ใช้การแปลด้วยภาพพจน์ก็ใช้คำว่า “บิน” เหมือนกันทั้งหมด

ตัวอย่างที่ 48

If you visit Thailand, you should try some of the delicious desserts, like sweet sticky rice.

- ถ้าคุณ**มา**เยี่ยมประเทศไทย
- ถ้าคุณ**ได้**มาเยี่ยมที่ประเทศไทย
- ถ้าคุณ**ได้**มาเยี่ยมเยือนประเทศไทย
- ถ้าคุณ**ได้**ไปเยี่ยมประเทศไทย

ตัวอย่างนี้เป็นการบอกนักท่องเที่ยวที่จะมาเมืองไทยว่าควรจะลองทานของหวานอย่างเช่นข้าวเหนียวมูน คำที่เป็นอุปลักษณสามัญในตัวอย่างนี้คือคำว่า “visit” ที่โดยปกติแล้วหมายถึงการไปเยี่ยมเยือนผู้คนหรือการไปเยี่ยมผู้ป่วย แต่ในที่นี้ใช้ในความหมายว่า “ไปเที่ยว”

นักศึกษาทั้งหมดที่เลือกใช้วิธีการแปลด้วยภาพพจน์ต่างก็แปลออกมาคล้ายๆ กันคือ “มาเยี่ยม” หรือ “ไปเยี่ยม”

ตัวอย่างที่ 49

Hopes of achieving peace in Timor are rapidly fading away.

- ความหวังที่จะสงบสุขในติมอร์ค่อยๆ จางหายไปอย่างรวดเร็ว
- ความหวังที่จะมีความสงบสุขในติมอร์กำลังเลือนหายไปทุกที
- ความหวังที่จะได้รับความสงบสุขในติมอร์ได้เลือนรางหายไปทันที
- ความหวังของความสงบสุขในติมอร์เลือนหายไปนพริบตา

ตัวอย่างนี้เป็นการกล่าวหาว่า ความหวังที่จะเกิดสันติภาพในประเทศติมอร์นั้นหายไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งอาจเป็นเพราะมีการสู้รบหรือการต่อสู้เกิดขึ้นมาอีก คำที่เป็นอุปสรรคสามัญในตัวอย่างนี้คือคำว่า “fading away” ที่หมายถึงการจางหายไป ซึ่งในที่นี้เป็นการเปรียบเทียบกับหายไป นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้วิธีการแปลออกมาเป็นอุปสรรคสามัญเช่นเดียวกับในต้นฉบับ แต่อาจมีการใช้คำที่แตกต่างกันออกไปบ้างเล็กน้อย เช่น “ค่อยๆ จางหายไป” “กำลังเลือนหายไป” “เลือนรางหายไป” และ “เลือนหายไป” เป็นต้น

5.1.2 การแปลเป็นภาพพจน์ประเภทอื่น คือ การใช้ภาพพจน์ในภาษาฉบับแปลชนิดที่ไม่ตรงกับในต้นฉบับ ซึ่งวิธีนี้ใช้ในกรณีที่ภาพพจน์ที่ใช้ในการเปรียบเทียบนั้นเป็นที่ไม่รู้จักดีหรืออาจอ่านแล้วไม่เข้าใจ จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่าสุวิทย์ ชาวปลอดเลือกใช้การแปลเป็นภาพพจน์ประเภทอื่น เพื่อช่วยให้ผู้อ่านฉบับแปลสามารถเข้าใจถึงความหมายภาพพจน์ได้ง่ายขึ้น ตัวอย่างการแปลภาพพจน์โดยการแปลเป็นภาพพจน์ประเภทอื่นที่ปรากฏในฉบับแปลที่แยกตามประเภทของภาพพจน์ มีดังต่อไปนี้

5.1.2.1 การแปลอุปมาเป็นอุปสรรคสามัญ ผู้แปลใช้วิธีการแปลนี้เพียงครั้งเดียว ถึงแม้ว่าจะเป็นการเปลี่ยนประเภทภาพพจน์เพื่อเปรียบเทียบ แต่ก็ไม่ได้ทำให้ฉบับแปลมีความหมายผิดเพี้ยนไปจนเสียอรรถรสของเนื้อเรื่องแต่อย่างใด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 50

‘Music,’ he said, ‘was like food or water for me.’

- คนตรี เขาพูด คนตรีคือข้าวหรือน้ำสำหรับฉัน
- เขาบอกว่า คนตรีเป็นอาหารหรือน้ำสำหรับเขา
- เขาพูดว่า คนตรีคืออาหารหรือน้ำสำหรับเขา

ในต้นฉบับเป็นการใช้อุปมาเปรียบเทียบ “Music” ว่าเหมือนกับ “food or water” ซึ่งโดยมีคำว่า “like” เป็นคำเชื่อม ส่วนในฉบับแปล นักศึกษาบางส่วนเปลี่ยนการเปรียบเทียบจากอุปมาเป็นการใช้อุปลักษณะแทน คือ การใช้คำว่า “คือ” หรือ “เป็น” เป็นคำเชื่อม ในที่นี้เป็นคำพูดของเรย์ชาร์ลส์ โรบินสัน นักร้องและนักแต่งเพลง โซลฟิวค้ำชาวอเมริกัน ที่กล่าวไว้ว่า คนตรินั้นเหมือนกับอาหารหรือน้ำสำหรับเขา

5.1.2.2 การแปลอุปลักษณะสามัญเป็นอุปมา ผู้แปลมักแปลอุปลักษณะด้วยอุปมาเนื่องจากเป็นภาพพจน์ที่เข้าใจได้ง่ายและผู้อ่านฉบับแปลคุ้นเคยมากกว่า นอกจากจะเปลี่ยนการเปรียบเทียบจากอุปลักษณะเป็นอุปมาแล้ว ผู้แปลยังได้มีการปรับเปลี่ยนอุปมาที่ใช้ในต้นฉบับมาเป็นอุปมาที่มีอยู่ในภาษาไทย ซึ่งมีความหมายเทียบเคียงกันและเข้าใจได้ง่ายกว่า ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 51

A translation should mirror the style of the translator.

- งานแปลควรจะเป็นเหมือนกระจกที่ส่องลักษณะของผู้แปล
- งานแปลควรเป็นเหมือนกระจกที่สะท้อนสไตล์ของผู้แปล

ในต้นฉบับเป็นการใช้อุปลักษณะสามัญเปรียบเทียบว่า การแปลควรสะท้อนสไตล์หรือรูปแบบการแปลของนักแปล ซึ่งคำว่า “mirror” นี้ ถ้าเป็นคำนามจะแปลว่า “กระจก” แต่ในที่นี้ถูกใช้เป็นคำกริยาแปลว่า “สะท้อน” ผู้วิจัยพบว่าในการแปลของนักศึกษาบางส่วนได้ใช้การแปลโดยเปลี่ยนเป็นการใช้อุปมาแทน โดยมีคำเชื่อม คือ “เป็นเหมือน” เพื่อที่จะได้แปลคำว่า “mirror” โดยใช้คำนาม คือ “กระจก”

5.2 การแปลโดยไม่ใช้ภาพพจน์ คือ การใช้ภาษาธรรมดาหรือสำนวนที่เข้าใจได้ง่ายในฉบับแปลที่เกิดจากการตีความภาพพจน์ที่นำมาใช้เปรียบเทียบในภาษาต้นฉบับ ซึ่งวิธีนี้ใช้ในกรณีที่ภาพพจน์ที่ใช้ในการเปรียบเทียบนั้นไม่เป็นที่รู้จักหรือเข้าใจได้ยาก และไม่สามารถหาภาพพจน์ในภาษาฉบับแปลที่เหมาะสมมาเทียบเคียงกับการเปรียบเทียบในต้นฉบับได้ จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่าสุวิทย์ ขาวปลอดเลือกใช้การแปลโดยไม่ใช้ภาพพจน์ เพื่อช่วยให้ผู้อ่านฉบับแปลสามารถเข้าใจถึงความหมายภาพพจน์ได้ง่ายขึ้น ตัวอย่างการแปลภาพพจน์โดยไม่ใช้ภาพพจน์ที่ปรากฏในฉบับแปลที่แยกตามประเภทของภาพพจน์ มีดังต่อไปนี้

5.2.1 การแปลอุปมาเป็นภาษาธรรมดา เนื่องจากบางครั้งการเปรียบเทียบด้วยอุปมาในต้นฉบับเป็นสิ่งที่ไม่มีหรือเป็นสิ่งที่ไม่คุ้นเคยในวัฒนธรรมไทย รวมทั้งในภาษาไทยไม่มีอุปมาเปรียบเทียบที่เทียบเคียงกันได้ ดังนั้นผู้แปลจึงใช้วิธีการแปลเป็นภาษาธรรมดาหรือสำนวนที่ผู้อ่านฉบับแปลสามารถเข้าใจได้ แต่ทำให้ผู้อ่านไม่ได้รับอรรถรสจากการเปรียบเทียบตามต้นฉบับดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 52

No wonder Ping is becoming so fat. He eats like a horse.

- ไม่ต้องสงสัยเลยว่าทำไมปิงถึงอ้วนมาก เพราะเขากินเร็ว
- ไม่ประหลาดใจเลยว่าทำไมปิงถึงอ้วน เพราะเขากินมากเกินไป
- ไม่ต้องสงสัยเลยว่าปิงเริ่มอ้วนมาก เพราะเขากินตลอดเวลา
- ไม่สงสัยเลยที่ปิงอ้วน เพราะเขากินจุมาก

ในต้นฉบับเป็นการกล่าวว่าปิงอ้วนมาก โดยมีการเปรียบเทียบการกินของเขาว่าเหมือนกับม้า แต่ปกติแล้วคนไทยมักเปรียบเทียบคนที่กินเยอะจนอ้วนว่าเหมือนกับหมู ซึ่งในการแปลของนักศึกษาบางส่วนที่ไม่ได้ใช้การเปรียบเทียบเหมือนกับต้นฉบับ โดยใช้การตีความหมายของการเปรียบเทียบนี้ออกมาเป็นภาษาธรรมดาที่ไม่ได้เป็นการเปรียบเทียบ เช่น การตีความว่าเขา “กินเร็ว” “กินมากเกินไป” “กินตลอดเวลา” หรือ “กินจุมาก” เป็นต้น

ตัวอย่างที่ 53

I don't know what I ate this morning, but I have been as sick as a dog all day.

- ฉันจำไม่ได้ว่ากินอะไรไปเมื่อเช้านี้ แต่ฉันรู้สึกไม่สบายมากทั้งวัน
- ฉันไม่รู้ว่าฉันกินอะไรไปเมื่อเช้านี้ แต่ฉันรู้สึกแย่มากทั้งวันเลย
- ฉัน ไม่รู้ว่าเมื่อเช้าฉันกินอะไรไป แต่ฉันรู้สึกแย่มาทั้งวันเลย

ในต้นฉบับเป็นการเปรียบเทียบว่าผู้พูดรู้สึกไม่สบายมากมาตลอดทั้งวันเนื่องจากมีอาการอาหารเป็นพิษ โดยที่ไม่รู้ว่าไปทานอะไรมา ซึ่งในการเปรียบเทียบว่าอาการป่วยของเขาเหมือนกับสุนัขป่วย ในการแปลของนักศึกษาบางส่วนไม่ได้ใช้การเปรียบเทียบเหมือนในต้นฉบับ แต่เป็นตีความหมายแล้วใช้ภาษาธรรมดาแทน เช่น “รู้สึกไม่สบายมากทั้งวัน” “รู้สึกแย่มากทั้งวัน” และ “รู้สึกแย่มาทั้งวัน”

5.2.2 การแปลอุปลักษณ์สามัญเป็นภาษาธรรมดา ในบางครั้ง การเปรียบเทียบด้วยอุปลักษณ์ในต้นฉบับเป็นสิ่งที่ไม่มีหรือเป็นสิ่งที่ไม่คุ้นเคยในวัฒนธรรมไทย รวมทั้งในภาษาไทยไม่มีอุปลักษณ์ที่มีความหมายเทียบเคียงกันได้ ดังนั้นผู้แปลจึงใช้วิธีการแปลเป็นภาษาธรรมดาหรือสำนวนที่ผู้อ่านฉบับแปลสามารถเข้าใจได้ง่าย แต่อาจทำให้สูญเสียอรรถรสจากการเปรียบเทียบในต้นฉบับไปบ้าง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 54

Pat was still on the phone talking to her boyfriend when we come back an hour later.

- แพทยังคงคุยโทรศัพท์กับแฟนหนุ่ม เมื่อพวกเรากลับมาแล้ว 1 ชม.
- แพทยังคงคุยโทรศัพท์กับแฟนหนุ่ม เมื่อเรากลับมาในชั่วโมงที่แล้ว
- แพทยังคงคุยโทรศัพท์กับแฟนเธออยู่เมื่อตอนเรากลับมาหนึ่งชั่วโมงให้หลัง
- เมื่อเรากลับมาใน 1 ชม. ต่อมา แพทยังคงคุยโทรศัพท์อยู่กับแฟนของเขา
- แพทยังคงคุยโทรศัพท์กับแฟนของเธอ เมื่อเรากลับมาหลังจากนั้นหนึ่งชั่วโมง
- แพทยังคงคุยกับแฟนของเธอ เมื่อพวกเรากลับช้า 1 ชั่วโมง
- แพทยังคงคุยโทรศัพท์กับแฟนของเธอเมื่อพวกเรากลับมาอีก 1 ชม.ต่อมา

- แพทย์ยังคงคุยโทรศัพท์กับแฟนของเธออยู่ ตอนที่เรากลับมาหลังจากออกไป 1 ชั่วโมง

ในต้นฉบับเป็นการใช้สำนวน “on the phone” ที่หมายถึงการคุยโทรศัพท์ แต่ถ้าแปลแบบคำต่อคำก็อาจกลายเป็น “อยู่บนโทรศัพท์” ซึ่งในตัวอย่างนี้เป็นการกล่าวถึงแพทย์ที่ยังคงคุยโทรศัพท์อยู่กับแฟน หลังจากที่พวกเขาออกไปข้างนอกมาหนึ่งชั่วโมง ผู้วิจัยพบว่าในการแปลของนักศึกษาทุกคนใช้การแปลเป็นภาษาธรรมชาติทั้งหมด เพราะสำนวนนี้เป็นสำนวนที่นักศึกษาส่วนใหญ่น่าจะรู้จักคืออยู่แล้ว จึงไม่มีใครแปลความหมายผิดไปจากต้นฉบับ

ตัวอย่างที่ 55

His father usually flies to Japan in a private jet.

- บ่อยครั้งที่พ่อของเขาไปประเทศญี่ปุ่น โดยเครื่องบินส่วนตัว
- โดยปกติพ่อของเขานั่งเครื่องบินส่วนตัวไปประเทศญี่ปุ่น
- พ่อของเขามักเดินทางไปญี่ปุ่นด้วยเครื่องบินส่วนตัว
- พ่อของเขามักจะไปญี่ปุ่นด้วยเครื่องบินส่วนตัว

ในต้นฉบับเป็นการใช้อุปสรรคสามัญที่เป็นสำนวนเปรียบเทียบการเดินทางด้วยเครื่องบินด้วยการใช้คำว่า “fly” ที่ในภาษาไทยมีความหมายตรงกับคำว่า “บิน” ผู้วิจัยพบว่านักศึกษาล้วนใหญ่แปลโดยใช้คำว่า “บิน” แต่ก็มีบางส่วนที่ใช้ภาษาธรรมชาติแทน เช่น การแปลว่า “ไป” หรือ “เดินทางไป” เป็นต้น

ตัวอย่างที่ 56

The audience gave him a big hand.

- ผู้ชมปรบมือให้เขาอย่างสมเกียรติ
- ผู้ชมปรบมือให้เขาอย่างเสียงดัง
- ผู้ชมต่างพากันปรบมือให้กับเขาอย่างยิ่งใหญ่
- ผู้ชมตบมือให้เขาอย่างกึกก้อง
- ผู้ชมปรบมือให้เขากันยกใหญ่

- ผู้ชมปรบมือให้เขาเสียงดังสนั่น
- ผู้ชมปรบมือให้เขาทั้งหอประชุม
- ผู้ชมปรบมือให้เขาอย่างเกรียวกราว

ในต้นฉบับเป็นการใช้สำนวน “give someone a big hand” ที่หมายถึงการปรบมือเสียงดังให้กับใครสักคนเพื่อเป็นการแสดงความชื่นชม ซึ่งในตัวอย่างนี้เป็นการปรบมือของผู้ชมให้กับใครสักคนซึ่งอาจเป็นนักแสดงดนตรีหรือการแสดงความสามารถอะไรสักอย่าง ผู้วิจัยพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่แปลสำนวนนี้ออกมาได้หลากหลาย แต่ก็ได้ใจความครบถ้วน เช่น “ปรบมือให้อย่างสมเกียรติ” “ปรบมือให้อย่างเสียงดัง” “ปรบมือให้อย่างกึกก้อง” “ปรบมือกันอย่างเกรียวกราว” เป็นต้น

ตัวอย่างที่ 57

ชัชชัย: ท่านอธิการ โอเคหรือเปล่าตอนนี้
 ศิริรัตน์: จ้วโรงเรียนใหญ่เลยคะ

- He is very angry.
- He is very angry right now.
- She is very angry.
- It is so terrible.
- Very angry.
- He are very angry.

ในตัวอย่างนี้เป็นการเปรียบเทียบบุคคลที่กำลังโกรธหรือโมโหว่ามีอาการ “จ้วโรงเรียนใหญ่” ซึ่งนักศึกษาล้วนใหญ่เข้าใจความหมายของการเปรียบเทียบด้วยอุปลักษณ์สามัญนี้ แล้วแปลออกมาเป็นภาษาธรรมดา คือ “very angry” แต่ก็อาจมีบางคนที่ใช้ไวยากรณ์ภาษาอังกฤษผิด เช่น “He are very angry” ซึ่งเป็นการใช้ subject-verb agreement ผิด เพราะ verb to be ของ “He” ต้องเป็นคำว่า “is”

5.3 การแปลโดยใช้สำนวนไทย

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่า นอกจากการแปลเป็นภาพพจน์ประเภทเดียวกับต้นฉบับ และการแปลเป็นภาพพจน์ประเภทอื่นแล้ว นักศึกษาบางส่วนยังได้ใช้วิธีการแปลโดยใช้สำนวนไทย ซึ่งเป็นที่รู้จักดี และมีความหมายเทียบเคียงกับภาพพจน์ที่อยู่ในต้นฉบับได้ แต่สำนวนเหล่านี้ไม่ได้เป็นการเปรียบเทียบหรือใช้ภาพพจน์เช่นเดียวกับในต้นฉบับ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 58

Pam is very slim because she eats like a bird.

- แพมมีรูปร่างผอมมาก เพราะเธอกินน้อยเหมือนแมวคม
- แพมหุ่นดีมาก เพราะเธอกินเหมือนแมวคม
- แพมผอมมาก เพราะเธอกินอย่างกับแมวคม

ในต้นฉบับเป็นการใช้อุปมาเปรียบเทียบว่าแพมผอมมากเพราะเธอกินเหมือนกับนก ซึ่งการกินเหมือนนก หรือ “eats like a bird” ก็คือการกินอาหารเพียงเล็กน้อย ในขณะที่ภาษาไทยเองก็มีสำนวนที่เปรียบเทียบกัน ได้อย่างลงตัว แต่อาจมีสื่อเปรียบเทียบที่แตกต่างกัน คือ สำนวน “กินเหมือนแมวคม” ถึงแม้จะเปลี่ยนจากการเปรียบเทียบกับนก เป็นการเปรียบเทียบกับแมว แต่ความหมายในฉบับแปลก็ถือว่าตรงกับในต้นฉบับ

ตัวอย่างที่ 59

I have not seen my uncle for five years, it seems like he has vanished into thin air.

- ฉันไม่เจอลุงของฉันมาเป็นเวลา 5 ปีแล้ว มันดูเหมือนว่าเขาหายเข้ากลีบเมฆไปเลย
- ฉันไม่พบลุงของฉันมา 5 ปีแล้ว ดูเหมือนว่าเขาจะหายเข้ากลีบเมฆไปแล้ว
- ฉันไม่ได้เจอลุงมา 5 ปีแล้ว เหมือนเขาหายไปไหนกลีบเมฆ
- ฉันไม่พบลุงมาห้าปี ราวกับว่าเขาหายเข้าไปในกลีบเมฆ

ในต้นฉบับเป็นการใช้อุปมาเปรียบเทียบลุงของฉันที่หายไปถึงห้าปี โดยใช้สำนวน “like he vanished into thin air” คือ ราวกับว่าเขาหายเข้าไปในอากาศบางๆ ซึ่งการแปลแบบตรงตัวนี้อาจทำให้ผู้อ่านไม่เข้าใจได้ ดังนั้นนักศึกษาบางส่วนจึงแปลโดยใช้สำนวนไทยที่สามารถเทียบเคียง

กันได้อย่างลงตัวคือ “หายเข้ากลีบเมฆ” ซึ่งแตกต่างจากต้นฉบับที่สื่อเปรียบ คือ ในต้นฉบับเป็นการเปรียบเทียบกับ “air” หรือ “อากาศ” แต่ในภาษาไทยมีสื่อเปรียบคือ “เมฆ”

ตัวอย่างที่ 60

He looked at me for several endless seconds, the way a starving pit bull looks at raw meat.

- เขามองมาที่ฉัน ราวกับว่าจะกินเลือดกินเนื้อกัน

ในตัวอย่างนี้เป็นการใช้อุปมาเพื่อเปรียบเทียบคนที่จ้องมองอีกฝ่ายหนึ่งอย่างไม่ละสายตา ราวกับสุนัขพันธุ์พิตบูลที่กำลังหิวโหยจ้องมองชิ้นเนื้อดิบๆ ผู้วิจัยพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ใช้วิธีการแปลแบบตรงตัวและใช้ภาพพจน์ประเภทเดียวกับต้นฉบับ แต่ก็มีอยู่หนึ่งคนที่แปลออกมาโดยใช้สำนวนไทยที่มีความหมายเทียบเคียงได้ คือ “ราวกับว่าจะกินเลือดกินเนื้อกัน” ซึ่งถือว่าเป็นการแปลที่ดี เพราะเป็นการรักษาภาพของอาการหิวโหยที่เกี่ยวข้องกับการกิน รวมทั้งยังมีคำว่า “เนื้อ” เช่นเดียวกับในต้นฉบับอีกด้วย

ตัวอย่างที่ 61

Don't tell Bank anything secret: he's known for having a big mouth.

- อย่าบอกความลับกับแบงค์ เพราะเขาเป็นคนปากสว่าง
- ห้ามบอกความลับกับแบงค์เพราะเป็นที่รู้กันว่าเขาเป็นคนปากสว่าง
- อย่าบอกความลับอะไรก็ตามกับแบงค์ เขาเป็นคนปากสว่าง

ตัวอย่างนี้เป็นการใช้สำนวน “a big mouth” ที่ไม่ได้หมายถึงการมีปากใหญ่ แต่เป็นการเปรียบเทียบบุคคลที่ไม่สามารถเก็บความลับไว้ได้ เพราะชอบเอาความลับที่ตนเองรู้ไปบอกคนอื่น ซึ่งในภาษาไทยนั้นมีสำนวนที่มีความหมายเทียบเคียงกันได้อย่างสมบูรณ์ คือ “ปากสว่าง” ผู้วิจัยพบว่านักศึกษาหลายคนที่ได้ตรวจสอบความหมายจากพจนานุกรมเป็นอย่างดีแล้ว ต่างก็ได้เลือกใช้สำนวนนี้ในการแปลเป็นภาษาไทยทั้งหมด

ตัวอย่างที่ 62

That beautiful woman was born with a silver spoon in her mouth.

- สาวสวยคนนั้นเกิดมาบนกองเงินกองทอง
- ผู้หญิงหน้าตาสวยคนนั้นคาบช้อนเงินช้อนทองมาเกิด
- ผู้หญิงสวยคนนั้นเกิดมาคาบช้อนเงินช้อนทอง
- ผู้หญิงสวยคนนั้นเกิดมาบนช้อนเงินช้อนทอง
- ผู้หญิงสวยคนนั้นเกิดมาก็คาบช้อนเงินช้อนทองตั้งแต่เกิด

ตัวอย่างนี้เป็นการใช้สำนวน “born with a silver spoon in the mouth” หรือการเกิดมาพร้อมกับคาบช้อนเงินไว้ในปาก ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบบุคคลที่เกิดมาในตระกูลที่ร่ำรวย ซึ่งสำนวนนี้มีสำนวนในภาษาไทยที่เทียบเคียงกันได้อย่างสมบูรณ์และมีการใช้คำศัพท์ที่ใกล้เคียงกัน คือ “คาบช้อนเงินช้อนทองมาเกิด” เพียงแต่สำนวนไทยนี้มีคำว่า “ช้อนทอง” ด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยก็พบว่ามีการศึกษาบางคนที่แปลโดยการใช้อีกสำนวนที่มีความหมายเทียบเคียงกันได้เช่นเดียวกัน คือ “เกิดมาบนกองเงินกองทอง”

ตัวอย่างที่ 63

He gave a sign of relief when his daughter won by a nose.

- เขาถอนหายใจอย่างโล่งอกเมื่อลูกสาวของเขาชนะแบบเส้นยาแดงผ่าแปด
- เขาผ่อนคลายด้วยการถอนหายใจเมื่อลูกสาวของเขาชนะแค่เส้นยาแดงผ่าแปด

ตัวอย่างนี้เป็นการเปรียบเทียบการเอาชนะอย่างหวุดหวิดหรืออย่างฉิวเฉียด ซึ่งส่วนใหญ่มักใช้กับการแข่งขันที่ใช้ความเร็วและตัดสินด้วยการดูว่าใครเข้าเส้นชัยก่อนกัน ในตัวอย่างนี้เป็นการกล่าวว่า เขาถอนหายใจออกมาด้วยความโล่งอกเมื่อลูกสาวของเขาเข้าเส้นชัยเป็นคนแรกอย่างฉิวเฉียด โดยใช้สำนวน “won by a nose” ที่อาจแปลคร่าวๆ ว่า “เอาชนะด้วยจมูก” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้แข่งขันที่ได้ลำดับที่หนึ่งกับลำดับที่สองนั้นเข้าเส้นชัยแทบจะพร้อมๆ กัน แต่ผู้ที่อันดับที่หนึ่งนั้นยื่นเอาจมูกเข้าเส้นชัยก่อนเพียงนิดเดียวเท่านั้น ซึ่งสำนวนนี้มีสำนวนภาษาไทยที่เทียบเคียงกันได้อย่างเหมาะสม คือ “เส้นยาแดงผ่าแปด” ซึ่งหมายถึงการเอาชนะแบบฉิวเฉียดเช่นเดียวกัน

จากการศึกษาพฤติกรรมการแปลภาพพจน์ของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษในรายวิชา หลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 ในปีการศึกษา 2554 พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ใช้การแปลเป็น ภาพพจน์ประเภทเดียวกับต้นฉบับมากที่สุด รองลงมา คือ การแปลโดยไม่ใช้ภาพพจน์ การแปลเป็น ภาพพจน์ประเภทอื่น และการแปลโดยใช้สำนวนไทย ตามลำดับ

ในการแปลเป็นภาพพจน์ประเภทเดียวกับต้นฉบับ ผู้วิจัยพบว่า มีการแปลอุปสรรคณ์ สามัญเป็นอุปสรรคณ์สามัญมากที่สุด รองลงมา คือ การแปลอุปมาเป็นอุปมา แปลนามนัยเป็นนามนัย การแปลบุคลาธิษฐานเป็นบุคลาธิษฐาน และการแปลอุปสรรคณ์เป็นอุปสรรคณ์ ตามลำดับ

ในการแปลโดยไม่ใช้ภาพพจน์มีการแปลอุปมาโดยไม่ใช้ภาพพจน์หรือการแปลเป็น ภาษาธรรมชาติมากที่สุด รองลงมาคือ การแปลอุปสรรคณ์สามัญโดยไม่ใช้ภาพพจน์ ส่วนอุปสรรคณ์ นามนัย และบุคลาธิษฐานไม่พบข้อมูล

ส่วนการแปลเป็นภาพพจน์ประเภทอื่นพบที่มีการแปลอุปมาเป็นภาพพจน์ประเภทอื่น มากที่สุด รองลงมา คือ อุปสรรคณ์สามัญ ส่วนอุปสรรคณ์ บุคลาธิษฐาน และนามนัยไม่พบข้อมูลว่ามี การแปลเป็นภาพพจน์ประเภทอื่น

สุดท้าย การแปลโดยใช้สำนวนไทยที่พบข้อมูลน้อยที่สุด ผู้วิจัยพบข้อมูลในการแปล อุปมาและการแปลอุปสรรคณ์สามัญเท่านั้น

ในบทที่ 6 ผู้วิจัยจะสรุปการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด รวมถึงอภิปรายผลที่พบ และ เสนอแนะแนวทางการศึกษาการแปลภาพพจน์ให้แก่ผู้ที่สนใจในภายหน้า

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาประเภทของภาพพจน์ที่พบในแบบฝึกหัดและข้อสอบของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 ผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษา อภิปรายผลการศึกษา และมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

6.1 สรุปผลการศึกษา

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการแปลภาพพจน์ และวัดระดับความสามารถด้านภาษาอังกฤษ ภาษาไทย และด้านการแปล ของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 ในปีการศึกษา 2554 รวมทั้งเพื่อจัดประเภทของภาพพจน์ที่พบในแบบฝึกหัดและข้อสอบในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 ในปีการศึกษา 2554

จากการศึกษาพบว่า ในแบบฝึกหัดและข้อสอบในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 มีการใช้ภาพพจน์ทั้งหมด 65 ครั้ง ซึ่งสามารถแบ่งประเภทตามคำจำกัดความของ เมอร์เรย์ โนว์ เลส และโรซามุนด์ มูน (2006) ได้ทั้งหมด 5 ประเภท คือ

1) อุปมา (simile) คือ การเปรียบเทียบที่ชัดเจน โดยมีการใช้คำต่างๆ คือ “like” หรือ “as” หรือคำอื่นๆ ที่มีความหมายว่า “เหมือน” หรือ “คล้าย” เป็นการบ่งบอก ซึ่งในงานวิจัยนี้พบทั้งหมด 8 ครั้ง

2) อุปลักษณ์ (metaphor) คือ การเปรียบเทียบโดยใช้ Verb to be เช่น คำว่า “am” “is” “are” “was” “were” เป็นการบ่งบอก ซึ่งพบข้อมูลเพียง 1 ครั้ง

3) บุคลาธิษฐาน (personification) คือ การทำให้สิ่งที่ไม่มีชีวิตมีคุณสมบัติของมนุษย์ หรือสามารถทำกริยาอาการได้เหมือนมนุษย์หรือสิ่งมีชีวิต ซึ่งพบทั้งหมด 4 ครั้ง

4) นามนัย (metonymy) คือ ภาษาที่มีความหมายไม่เป็นไปตามตัวอักษร ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อยกับส่วนทั้งหมด คำที่มีความหมายว่าส่วนหนึ่งของบางสิ่งถูกใช้เพื่อหมายถึงส่วนทั้งหมด หรือส่วนทั้งหมดถูกใช้เพื่อหมายถึงบางสิ่งที่มีความเกี่ยวข้อง ในงานวิจัยนี้พบทั้งหมด 8 ครั้ง

5) อุปลักษณ์สร้างสรรค (creative metaphor) คือ สิ่งที่ถูกเขียนหรือผู้พูดสร้างขึ้นเพื่อแสดงความคิดหรือความรู้สึกเฉพาะในบริบทที่ผิดแปลกไปจากปกติ ซึ่งผู้อ่านหรือผู้ฟังจำเป็นต้องใช้การตีความเพื่อทำความเข้าใจความหมายนั้น ซึ่งพบมากที่สุดในงานวิจัยนี้ คือ 44 ครั้ง

ภาพพจน์ทั้ง 5 ประเภทดังกล่าวมีการเปรียบเทียบกับสื่อเปรียบ (vehicle) ที่เป็นคำศัพท์ทางวัฒนธรรม 4 ประเภทตามการแบ่งของยูจิน ไนดา (1964) ดังนี้

1) วัฒนธรรมทางนิเวศวิทยา (Ecological culture) จำนวน 12 ครั้ง โดยมีการเปรียบเทียบกับสิ่งต่างๆ คือ

- สัตว์ เช่น “a horse” “a starving pit bull” “butterflies” เป็นต้น
- ลักษณะต่างๆ ของธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม เช่น “thin air” “the smoke” “a dark side” เป็นต้น

- ภูมิศาสตร์ เช่น “Thailand” เป็นต้น

2) วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material culture) จำนวน 11 ครั้ง โดยมีการเปรียบเทียบกับสิ่งต่างๆ คือ

- กลุ่มเครื่องมือหรืออุปกรณ์ต่างๆ เช่น “mirror” “phone” “the roof” เป็นต้น
- อาหาร เช่น “food” “water” “ยา” “milk” เป็นต้น
- สถานที่ เช่น “museums” เป็นต้น

3) วัฒนธรรมทางสังคม (Social culture) จำนวน 42 ครั้ง โดยมีการเปรียบเทียบกับสิ่งต่างๆ คือ

- สิ่งที่เป็นนามธรรม เช่น “อันตราย” “ความรัก” เป็นต้น
- พฤติกรรมของมนุษย์หรืออาชีพ เช่น “ตำรวจ” “break the record” “throwing wild parties” เป็นต้น

- สัญชาติ เช่น “Americans” “The Russians” เป็นต้น

- ชื่อบุคคลหรือหน่วยงาน เช่น “PTT” “Democrat” “Navy” เป็นต้น

- กีฬาหรือเกม เช่น “จ้าวโรงใหญ่” เป็นต้น

4) วัฒนธรรมทางศาสนา (Religious culture) ไม่พบข้อมูล

จากการวิเคราะห์พบว่า กลวิธีการแปลภาพพจน์ที่นักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 มีดังต่อไปนี้

1. การแปลโดยใช้ภาพพจน์ กลวิธีการแปลนี้แบ่งออกเป็น 2 กลวิธีการย่อย ดังต่อไปนี้

1.1 การแปลเป็นภาพพจน์ประเภทเดียวกับต้นฉบับ คือ การใช้ภาพพจน์ในภาษาฉบับแปลประเภทที่เหมือนกับในต้นฉบับ นักศึกษาใช้กลวิธีการแปลนี้ในกรณีที่ภาพพจน์ที่ใช้ในการเปรียบเทียบเป็นที่รู้จักดีในภาษาฉบับแปล การแปลเป็นภาพพจน์ประเภทเดียวกับต้นฉบับนี้เป็นกลวิธีการแปลที่พบมากที่สุดฉบับแปล โดยมีการแปลอุปสรรคสามัญเป็นอุปสรรคสามัญมากที่สุด รองลงมา คือ การแปลอุปมาเป็นอุปมา แปลนามนัยเป็นนามนัย การแปลบุคลาธิษฐานเป็นบุคลาธิษฐาน และการแปลอุปสรรคสามัญเป็นอุปสรรคสามัญ ตามลำดับ นักศึกษาใช้วิธีการแปลโดยใช้ภาพพจน์ประเภทเดียวกับต้นฉบับ ซึ่งสามารถถ่ายทอดความหมายและรูปแบบจากต้นฉบับได้อย่างครบถ้วน ทำให้ผู้อ่านฉบับแปลรับทราบข้อความที่ตรงกับข้อความในต้นฉบับ อย่างไรก็ตามจำนวนหรือการเปรียบเทียบที่นักศึกษบางส่วนเลือกใช้ไม่เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายหรือไม่เป็นที่คุ้นเคยในภาษาไทย จึงอาจทำให้ผู้อ่านฉบับแปลไม่เข้าใจความหมายของข้อความหรือสำนวนในฉบับแปลได้ชัดเจนเท่าที่ควร ซึ่งทำให้สำนวนการเปรียบเทียบกับภาพพจน์บางส่วนในฉบับแปลไม่สามารถสื่อความได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังตัวอย่างการแปลอุปมาเป็นอุปมาต่อไปนี้ คือ การแปล “No wonder Ping is becoming so fat. He eats like a horse.” ว่า “ไม่ประหลาดใจเลยว่าทำไมปิงถึงอ้วน เพราะเขากินเก่งราวกับม้า” และการแปล “He looked at me for several endless seconds, the way a starving pit bull looks at raw meat.” ว่า “โด้กั่มองมาที่ฉันเพียงไม่กี่วินาทีด้วยสายตาราวกับสุนัขพิทบูลจ้องเนื้อดิบ” เป็นต้น

1.2 การแปลเป็นภาพพจน์ประเภทอื่น คือ การใช้ภาพพจน์ในภาษาฉบับแปลประเภทที่ไม่เหมือนกับต้นฉบับ กลวิธีการแปลนี้เป็นกลวิธีการแปลที่นักศึกษเลือกใช้ไม่บ่อยนัก ซึ่งเป็นการแปลอุปมาเป็นภาพพจน์ประเภทอื่นมากที่สุด รองลงมา คือ อุปสรรคสามัญ ส่วนอุปสรรคสามัญ บุคลาธิษฐาน และนามนัยไม่พบข้อมูลว่ามีการแปลเป็นภาพพจน์ประเภทอื่น นักศึกษาเลือกใช้วิธีการแปลนี้เมื่อภาพพจน์ที่อยู่ในต้นฉบับไม่เป็นที่รู้จักของคนไทย หรือเป็นสิ่งที่ไม่มีอยู่ในวัฒนธรรมและสังคมไทย นักศึกษบางส่วนจึงเลือกใช้ภาพพจน์ประเภทอื่นที่มีความหมายเทียบเคียงได้มาใช้แทนในฉบับแปล เพื่อช่วยให้ผู้อ่านฉบับแปลสามารถเข้าใจความหมายภาพพจน์และเห็นภาพของการเปรียบเทียบที่ใกล้เคียงกับต้นฉบับ เช่น การแปล ‘Music,’ he said, ‘was like food or water for me.’ ว่า “เขาบอกว่า ดนตรีเป็นอาหารหรือน้ำสำหรับเขา” ซึ่งเป็นการแปลอุปมาด้วยอุปสรรคสามัญ

2. การแปลโดยไม่ใช้ภาพพจน์ คือ การใช้ภาษาธรรมดาหรือคำพูดที่เข้าใจได้ง่ายในฉบับแปลที่เกิดจากการตีความหมายภาพพจน์ที่นำมาใช้เปรียบเทียบในภาษาต้นฉบับ กลวิธีการแปลนี้เป็นกลวิธีการแปลที่นักศึกษใช้มากเป็นอันดับสอง โดยมีการแปลอุปมาโดยไม่ใช้ภาพพจน์หรือ

การแปลเป็นภาษาธรรมดามากที่สุด รองลงมาคือ การแปลอุปถัมภ์สามัญโดยไม่ใช้ภาพพจน์ ส่วนอุปถัมภ์ นามนัย และบุคลาธิษฐานไม่พบข้อมูล นักศึกษาส่วนใหญ่เลือกใช้วิธีการแปลนี้เมื่อความหมายของภาพพจน์ที่อยู่ในต้นฉบับไม่เป็นที่รู้จักหรือเข้าใจได้ยากสำหรับผู้อ่านฉบับแปล ดังนั้นนักศึกษาจึงใช้วิธีการสรุปความหรือการตีความหมายของภาพพจน์นั้นแล้วถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาธรรมดาหรือสำนวนที่เข้าใจง่าย โดยไม่ได้เป็นการเปรียบเทียบเหมือนกับภาพพจน์ที่ปรากฏในต้นฉบับ ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญกับความเข้าใจต่อเนื้อเรื่องของผู้อ่าน เช่น การแปล “The audience gave him a big hand.” ว่า “ผู้ชมปรบมือให้เขาอย่างกึกก้อง” และการแปล “จีวโรงใหญ่เลยคะ” ว่า “He is very angry.” ที่เป็นการแปลอุปถัมภ์สามัญด้วยภาษาธรรมดา

3. การแปลโดยใช้สำนวนไทย คือ การใช้สำนวนในภาษาไทยที่เป็นที่รู้จักดี และมีความหมายเทียบเคียงกับภาพพจน์ที่อยู่ในต้นฉบับได้ แต่สำนวนเหล่านี้ไม่ได้เป็นการเปรียบเทียบหรือใช้ภาพพจน์เช่นเดียวกับในต้นฉบับ กลวิธีนี้เป็นเป็นกลวิธีการแปลที่นักศึกษานำใช้น้อยที่สุด แต่การใช้กลวิธีในการแปลเช่นนี้ส่วนใหญ่ที่พบทำให้ข้อความในฉบับแปลสื่อความหมายได้ตรงตามต้นฉบับ พร้อมกับมีความสละสลวยอีกด้วย เช่น การแปล “He looked at me for several endless seconds, the way a starving pit bull looks at raw meat.” ว่า “เขามองมาที่ฉัน ราวกับว่าจะกินเลือดกินเนื้อกัน” ที่เป็นการแปลจากอุปมาเป็นสำนวนไทย และการแปล “He gave a sign of relief when his daughter won by a nose.” ว่า “เขาถอนหายใจอย่างโล่งอกเมื่อลูกสาวของเขาชนะแบบเส้นยาแดงผ่าแปด” ที่เป็นการแปลจากอุปถัมภ์สามัญเป็นสำนวนไทย

6.2 อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า นักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 ใช้กลวิธีการแปลเป็นภาพพจน์ประเภทเดียวกับต้นฉบับเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นกลวิธีการแปลที่รักษาการเปรียบเทียบในต้นฉบับเอาไว้และถือว่าการแปลที่เคารพต้นฉบับอีกด้วย สอดคล้องกับที่สิทธา พินิจภูวดล (2542: 1-37) ได้กล่าวไว้ว่า “การแปล คือการถ่ายทอดข้อความจากภาษาหนึ่ง โดยรักษารูปแบบ คุณค่า และความหมายในข้อความเดิมไว้อย่างครบถ้วน รวมทั้งความหมายแฝงซึ่งได้แก่ ความหมายทางวัฒนธรรม ประชญา ความคิด ความรู้สึก” อย่างไรก็ตาม เนื่องจากความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมตะวันตกในประเด็นต่างๆ คือ นิเวศวิทยา วัตถุ สังคม ศาสนา และภาษา ดังนั้น กลวิธีการแปลดังกล่าวจึงอาจไม่สามารถสื่อความหมายของภาพพจน์ที่ปรากฏในต้นฉบับสู่ฉบับแปลได้อย่างครบถ้วนเสมอไป

ในกรณีที่นักศึกษาไม่สามารถใช้กลวิธีการแปลเป็นภาพพจน์ประเภทเดียวกับต้นฉบับ

ได้ เนื่องจากในต้นฉบับใช้ภาพพจน์ไม่เป็นที่คุ้นเคยของผู้อ่านชาวไทย นักศึกษาจึงแปล โดยใช้วิธีการแปลเป็นภาพพจน์ประเภทอื่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการปรับทแปลของ สัจฉวิสาขบัว (2542: 63-78) ที่กล่าวว่า การที่ผู้แปลต้องพยายามรักษาความหมายเดิมไว้ให้มากที่สุดนั้น ผู้แปลจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงรูปแบบการนำเสนอไปบ้างตามความเหมาะสม โดยที่ผู้แปลอาจใช้วิธีการปรับทแปล ซึ่งไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขบทแปลให้ผิดไปจากต้นฉบับ แต่เป็นการทำโดยความจำเป็นเพื่อทำให้บทแปลนั้นอ่านเข้าใจได้ และสื่อความหมายได้เทียบเคียงกับความหมายในต้นฉบับ ยกตัวอย่างเช่น มีนักศึกษาบางคนแปล “A translation should mirror the style of the translator.” ว่า “งานแปลควรเป็นเหมือนกระจกที่สะท้อนสไตล์ของผู้แปล” ซึ่งเป็นการแปลอุปมาอุปไมยด้วยอุปมา ที่ทำให้จำนวนการเปรียบเทียบฟังดูล้นหูและมีความสละสลวย พร้อมทั้งรักษาความหมายของข้อความในต้นฉบับไว้ได้อย่างครบถ้วน

ส่วนการเปรียบเทียบในต้นฉบับที่นักศึกษาไม่สามารถแปลเป็นภาพพจน์ได้ เนื่องจากเป็นสิ่งที่ไม่มีอยู่ในวัฒนธรรมและสังคมไทย นักศึกษาบางส่วนจึงได้ใช้วิธีการแปลโดยไม่ใช้ภาพพจน์โดยมุ่งเน้นความเข้าใจของผู้อ่านเป็นสำคัญ สอดคล้องกับคำกล่าวของ เมอร์เรย์ โนวอลล์ และ โรซามุนด์ มูน (Murray Knowles and Rosamund Moon. 2006: 89-94) ที่กล่าวว่า อาจมีภาพพจน์ที่เหมือนกันในภาษาต้นฉบับและภาษาปลายทาง แต่บางครั้งก็อาจมีความแตกต่างในด้านความถี่หรือแบบแผนในการใช้ ดังนั้นผู้แปลจึงอาจเลือกใช้วิธีการแปลโดยใช้คำในรูปแบบที่แตกต่างไป บางครั้งภาพพจน์ก็ไม่สามารถแปลเป็นภาษาอื่นได้โดยตรง ถึงแม้ว่าอาจมีภาพพจน์ที่คล้ายคลึงกัน และมีความหมายโดยนัยเหมือนกัน หรือในบางครั้งก็อาจไม่มีภาพพจน์ที่แทนกันได้ ดังนั้นวิธีการแปลที่ดีที่สุดคือ การแปลโดยไม่ใช้ภาพพจน์ ตัวอย่างการแปลโดยไม่ใช้ภาพพจน์ที่ นักศึกษาใช้ในการแปลแบบฝึกหัดและข้อสอบในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 เช่น การแปล “No wonder Ping is becoming so fat. He eats like a horse.” ว่า “ไม่สงสัยเลยที่ปิงอ้วน เพราะเขากินจุมาก” หรือแปล “I don’t know what I ate this morning, but I have been as sick as a dog all day.” ว่า “ฉันไม่รู้ว่าฉันกินอะไรไปเมื่อเช้านี้ แต่ฉันรู้สึกแย่มากทั้งวันเลย” เป็นต้น ซึ่งตัวอย่างดังกล่าวเป็นความแตกต่างของวัฒนธรรมทางนิเวศวิทยาและรูปแบบการใช้ภาษาที่ภาษาอังกฤษกับภาษาไทยมีรูปแบบการเปรียบเทียบที่แตกต่างกัน ซึ่งถ้าหากใช้วิธีการแปลตรงตามต้นฉบับ ผู้อ่านชาวไทยก็อาจไม่เข้าใจ ดังนั้น นักศึกษาบางคนจึงแปลโดยการใส่จำนวนที่ผ่านการตีความหมายของการเปรียบเทียบเหล่านี้ออกมาแทน

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่า มีนักศึกษาบางส่วนที่ใช้สำนวนไทยที่มีความหมายเทียบเคียงกับข้อความหรือภาพพจน์ในต้นฉบับมาใช้ในการแปลด้วย ยกตัวอย่างเช่น มีนักศึกษาบางคนแปล “That beautiful woman was born with a silver spoon in her mouth.” ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบด้วยอุป

ลักษณะสามัญว่า “สาวสวยคนนั้นเกิดมาบนกองเงินกองทอง” ที่เป็นการใช้สำนวนไทยที่มีความหมายเทียบเคียงและสื่อความได้ตรงตามภาพพจน์ในต้นฉบับ

จากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้สนใจในด้านการแปลภาพพจน์สามารถนำกลวิธีการแปลประเภทต่างๆ ตลอดจนการแก้ปัญหาในการแปลของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 ไปประยุกต์ใช้กับการทำงานของตนเองได้ ปัญหาที่มักเกิดขึ้นในการแปลภาพพจน์ คือ ภาพพจน์ที่ใช้ในต้นฉบับมักไม่มีใช้ในภาษาฉบับแปลหรือไม่เป็นที่รู้จักของผู้อ่านฉบับแปล และไม่สามารถแปลโดยใช้ภาพพจน์ประเภทเดียวกับต้นฉบับได้ รวมทั้งไม่สามารถหาภาพพจน์ในภาษาไทยที่มีความหมายเทียบเคียงกันมาใช้แทนได้ ผู้แปลจึงจำเป็นต้องเลือกใช้กลวิธีการแปลอื่น เช่น การแปลโดยไม่ใช้ภาพพจน์ เป็นต้น ซึ่งบางครั้งการเลือกใช้กลวิธีการแปลดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อรูปแบบของภาษาและอรรถรสของเรื่อง ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของนักแปล โดยเฉพาะนักแปลด้านบันเทิงคดีที่จะต้องเลือกใช้กลวิธีการแปลภาพพจน์ที่สามารถสื่อความหมายตามต้นฉบับ ไปยังผู้อ่านฉบับแปลให้ได้ตรงหรือเทียบเท่ากับต้นฉบับมากที่สุด และต้องไม่ทำให้เนื้อเรื่องและอารมณ์ของเรื่องเสียไปด้วย นอกจากนี้ นักแปลโดยเฉพาะด้านบันเทิงคดีจำเป็นต้องมีความรู้ทั้งในภาษาดั้งฉบับและภาษาฉบับแปลเป็นอย่างดี เพื่อที่จะสามารถเข้าใจและถ่ายทอดความหมายโดยตรงและความหมายแฝงในภาพพจน์ได้อย่างเทียบเคียงกัน ดังที่ เค.จี.แอล. บาร์นเวลล์ (K.G.L. Barnwell. 1980: 101-122) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า การแปลภาพพจน์นั้นผู้แปลต้องเข้าใจความหมายที่แท้จริงของภาพพจน์ และวัตถุประสงค์ที่ต้นฉบับต้องการจะสื่อ ซึ่งส่วนใหญ่คือเพื่อขยายความให้ชัดเจนขึ้น เพื่อให้ข้อความนั้นจับใจผู้ฟัง หรือเพื่อถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกนึกคิด

6.3 ข้อเสนอแนะ

การศึกษากลวิธีการแปลภาพพจน์ของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2 นี้เป็นเพียงการศึกษากลวิธีการแปลในประเด็นของภาพพจน์เพียง 5 ประเภทตามการแบ่งประเภทตามคำจำกัดความของ เมอร์เรย์ โนว์เลส และ โรซามุนด์ มูน (2006) คือ อุปมา อุปลักษณ์ นามนัย บุคลาธิษฐาน และอุปลักษณ์สามัญ เท่านั้น ซึ่งจริงๆ แล้วภาพพจน์อาจแบ่งได้เป็นนับสิบประเภท ขึ้นอยู่กับตำราและคำจำกัดความของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน เช่น การเลียนเสียงธรรมชาติ (onomatopoeia) ปฏิพจน์ (oxymoron) อติพจน์ (hyperbole) การอ้างถึง (allusion) เป็นต้น ส่วนกลุ่มตัวอย่างในในการศึกษานั้นไม่อาจจำเป็นต้องใช้นักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษที่เรียนในวิชาการแปลก็ได้ เพราะมีวิชาอื่นๆ อีกหลายวิชาที่นักศึกษาอาจต้องใช้ความรู้

และทักษะในการแปล รวมทั้งความรู้ทางภาษาอังกฤษ ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทางในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ดังต่อไปนี้

6.3.1 ศึกษาการแปลภาพพจน์ประเภท การเลียนเสียงธรรมชาติ (onomatopoeia) ปฏิพจน์ (oxymoron) อติพจน์ (hyperbole) การอ้างอิง (allusion) ของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษ ในรายวิชาหลักการแปล 1 และหลักการแปล 2

6.3.2 ศึกษาการแปลภาพพจน์ในรายวิชาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเขียนภาษาอังกฤษ เช่น Writing Techniques in English วิชา English Essay Writing วิชา Advanced Essay Writing in English และวิชา Report Writing in English เป็นต้น

6.3.3 ศึกษาการแปลภาพพจน์จากแหล่งข้อมูล หรือสื่อประเภทอื่นๆ เช่น นวนิยาย ภาพยนตร์ สารคดี นิตยสาร ข่าว เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กาญจนา วิชญูปกรณ์. (2542) แนวทางการวิจัยวรรณคดี. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2529) วรรณคดีวิจารณ์. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชำนาญ รอดเหตุภัย. (2522) สัมมนาการใช้ภาษาไทยปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ดวงมน จิตรจำนงค์. (2541) สุนทรียภาพในภาษาไทย. กรุงเทพฯ: ศยาม.
- ณัฐวรรณ อนุศาสนนันท์. (2544) กลวิธีการแปลเรื่องโรเมโอและจูเลียต บทพระราชนิพนธ์แปลใน
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาภาษาและ
วัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนา
ชนบท) นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ถนอมนวล โอเจริญ. (2548) การแปลนวนิยายเรื่อง “แวร์เธอร์ระทม” เป็นไทย: กรณีศึกษา
กระบวนการแปลและปัญหาในการแปลงานร้อยแก้วเยอรมันเป็นไทย. กรุงเทพฯ:
โครงการเผยแพร่งานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน. (2517) พื้นฐานของการใช้ภาษา. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- มณีรัตน์ สวัสดิวัตน์ ณ อยุธยา. (2548) การแปล: หลักการและการวิเคราะห์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ยุวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา. (2542) ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวรรณคดี. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2545). พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม: อังกฤษ - ไทย. กรุงเทพฯ:
ราชบัณฑิตยสถาน.
- วิทย์ สีวะศรียานนท์. (2531) คนไทยกับภาษาอังกฤษ. กรุงเทพฯ: ปาณยา.
- _____. (2540) สำนวนภาษาอังกฤษน่ารู้ (ฉบับพิมพ์ที่ 5). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:
วิทย์พัฒน์.
- สัญญาวี สายบัว. (2542) หลักการแปล. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สิทธิา พินิจภูวดล. (2532) “การแปลสำนวนและคำเปรียบเทียบบ” ใน จากภาษาต่างประเทศสู่
ภาษาไทย (อนุสรณ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพนายเฮง เกษมเศรษฐ). หน้า 31-37.

- _____ (2542) **คู่มือนักแปลมืออาชีพ**. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์.
- ศิริพรรณ สุวรรณาลัย. (2546) **กลวิธีการแปลภาษาภาพพจน์ในพระราชนิพนธ์แปลเรื่อง เวนิส วาณิช**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท) นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศุภกาญจน์ ผาทอง. (2550) **กลวิธีการแปลภาษาพจน์ในนวนิยายแปลเรื่องกามนิด**. ภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อารัมภ์ เอี่ยมละออ. (2552) **การศึกษาการแปลภาษาพจน์ในนวนิยายแปลฉบับภาษาไทยเรื่อง โหด และเหี้ยมไม่เจียบ** โดย สุวิทย์ ขาวปลอด. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย) นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Abrams, M.H. (1999) **A Glossary of Literary Terms**. The United States of America: Harcourt Brace College Publishers.
- Barnwell, K.G.L. (1980) **Introduction to Semantics and Translation**. England: Summer Institute of Linguistics, Horsleys Green.
- Decha, N. (2006). **Bridging Linguistic and Cultural Gaps in Translating the Being Thai Column in Kinnaree Magazine from Thai into English**. M.A. (Thesis in Language and Culture for Communication and Development) Nakhon Pathom: Faculty of Graduate Studies, Mahidol University.
- Dobrzyńska, T. (1995) "Translating metaphor: Problems of meaning" **Journal of Pragmatics**. 24 Page 596-604.
- Khantee, S. (2003) **Figurative Language in the Vietnamese Poem, Truyen Kieu**. M.A. (Thesis in Language and Communication and Development) Nakhon Pathom: Faculty of Graduate Studies, Mahidol University.
- Knowles, M. & Moon, R. (2006) **Introducing Metaphor**. New York: Routledge.
- Liberman, M.M. & Foster, E.E. (1968) **A Modern Lexicon of Literary Terms**. Scott, Foresman and Company.
- Newmark, P. (1981) **Approaches to Translation**. Oxford, Great Britain: Pergamon Press.

Nida, E.A. (1964) Linguistic and Ethnology in Translation Problems. In Dell Hymes (Ed.),

Language in Culture and Society: A reader in Linguistics and Anthropology.

New York: Harper and Row.

Pathong, S. (2004) **Translation of Speeches from Thai to English.** M.A. (Thesis in Language

and Culture for Communication and Development) Nakhon Pathom: Faculty of

Graduate Studies, Mahidol University.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล

นายอาร์มภ์ เอี่ยมละออ

วัน เดือน ปีเกิด

26 ตุลาคม พ.ศ. 2525

สถานที่เกิด

จังหวัดลพบุรี ประเทศไทย

วุฒิการศึกษา

อ.บ. (ภาษาอังกฤษ)

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ศศ.ม. (ภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา)

มหาวิทยาลัยมหิดล

ที่อยู่ปัจจุบัน

262/310 ซ.ปรีดีพนมยงค์ 16 ถ.สุขุมวิท 71

แขวงพระโขนงเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

สถานที่ติดต่อ

คณะศิลปศาสตร์ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

โทรศัพท์: 081-810-8075

อีเมล: thetong18@hotmail.com